

HALIKARNAS BALIKÇISI

BÜTÜN ESERLERİ 11

EGE'DEN

DENİZE BIRAKILMIŞ BİR ÇİÇEK

6.
basım

EGE KİYİLARINDAN
EGE'NİN DİBİ
GÜLEN ADA
MERHABA AKDENİZ
YAŞASIN DENİZ

BİLGİ YAYINEVİ

HALIKARNAS BALIKÇISI /

EGE'den Denize Bırakılmış Bir Çiçek

241
11

b

BİLGİ YAYINLARI : 241
HALİKARNAS BALIKÇISI, BÜTÜN ESERLERİ : 11

ISBN 975 - 494 - 049 - 5
95 . 06 Y. 0105 0792

Birinci Basım 1972
İkinci Basım 1983
Üçüncü Basım 1985
Dördüncü Basım 1988
Beşinci Basım 1991

Altıncı Basım
Nisan 1995

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Cad. 46 / A
Tel 431 81 22 - 434 12 71
434 49 98 - 434 49 99

HALİKARNAS BALIKÇISI

Bütün Eserleri

11

Ege'den

Denize Bırakılmış Bir Çiçek

(öyküler)

**(Ege Kıyılarından – Ege'nin Dibi – Gülen Ada –
Merhaba Akdeniz – Yaşasın Deniz – Önceki
Kitaplara Girmemiş Öyküler)**

Derleyen : Şadan GÖKOVALI

BİLGİ YAYINEVİ

kapak düzeni : ümit öğmel

HALIKARNAS BALIKÇISI / BÜTÜN ESERLERİ

1. Aganta Burina Burinata *"roman"*
 2. Turgut Reis *"roman"*
 3. Mavi Sürgün *"yaşamöyküsü"*
 4. Merhaba Anadolu *"deneme"*
 5. Uluç Reis *"roman"*
 6. Düşün Yazılan *"deneme"*
 7. Ötelerin Çocukları *"roman"*
 8. Anadolu'nun Sesi *"deneme"*
 9. Altıncı Kıta Akdeniz *"deneme"*
 - * 10. Deniz Gurbetçileri *"roman"*
 - * 11. Ege'den Denize Bırakılmış Bir Çiçek *"öykü"*
 - * 12. Gençlik Denizlerinde *"öykü"*
 - * 13. Sonsuzluk Sessiz Büyür *"deneme"*
 - * 14. Anadolu Efsaneleri *"deneme"*
 15. Anadolu Tanrıları *"deneme"*
 - * 16. Hey Koca Yurt *"öykü"*
 17. Parmak Damgası *"öykü"*
 18. Çiçeklerin Düşünü *"öykü"*
 19. Dalgıçlar *"öykü"*
 20. Arşipel *"deneme"*
 21. Bulamaç *"roman"*
- * Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın 4.3.1987 gün ve 1832 sayılı yazılılarıyla okullara tavsiye edilmiş; karar 23.3.1987 gün ve 2230 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanmıştır.

Halikarnas Balıkçısı'nın bütün eserlerinin yayın hakkı, yasal mirasçılarıyla yapılan özel anlaşma gereğince, Türkçe ve bütün dillerde Bilgi Yayınevi'ne aittir. Bu dizide çıkan ve çıkacak olan eserlerin hiçbirisi kaynakları gösterilmeden alınamaz, yayımlanamaz. Yayınevi'nin yazılı izni olmadan radyo ve televizyona uyarlanamaz, oyun ve film haline getirilemez.

İ Ç İ N D E K İ L E R

Ege Kıyılarından

Knidos Afrodit'i	15
Yedi Adalardaki Balık Bankası	27
Tam Çoban.....	35
Ege'nin Öfkesi	38
Halikarnas	43
Altmış Altı Bükün Oynadığı Oyun.....	50

Ege'nin Dibi

Karaoğlan	55
Çingene Ali	63
Deccal	68
Değirmenci Ateşoğlu Nasrettin	73

Gülen Ada

Gülen Ada	79
Fırıncının Kızı	84
Hayatımın Romanı	88
Cura.....	95
Turgut Reis	101
Cennet Gemisi.....	105

Merhaba Akdeniz

Gündüzü Kaybeden Kuş	111
Kancay	114
Neyzen	122
Denizkızı.....	126
Son Türkü	131
Unuttuğu Türkü.....	136
Tünek Ahmet	141

Yaşasın Deniz

Yaşasın Deniz	149
Balıkla Kabak.....	156
Haydi Süngere!.....	160
Deniz Eri Mahmut.....	164

Önceki Kitaplara Girmemiş Öyküler

Ateş Fatma	173
Ayşe Kadının Günahı	181
Bir Gecekondu.....	184
Mısır Buğday	187
Eşler	193
Aferin Bre Yavru!	198
Kara Ayşe	203
Lahana, Biber Turşusu	207
Divan Reis	212
Hırsız Selim	217

HALİKARNAS BALIKÇISI

1890-1973

"Tarih sahibi" Sadrazam Cevat Paşanın kardeşi, tarihçi-yazar-vezir Mehmet Şakir Paşa Girit'te sefirken*, eşi İsmet Hanım, 16/17 Nisan 1890 gecesi bir oğlan doğurdu. Çocuğa, anasının o gece düşünde Musa Peygamberi görmesi dolayısıyla "Musa", amcasının ve babasının adlarından ötürü "Cevat Şakir" adları verildi.

Musa Cevat Şakir'in çocukluğu, babasının atandığı Atina/Faleron'da, beş yaşından sonra İstanbul/Büyükkada'da geçti. Bu yıllarda resim yeteneğiyle dikkati çeken M.C. Şakir, bir yandan özel dersler alırken, bir yandan Büyükkada Mahalle Mektebinde okudu. İngilizceyi hayli iyi kavradığı için, hazırlık okumadan Robert Kolej birinci sınıfına alındı. Bu okulu, ilk mezunlarından biri olarak pekiyi dereceyle bitirdi.

Kendisi, kendini bildi bileli denizci olmak istiyordu. Ama ailesinin ısrarı üzerine İngiltere'nin Oxford Üniversitesine gönderildi. Orada "*Yakın Çağlar Tarihi*" bölümünde öğrenim gördü. Bu arada, Oxford'un ünlü kütüphanesinden yararlandı.

* Meydan Larousse (XI / 710 - a) "*Resmo kumandanı...*"; Osmanlı Tarihi (Enver Ziya Karal, VIII / 143) "*komiser*" diyor.

Yurda dönünce İstanbul'da, çeşitli gazete ve dergilerde yazılar yazdı, karikatür ve kapak resimleri çizdi.

Resimli Hafta dergisinin 13 Nisan 1925 günlü sayısında yayımlanan *"Hapishanede İdama Mahkûm Olanlar Bile Bile Asılmaya Nasıl Giderler?"* başlığı ve "Hüseyin Kenan" imzasıyla yayımlanan yazısı yüzünden üç yıl kalebentlikle Bodrum'a sürüldü. Cezasının son yarısını İstanbul'da geçirdikten sonra yeniden döndüğü Bodrum'da yaklaşık çeyrek yüzyıl kaldı. Bodrum'un Karia çağındaki adından esinlenerek *"Halikarnas Balıkcısı"* takmaadını kullanır oldu. Bodrum'un gelişmesine ve Anadolu uygarlığının tanınıp tanıtılmasına olağanüstü katkılarda bulundu.

Çocuklarının ortaöğrenimleri için 1947'de yerleştiği İzmir'de gazetecilik, yazarlık ve turist rehberliği yaptı. 13 Ekim 1973 Cumartesi günü saat 15.10'da İzmir'de öldü ve Bodrum'da, *"manevi oğlu"* Şadan Gökovalı ile birlikte seçtiği yerde gömüldü.

"EGE'DEN DENİZE BIRAKILMIŞ BİR ÇİÇEK" İÇİN

Anadolu'nun zenginlik ve g zelliklerini, i lerinde yarım y zyıl ya adığı Ege balık ı ve s ngercilerinin ya antılarını  iirli bir dille anlatan Halikarnas Balık ısı'nın bu kitapta okuyacağınız  yk leri, be   yk  kitabından se ilmi tir. Bazıları iki kitabında birden yayımlanmış olan  yk lerin se imi, Halikarnas Balık ısı'nın g r    alınıarak yapılmı tır.

Derleyen; yazarın g r   ve isteğine uyarak,  yk lerin asıllarındaki eskimi  s zc k ve deyimleri, g n m z T rk esine  evirmeye  alı mı tır. Bazı dil yenile tirmeleri, basılmış kitaplar  zerinde ya da derleyence okunurken, Halikarnas Balık ısı tarafından yapılmı tır.

Se melerde, yazarın  iirli ve m zikli dilinden, doğa ve insan sevgisinden, tanıtım ve duygusal g c nden  rnekler verilmeye  alı ılmıştır.

 adan G KOVALI

"Güney Anadolu'nun o masmavi göğü, menekşe denizi, ışığı ve toprakları; çeşit çeşit ağaçları, yemişler, çiçekler, insanlar, uygarlıklar yetiştirmişti. Bu hikâyeler de, o cennet gibi ellerin, dağ otlarının, kıyılarının, vahşi kayalarının, yıkıntılarının ve açık denizlerin ürünüdür.

Hepsini yine onlara adıyorum."

HALİKARNAS BALIKÇISI

EGE KİYİLLERİNDEN

KNİDOS AFRODİTİ

Dünyanın meçhul yeri kalmadı derler. Anadolu'da Knidos adlı bir yer vardır. Orasını malum saymak abartma olur. Knidos'a arasıra balıkçılar uğramış. Ben bir tanesini yakaladım. Adam anlatıyordu:

Kılavuzumuz hava ve hevesimizdir. Su değirmeni dönerken, suları köpürte köpürte arkaya savurduğu gibi, biz de denizleri, kıyıları, kentleri, her günkü usandırıcı yaşamayı, yolu yöntemi, kuralı hep fırlata fırlata; dümenimizi talihe, pruvamızı da açık ufuklara havale ederiz.

Bu denize "Ege" ya da "Arşipel" denir. Çünkü altı yedi bin yıl önce kayığı ilk yüzdüren dalgalar ve dalgalara ilk binen kayıklar hep buralıydılar.

Ege, olağan arzuları uyandıran bir deniz değildir. Neden Yedi Harika'nın dördü, beşi hep Ege kıyılarında gün gördüler de, başka yerlerde yükselmediler? Kayığın sağından solundan binlerce uçan balık, exocet* denizden havaya fırlar.

Kayık, deniz serpintisi ve binlerce balığın yeşil yeşil kanatlarının fışılması ile birlikte süzülüp açılır. Bu Ekvator balıklarının burada bulunuşları, iklimin ne kadar tatlı olduğunu gösterir. İklim tam insan boyundadır. Sıcaklığı da, soğukluğu da insan tahammülünü aşmaz. İklimi paltoyla, sobayla ya da yelpazeyle düzeltmeye gerek yoktur. İşte bundan dolayı buradaki şekillerin –gerek fikri, gerek mimari– niteliği doğrudur; yalan, ikiyüzlülük cicibicileriyle örtünüp gizlenmeyi kabul etmezliktir. Bunun örneği de, Knidos kıyılarıdır.

(*) Bir tür kırlangıç balığı.

Anadolu'yu bir yere bakar varsaysak, onun ancak denize baktığını düşünebilirsiniz. Anadolu'nun bütün kolları Ege Denizine açılmıştır. Bu kollardan en güneydeki Datça Yarımadasıdır. Sanki Anadolu, denize sevgisinden, Ege köpüklerine atılmış ve kırk beş mil uzanan Datça Yarımadasını yaratırken, Kriyo Burnunda; "İşte Arşipel, bak senin koynuna geldim! Çünkü ben, senin Knidos'unum!" diye bağırmıştır. Bundan dolayı Datça Yarımadası, Anadolu'nun Knidos'ta şakıyan dilidir.

Burun pek uzun ve yalnızdır. Elli altmış metre yüksekliğe kadar bir çalısı olmayan yalçın kayalara bakılırsa, kışın deniz ya da serpintilerin taa oralara yükseldiği anlaşılır. Burun denizle baş başa kalmıştır. Esintisine göre Cebelitarık'tan, Trablusgarp'tan ve Mataban Burnundan gelen dalgalar, gönüllerinin yettiğince kabarıp hızlanmak fırsatını bulduktan sonra, sonunda Anadolu'nun bu heybetli burnuna gelirler ve taşkın sevgilerden patlayan bir yürek gibi, Knidos'u yupyumuşak köpükleriyle sararlar. Böylelikle, Knidos Ege'ye, Ege de Knidos'a kavuşur.

Knidos kenti, Kriyo (Tekir) Burnunun tam ucunda ve burnun sağlı sollu eğimlerindedir. Bir sağda, bir solda dalgakıranlı iki limanı vardır. Oraya ilk kez, gurup denizde kızarıp ve menekşe dalgalarda morarırken vardık. Balık paraketemizin baş şamandırasını kuzey limana attık. O limanda milattan dört yüzyıl önce Knidoslu Konon, koca bir Lakademon filousunu müthiş bir deniz savaşında yenmişti. Yirmi yıl önce bir balıkçı arkadaş, bu limanın dibinden, som altından yapılmış iki şarap kupası çıkarmıştı. Bunlar Dorik düzende oyulmuş ve işlenmişti. Oraya ilk vardığım ve gözlerimi çevremde gezdirdiğim zaman şaşkınlığım büyüktü. Fakat, şaşkınlığım ne denli büyük olursa olsun, oranın güzelliği daha büyüktü.

Knidos yıkıdır (harabedir), ıssızdır, yakınlarında ne bir köy, ne de bir insan vardır. Fakat yaşayan bir

kentten daha canlı; daha anlamlı ve derindir. Çağ çağı siler, zaman zamanı söndürür. Ama burada çağların silemeyeceği, zamanların söndüremeyeceği bir güzellik var. Burası harabe değil, cennet yıkıntısı...

Şimdi harabenin çatlak duvarlarının kulelerinin, çökmüş surlarının, devrilmiş sütunlarının üzerinde güzellik gururunun, yalnızlığın ışığı parlıyor. Kalabalık ev yıkıkları arasından, bembeyaz yollar ağararak yokuş yukarı süzülüyorlar. Mermerler sanki binlerce yılın gurup ve şafaklarının pembesini eme eme, utanan gelin yanağı gibi kızarmışlardır. Buradaki mermerlerin en iyi ve en sağlamlarını Sultan Aziz, vapurlar dolusuyla İstanbul'a taşıtmış, onları kestirip biçirmiş ve ziyafet pastasına benzeyen Dolmabahçe Sarayını yaptırmıştır.

Çağlar geçmiş, devletler yükselip yıkılmış, savaşlar kazanılıp yitirilmiş, gürültüler olmuş, fakat Knidos bağırmamış, seslenmemiş, hep sessizliğe bürünmüştür. Burada ne Hayyam'ın kumrusu, ne de Firdevsî'nin baykuşuyla örümceği var! Ancak bembeyaz bir Knidos, geniş bir özgürlük ve derin bir sessizlik var...

Tarihçi Lusien, "De Amoribus" adlı yapıtında Knidos'taki Afrodite Tapınağına yaklaşmasını şöyle anlatır:

"Kutsal bahçenin yanına gelmiştik. Güzel kokular bizi sarhoş etti. Avlu, Afrodite'ye yakışır, güzel kokulu ağaçlarla yemyeşildi. Daima çiçek açan ve yemiş veren mersin ağaçları, Tanrıçaya saygı sunar gibiydiler. Bu avluda defneler ve sergiler vardır. Buradaki ağaçların hiçbirisi yaşlanmaz. Her zaman gençtirler, daima yeni dallar sürerler."

İşte, bugün bile yıkılarda biten çalılar, iki bin yıl önce Lusien'in sözünü ettiği defnelerin, mersinlerin yavrularıdır. Bunlar, iki bin yıl önce Lusien'in kokladığı kokunun anısını; eski tarihin kokusunu, sesini

bana ulaştırıyorlardı. Zaten defnenin asıl yurdu Knidos'tur. Oradan dünyaya yayılmıştır. Her ne kadar bronzdan da olsa; dünyanın her köşesinde şapkaların altlarını, alınları süsleyen çelenkler, zavallı Knidos'un özgürlük defneleridirler...

İnsanoğlu'nun, insan imgesinin düşünebildiği en güzel Afrodit, Praksiteles'in başeseri Knidos Afrodit'i idi. Luvr'daki Milo Afrodit'i, etten kemikten, güzel, dolgun ve tombul bir kadındır. Knidos Afroditinde et yoktur. O yalnız, dişi insan şeklinin güzelliğidir. Milo Afrodit'i canlansaydı, yirmi yıl sonra yaşlanırdı. Knidos Afrodit'i ise, yalnız güzellik olduğu için yaşlanmaz, ihtiyarlamazdı.

Milo Afrodit'i, bir eyyam (günler) için bir sinema yıldızı ya da herhangi bir zenginin pehpehlenen karısı olabilirdi. Ama Knidos Afrodit'i, ancak şairin müziği ve gizidir. Şair, filozof, düşünür ve kâşif neyi görmüş, neyi bulmuş ve neyi yaratmışsa, dünya da gelişmede oraya varmış demek olacağına göre, işte insan hayali de, Knidos'ta, insan gövdesi için o umuda, o aşamaya ermişti.

Bu Afrodit'i, İmparator Teodosyus Bizans'a getirip Losus Sarayına koymuştu. Bu Afrodit, sonra bütün sarayla birlikte yandı. O Venüs'ün taklidi, Knidos sikkelerine basıldı. Vatikan ve Münih müzelerindeki Knidos Afroditleri bu sikkelerden kopya edilmiş olmak dolayısıyla, o Venüs'ün gölgesinin gölgesi sayılabilirdi.

Çiçero, bütün dünyanın Knidos Afroditine meftun kaldığını; Pilinius da bu güzel Afrodit'i görmek için dünyanın her yanından Knidos'a akın edildiğini yazıyor.

Yine Lusien, Kriyo Burnunun, Knidos'un ve Triyopiya Yarımadasının güzelliklerini saydıktan sonra, Afrodit'ten söz ederken bayağı çekime tutuluyor ve şöyle anlatıyor:.

"Tapınağa girdik. Orta yerde Paros mermerin-

den, tapınağın pek parlak bir örneği duruyordu. Dudaklarında biraz çekingen, biraz utangaç bir gülümseme vardı. Güzelliğini hiçbir şey örtmemiş... Sol elinin eğimiyle kapadığı yerden başka...

Tapınağın her yanında kapıları var. Böylece Tanrıçaya her yandan bakılabiliyor. Tapınağın bekçisi bize kapıyı açtığı zaman birdenbire başeserin (şaheserin) etkisiyle vurulduk. Şaşkınlığımızı birkaç kez belirtmekten kendimizi alıkoyamadık..."

Gece yarısı olunca, yürüyüşünün geceyle örtülen kısmında esrarlı bir ruh dolanır. Anlaşılmayan bir nedenle, bütün yaratıklar uyanırlar. Horozlar öter, uyuyan atlar, inekler, keçiler, köpekler gözlerini açarlar, bakınırlar, durum değiştirirler ve yeni baştan uykularına dalarlar. Geceyi açıkta, kayıkta geçirenler bu durumu pek iyi sezerler. Kayıkta hem ben, hem de tayfam uyandık. "Ne o? Sabah mı oluyor? Paraketemizi atmak zamanı geldi mi?" dediler. "Hayır mutlu gece sürüyor!" dedim. Yine uyudular. Yıkıların üzerinden esen esgin (rüzgâr), burcu burcu mersin ve defne kokuları getiriyordu. Ben kalktım, kıyıya çıktım. Knidos kalıntılarının sokaklarına daldım. Afrodit Tapınağına gidiyordum. Yürürken, her adımda bir yüzyılı arşınılıyormuşum gibi oldu. Adımlarımın "Trak! Trak!" edişi, sokaklarda yankılanıyordu. Yıllar, yüzyıllar, kurumuş yapraklar gibi buraya dökülmüşler. Knidos Afroditinin bu yere sinen güzelliğini bir türlü örtememişlerdi. Çırılçıplak Knidos Afrodit'i, bu yerin üzerinde parlayan ay gibi, Knidos'un bir heykeli değil, ruhu olmuştu.

Yokuş yukarı çıkıyordum. Kentin çarşısının ortasından, Odeon'dan, Diyonizos'la Müz'lerin tapınağından geçtim. Kuzeydoğudaki Akropol'de Afrodit Tapınağına vardım. Tepedeydim. Sağım solumdaki ve önümdeki denizin fışılısını duyuyordum. Bütün Arşipel, altımda enginlere varan nurlu, gümüş bir çarşaf gibi yayılıyordu. Bu ışıldayan zemin üzerinde

ve tam önümde, volkanı hâlâ tüten Nisiros Adası, sağımda İstanköy, solumda Kalkiya, Telos, Antite-
los, Kandeliyusa, Yali, Rodos ve Sömbeki adalarıyla
onların bir sürü yavru adacıkları sıralanıyordu.

Güney ikliminin etkisi midir, nedir; burada yıldızlar başka yerde gördüklerimden çok daha genç imişler gibi şen ve şakrak... Samanyolu bütün gecenin boylu boyunca savrulmuş, pırıldayan bir elmas toz. Ay kaynağından harıl harıl akan nur çağlayanı, Afrodit Tapınağından arta kalan mermer avluyu yıkıyor, taşlar kar gibi ağarıyordu. İnsan ay ışığının serin ve büyüleyici öpücüğünü kendi yüzünde duyuyor gibi oluyordu. Denizin sesi uzaklıkların da, yüzyılların da, kumsalların da, genel tarihin de seslerine karışa karışa ta bulunduğum tepeye gelerek orada bin bir yankı uyandırıyor.

Avluda mermerlerin üzerine uzanmıştım. Kalınlıkla bakış ve sessizlik diliyle konuşuyorduk. Uykum geldi, daldım. Fakat hemen uyandım. Karşımda yarı düş, yarı gerçek, Knidos Afroditinin ayakta sallanan hayalini gördüm. Konuşurken gözlerini, yüzünü, ellerini oynatıyordu. Durmayan, ama hayat gibi hep değişen bu hareketler, tepesinden tırnağına kadar süzülen bir uyum akıtırken, çevrede bir ölümsüzlük dalgası yaratıyordu.

"İnsanlar arasındaki ayrılık, gelinle senin arana giren duvaktır. İnsan birliğini ayıran ince, bir başkalık duvağı, duvağın ardında sezilen yüzün bir güzelliği, bir gülümsemesi vardır. Ben işte, o hayal meyal gördüğün güzelliğin ta kendisiyim! Gelinler sanıldıkları gibi olmasalar bile, gelinde hayal ettiğin, aradığın güzellik ve gerçek benim! Sen beni Bizans'ın Losus Sarayında yandı kül oldu, bitti sanma. Kadın erkek, çoluk çocuk milyonlarca insanda yaşayan, yürüyen, bakan, seven ve sevilen yine benim. Gözleri

ışıkta kamaşan kara baykuşlar gibi, öteye beriye çöken felaketler, ancak burada masmavi bir gedik, bir aralık bıraktıkları için ben buraya her gece ay ve yıldız ışığıyla gelir, eski yerimde gezerim.

Ben doğulu bir Tanrıçayım. Asurlular bana 'İş-tar' dediler. Fenikeliler bana 'Astoret! Astoret!' diye yalvarırlardı. Suriye'de adım Atargatis'ti. Babilliler bana 'Belit' (Melitta!) diye taparlardı. İnsan olalı ve daha önceleri hep vardım. Ben Astarte'yim. En derin hücrenizde, her atomda kaynayan hayat kaynağıyım. Heptim, hepim ve hep olacağım. Bunun için ölümsüzüm. Benim geçmediğim yer yoktur. Tapınak olsun, duvar olsun; insan, hayvan, zindan, kule, saray, ordu; kısacası bana yol vermeyen her şeyi mutlaka ölüm çiğner ve bana yol açar.

Seni ben doğurdum. Elverir ki seni doğurayım, yeryüzüne yeni bir kafa getireyim; doğururken ölme-ye razıyım. Hem de güle güle. Praksiteles bana kanat takmadı. Çünkü ben, düş dünyasından melek ya da gılman değil, ama bu dünyanın taşından, toprağından, maddesinden yapılma bir kadını. Ve yeryüzüne, acı beyin doğuran anayım. Gökteki düşsel melekler gerçek olsalar bile, onlar hiç yeni bir şey doğuramazlar. Gözlerim doğum işkencesiyle çukurlaştırırken kemiklerim açılır, etlerim parça parça olur. Eğer cennet varsa ve o cennette de kanatlı melekler varsa, onlar kanatlarından utansınlar. İşte sana ilk önce ana biçiminde göründüm. Bu dünyaya gözlerini açtığın zaman ilk önce ben sana gülümsedim. İşte ben bu güzelliğimle seni bağrımda, kendimle, kanımla besledim. Sonra da sana koynumun sütünü emzirdim. Üzerine sevgiyle titreyen, sana sütünü veren, üzerine eğilip sana gülümseyen ölümsüz güzellik benim.

İnsanlar önce beni bir ay tanrıçası diye tanırlardı. Onun için burada sana eski ışığımla parlıyorum. Tarih başlamadan bile beni doğu; otlar, ağaçlara

can verici, hayat ve hareket bağışlayıcı diye severdi. Ama o zaman bile denizle, enginlerle birliğim vardı. Deniz dünyanın en büyük yaratıcısıdır. Doğurgandır. Engin bağrında sever, sevdire, çoğaltır ve var eder. Onun için aynı zamanda bir engin tanrıçasıydım. Doğuda çok öncelerden beri hayat hep su gibi akıcı, yürüyücü, ileri atılıcı bir şey olarak sezilirdi. Mademki ışıktım, aydım, denizdim; elbette tanyerinin ufuktan ağarması gibi Helenler beni 'Afrodit' diye enginin köpüklerinden yarattılar. Helenler, kendi yıldızım olan Venüs'ün şafak ağarırken Ege Denizinin doğusundan doğduğunu görmemişler miydi?

Onun için beni doğudan, ufkun köpüklerinden yarattılar. İlk önce bana, yeşil derinliklerin Tanrısı olan Poseydon taptı.

Doğudan geldiğim için bana ilk önce Kitera'da tapınaklar kurdular. Sonra Fenikeliler, Ege'de uçuşan yelkenleriyle beni Girit'e getirdiler. Yunanistan'a vardığım zaman hayatı hayat eden ne varsa, o bendim. Onun için sevgi ve güzellik Tanrıçasıydım.

Bir gün geldi, bütün güzelliğimle Praksiteles'in beyninde parlayan hayal oldum. Işıklı bir duman gibi döne döne buraya geldim durdum. Bembeyaz bir heykel olarak buraya dikildim. Yaradılışın birbirlerine karşı çekici yarattığı varlıklar gelip önümde birleşirlerdi. Bu iki ayrı cisim, benim ruhumda birbirlerine kavuşurlardı.

Bana apak güvercinler getirirlerdi. Yaşamamanın çılgın isteği, yaşamayı özleminin derin şarkısı, mavi göklerde yüz binlerce güvercinimin uğultusuna karışırdı. Bu yerler şimdi bir yıkımdır. Ama sen o türkünün denizde sayısız renkle çakan ve fısıltıyla söylenen uyumunu burada duyuyorsun a...

Bir an geldi ki; sevdiğin kadının gözlerinde parladım. Dudaklarından sana gülümsedim. Elbette bakışımı, gülüşümü görünce beni aya, yıldıza, denizlere benzettin. Çünkü bakışım ve gülüşüm, sana ba-

kan yıldızlardı. Sana gülen, bakan varlıktı. Eğer o an bir avuç toz olsaydım, beni göklere savurur, Samanyolları yaratırdın. Çünkü ben senin gözünde bütün insanlığı temsil ediyordum. Bütün insanlığı bir gövdede sana veriyordum. Bana doğru uzattığın kollarına bütün güzellikleri, evreni seriyordum. Yüce dağların kuvvetini bağışlıyordum. Gönlünün bana doğru atılışına bütün okyanusların sonsuz genişliğini veriyordum. Bir an için sana cennet kapılarını açtım. Göklerin milyarlarca yıldızını kulaklarında çınlattım. Aylar, güneşler, beyninde fırıl fırıl dönerken sana göksel müzikler dinlettim. Esginler seni sonsuz yüksekliklere çıkardı. Çünkü bir an içinde, sana sonsuzluklar yaşattım. Gövdemle ölüme set çektim. İşte bu nedenle, Afrodit'im...

Yaşam öyledir ki; birlikte yaratılan, yaşayan ve büyüyenler birbirlerini seveceklerdir. Çünkü birbirlerini sevmekten başka her ne yaparlarsa, birbirlerinin celladı olarak birbirlerini öldüreceklerdi.

Sevgi ve sevincim öyledir ki; cefa ve üzüncü omuzlara bölerek onu hiç ederim; sevgimi yüreklere bölüştürmekle onu 'hep' ederim. Ben Astarte'yim. İnsanın işkenceyi hiç etmekteki inancı ve umuduyum. Ben o umudum ki; yıkıntı içindeki dünyayı çalışmayla cennete çevirtmeye gücüm yeter. Mademki varım; hayat değil miyim, umut değil miyim ve öteyi gösteren değil miyim? İnsan, güçlüklerini benimle çözümler ve onları ortadan kaldırır. Sultanlar ve köleler, tanyeri ağırırken geceden artakalan gölgeler gibi önümden kaçarlar. Ben Afrodit'im. Enginin en yüksek dalgasının üstündeki köpüğüm. Maddenin özü, sütün kaymağı ve yaradılışın son ürünüyüm. Çünkü, bilince varmış maddeyim. Dalgadan dalgaya yürüyerek köpürür ve bütün güzelliğimle sonsuza dek çırılçıplak parlarım. Bütün toplumları saran ölüm çemberlerini çözen ve daha engin, daha öte, daha güzel dünyalara insanı doğurur ve vardırıyorum.

Bazen bana 'Havva' dediler. Bazen de 'Mer-yem' dediler. En eski Mısır'da bile insanoğlu Horus ve doğuran İsis değil miydim? Bin bir adla anıldım. Kitera dediler, beni 'Kıbrıs' diye çağırdılar. Her zaman genç ve güzel olan ve her zaman yeni yeni doğan Brahma, yine bendim. Öldürücü Azrail'e karşılık, hep müjdelere getiren Cebrail ben değildim de kimdi?

Ama Uzakdoğuda beni tulum göbekli ve ağzımdan ateş püskürür yapıyorlardı. Ben asıl Knidos'ta, insanlığın ve kadının dosdoğru ve tertemiz enstektii (içgüdüğü) olduğumu gösterdim ve bu enstenkt bütün insanların bekası (kalımı) sırasında öylesine güzel bir dengede duruyordu ki... Bir ticaret malıymışım gibi, alım satım piyasasında, bana da paraca değer biçtiler. Durduğum yerden devrilmeseydim, varlığın en güzel ve en temiz şeyi olarak kalırdım.

Baloda ve salonda henüz çocukluktan çıkmış dekolteli kıza, seksenlik milyonerin elleri, kolları, sinek kapmağa hazırlanan örümceğin yaşlı bacakları gibi titremeseydi, sulanan ağzından, sarkan altdudağının yoluyla, salyası frakının beyaz plastronuna, öküz salyası gibi sünüp de akmasaydı, kendimden ve gövdemden utanacak neyim vardı?

Doğan çocuklar bile, benimle ilgili bilgiyi rutlaka gizli olarak mezbelelerden öğrenmek ve aşk pandomimasını, lağımlarına denk akan sokaklarda, açlık haçına çakılmış olan kendi öz kardeşleriyle meşketmek zorundadırlar. Gemi azıya alan o görünüm-leri büyük kentlerin eğlence yerlerinde gören gençliğin başından, hangi eğitim, hangi öğretim o yakıcı izlenimi silebilir?

Şimdi çöplükte öğrenilen gizi, ben insanlara güzellikle, ışıkla ve sevgiyle anlattım. İnsanlara güzellik ve temizlik duygusunu verdim. Bu sıralarda bana bir de 'seksapel' niteliği taktılar. Yaratılış boşluğu sevmez. İnsanlar yalnız parayla uğraşan boş kafala-

rı elbette seksapel ile doldurdular. Bu yolda propaganda ile epeyce para da topladılar. İnsanların burunun biçimini, dudağının rengini, kirpiklerinin durumunu; üst baş ve yüz gözlerin nasıl olması gerektiğini, şimdi ancak, gözü kaparozda (yolsuz gelirde) olan ticaret kurumları saptıyorlar. Oysa benim güzelliğimi, gözü hiç de parada değil, ama güzellikte olan bir sanatçı yarattı. 'Güzel insan böyle olacaktır. Madem ben böylesine güzel insanı düşünebildim; bu güzel insana ulaşıldı...' dedi. Ben, güzelliğin Afroditiyim... Parayla satılan seksapelin Afroditisi değil...

Ben, hangi şeyin üzerinde parlarsam onu güzel kılan Astarte'yim. Gençliğin şafağında, titreyen dudaklarla insan, öpüşler sayıklarken, ona düşlerinde gülümseyen benim. Peri adalarında, fısıltılı kıyılarda, büyülü dağ ve yamaçlarda ona gülümseyen Melitta benim. Denizde, ırmak kıyılarında ona seslenen İsis benim. Açık dudaklarından kokular soluyan çiçeklerde, yağmurlarda, renkte, türküde, insanı çağıran benim. Varolanı parça parça edip geçmişin üzerine yıkan fırtınanın sesinde çığlık salan Astarte benim. Hatta dünyada varolmak zorunluğunu bile, yolunda can verilir, sevinçli bir çile durumuna getiren, insana kendisini sevdiren yine benim. Her yabancı'nın yüzüne bir kardeş tatlılığı veren benim. İnsan her yüzde, her bakışta beni arar. Çünkü herkesin başkalığı, ancak yüzüme geçen bir maskedir. Ben Astarte'yim. Her gözden ben bakarım. Bütün beyinlerde bilincim. Bütün bilinçlerde bir umudum. Çünkü ben hayatım..."

Ay ışığı, kirpiklerimin arasından gönlüme akıyordu. Astarte'nin çıplak aklı, ay ışığında gölge salıyordu. Gövdesinde sanki ışıktan bir kan dolaşıyordu. Gözlerimi açmaktan korkuyordum. Ama, yavaş yavaş aydınlık diniyordu. Sonunda ışık sustu. Uyan-

dım. G rd    m d    .  rkildim. Kalıntılar arasında kimse yoktu. Issız yerde ay       , esgin f      du.

Birdenbire Ar    l'in ufku yandı. Ven  s, ufuktan parlayıp g  klere a     (f  rladı). G  n, ayd  n  n   m        . Sendeleyerek kalktım ve kayı  a d  nd  m.

Bir kente g  n do  arken bakanlar, kentin uyanmasını, tramvayların     mesini, otomobillerin, h  r  t  larını ve klaksonlarını beklerler. Ama ben Knidos'un   zerindeki sisler eriyince, sonsuzlu  a kadar uyanmayacak olan bir kenti seyretmekte oldu    m   anlamadım...

Zavallı Knidos!.. B  t  n tayfayla birlikte ona denizden     layan birer "merhaba!" yolladık...   ki bin yıl   nce   len kent duydu mu acaba?

YEDİ ADALARDAKİ BALIK BANKASI

Yeryüzünde tapulu on paralık malı olmayan Balıkçı Ahmet'e bir Yunan ortaklığı güvenerek, senetsiz sepetsiz dört beş bin lira vermişti. O da paraların topunu, otuzdan fazla Ege balıkçısına senetsiz ve sepetsiz dağıttı. Şartlar basitti; Yunanlı tacire de anlatılmıştı:

Balık güvertede ve para da küpeştede olacaktı. Ben de, bir milyon liralık balık avlamak için kayıkla onlara eşlik edecektim. İki tayfaya vermek üzere seksen lira aldım.

Hepimiz kumanyaları düzdük. Ocak ayı idi. On beş gün denizde kalacaktık. Kayıkta ve açıkta yatıp kalkacaktık. İlk gidilecek yer, Yediadalardır. Balık çikarsa orada kalacaktık. Haritaya baktım. Yediadalaları, Gökova Körfezinin içerisine doğru, güney kıyısındanca sıralanmış olarak gördüm. Bunlar Marmaris'e bağlıydı.

Hareket için kararlaştırılan gün, hepimiz birlikte limana, kayıklarımıza doğru yollandık.

Çevreme baktım. Başlarımızın üzerine çektiğimiz avniyelerle (yağmurluklarla) ve sarı muşambalarımızla gösteriye çıkmış bir Amerikalı Ku Klux Klan alayına benziyorduk. Ayrıcasız hepimiz heyecandan sinirliydik.

"Bakkal ve çiftçi olabilecek kimse hiç gider de balıkçılığa mı katlanır? Allah iyiliğini versin şu balıkçılığın! Aç dükkânı, ısmarla kahveyi, tellendir cıgarayı, tart fasulyeyi, al parayı... Sen sağ, ben selamet. Oh, gel keyfim-gel! Ne ayazı, ne uykusuzluğu, ne fırtınası ne de boğulması var..." derlerdi.

Ama iki gün kentte kalınca, ıssız kalabalık içinde kendilerini yapayalnız sanırlardı. Hepsi tehlikeli ve dar bir kayanın üzerine sürgün edilmiş gibi, boyunlarını bükerek, denizi sayıklarlardı. Dört güne varmadan fırlar çıkarlar, kıyıyı boylarlardı. Enginin çağrısına hiç kulak tıkayabilirler mi?

Limana vardık. Önümüzde yirmi otuz bin mil açık deniz yayılıyordu. Kayıkların burnu engin ve özgürlük kokusunu kapmıştı. Rüzgâr hafif hafif esiyordu.

Orsa ederek çekerken, yelken amuraları kahkahayla gülüyor ve bütün kayıklar gökler gibi gürlüyorlardı.

Artık dünyanın her günkü geçmişinden bıkmış, bezmiş, içten kopan bir çığlık fırlayışıyla öndeki açıklığa atılmıştık. Uzaklara yetmek, yetişmek, açık ufka, özgürlüğe doğru; özgürlüğün yaşadığı yerde yaşamak için gidiyorduk. Kayık, çılgın bir sevinçle çırpınarak, martı gibi havalanarak, mavi göklerin koynuna atılmayı, orada kaybolup rüzgâr olmayı diliyordu.

Gözlerimiz, ruhlarımız uzaklıklarla doluyor, okyanusun derin ve sonsuz bakışı sevinçle taşıyor, dudaklarımızdan uçan türküler mavi gökte masmavi oluyor, sancak ve iskele omuzluklarından köpük serpintisi duman alevleri gibi harlayıp yükseliyor, her dalga, dalan pruvaya pırlantalar saçıyor, enginin kayığa çarpıp göklere savurduğu her dalgasından güneş bir gökkuşağı yaratıyor; bu ardı arkası kesilmeyen gelinkuşaklarından yapılmış zafer takları arasından kayık, uzanan bir türkü gibi geçiyor.

Tam yolla giderken çevreme baktım. Arşipel, yer yer martılar gibi çırpınan yelkenlerle noktalanmış. Uzaklarda, ufkun ötesinden yemyeşil bir sır göründü. Bu görünen Yediadaların ilkiydi. Ama bunların yedincisi yoktu.

Yediadalar deniyordu; fakat yetmişten fazlaydı-

lar. Gökte Afrodite ak memesinden süt fışkırtarak Samanyolunu yaratmış. Galiba gök engininden deniz enginine düşen damlalardan da bu adacıklar meydana gelmiş; gökte yıldız, denizde de adalar Samanyolu oluşmuş. Adaların her biri müzik notası, hepsi adalar uyumu. Her ada denize atılmış bir çiçek demeti, adaların hepsi adalar demeti, bir dalın çiçekleri... Ege, güneşiyle, parıldayan sularıyla adaları ayırmış, her birini bir mısra, hepsini bir şiir yapmış. Denizlerden tüten bir ışık tabakası ardından, adalar bize bir düşler silsilesi gibi yaklaşıyorlar. Birbiri ardına, yan yana dizilen adalar, perde perde koyu leylak, hafif mor, lacivert... "Ne mutlu bir serap" diyorum. Ama serap değil, seraba taş çıkartan bir gerçek...

Deniz mavisi üzerine serpilmiş bu yeşil zümrütlere yanaştık. Ötede beride ada olamamış sığlar üzerinde, pamuk pamuk yumuşak, ak köpükler görüyor. Adaların kıyılarına gürleyen açık deniz soluganları, ıssız koylara ak bir çizgi çekmişler. Göklerden denizlere mavi yağıyor, denizlerden göklere mavi harlıyor. Her an adalar başka bir güzellik gösteriyor. Bazen güneş, bazen rüzgâr, bazen ay ışığı, gelini saklayan ince duvakları bir yana üflüyor ve çekiyor. Katmer katmer duvaklar açıldıkça, adaların bütün sevgi ve sevimliliği bir gelin gibi çırılçıplak titreyip kızarıyor.

Yediadalar bir tuzağa, bir güzellik pususuna benzerler. İnsan, aralarına dalmayınca onların ne olduklarını kestiremez. Güzellik öylesine dengede ve öylesine çok ki; başka bir yerde herhangi bir başkasını özlemek, mutlaka bundan daha az bir şey istemektir...

Bunların günü, şafağı, gurubu, gecesi nurla, renkle, sevgiyle, ayrı ayrı özenilerek yaratılmış bir başeserdir.

Buraların bambaşkalığı hiçbir yerle, birliği ve

komşuluğu, yakınlığı kabul etmediği için buraya gelen şu bildiğimiz dünyadan çıkmış demektir. Issızlık, yalnızlık, esrarlılık bu kanıyı hemen pekiştirir. Dünya diye bilinen ve dünyada olduğu anımsanan şeylerden, burası ta o kadar bakirdir...

Birçok adaların kapadığı sular, pruvalarımızın altında cam gibi olmuş, uyuyorlardı. Yelkenlerimiz sarıktı. Çam kokan küreklerimizi taktık. İlerleyen kayıklar, sular üzerine yansımış, çamları ve çalıları ince bir çizgi ile, ustura gibi kesiyorlar. Kayıklar, çamların ve uçurumların üzerinde kayıyorlar. Ada kıyısında mıyız, düş kıyısında mıyız, bilmiyoruz.

Adalar, mavi gök üzerinde, boşlukta sallanıyorlar. Durgunluk ve sessizlik üzerinde uyuklayıp düşünüyorlar. Sessizlik ortasında, nur çanağı gibi bir koydan bir İsakçık kuşu öttü. Ta öteden bir adadan, bir başka İsakçığın sesi, uzaklarla sihirlenerek karşılık verdi. Bütün havalar durmuş, kulak veriyorlardı.

Şimdi mavi gökler denize daha derin bir mavi üfürdü. Deniz yüzünden ufak kırışıklıklar yürüdü. Adaların mersin, sakız, ardıç, kekik ve çamlarının burcu burcu soluğuyla yelkenlerimiz şişti. Dalgaların köpükleriyle öpüştükçe gözleri sevinçle renk renk çakan çakıllara pruvalarımızı çektik.

Paraketelerimizi yemledik, av gereçlerimize çekidüzen verdik, şakalaştık. Adaların çiçeklerini kokladık. Kulaklarımıza taktık. Mersin ağaçlarının üzerine fındık kadar mor ve kara renklerde mersinler serpilmişti. Onlardan topladık. Temiz temiz kokan gale-talarımızı (peksimetlerimizi) yedik.

Gün batarken ak ve yumuşak bir bulut, en yüksek adanın başını kollarıyla sardı. Adanın kulağına bir şeyler fısıldadı. Gece gelecek, karanlıklarda birlikte kalacaklardı. İki de kızardılar. Gece, uyuyan adaların ve sonsuza dek uyumayacak olan enginlerin üzerine kaydı.

Güney gökleri başkadır. Yıldızlar katıla katıla

parıldadılar, denizlerle adalar birbirlerinin koyunlarındaydılar. Düşlerinde dalgalar, çiçekler, bulutlar, ormanlar, uçurumlar, koylar görölüyorlardı ki, onların gülümsemelerinden hep bu şeyleri biz gerçek olarak görüyorduk.

Çiçekler sevgilerinden yerlerinde duramadılar. Saplarından kopup gece kelebekleri oldular, havada pervane gibi birbirlerinin çevrelerinde dolaşarak öpüşüyorlardı.

Denizin karanlıklarından bir kupes balığı alayı, bir can ve sevgi denizi yüze çıkıyordu. Deniz yakamozlandı, bir nur etiketi oldu. Milyonlarca balığın öpüşmelerinden bir fısıltı doğdu.

Balıklar denizden çok sevgilerinin düşlerine dalmış, gidiyorlardı.

Deniz koyulaştı. Deniz memeleri, deniz kızları, gelinler gibi tellerini salına salına yeşil karanlıklarda kara kirpikli, yeşil gözler süzerek, hayaller gibi kayıp söndüler.

Durgun denizler, yıldızların yansımasıyla yıldızlandı. Kıyının enine boyuna millerce uzaklara yayılan bir sürü balıkçı kayıklarının her biri bir yıldız olmuştu. Bir kayık hızlıca ilerlese, Samanyolundan bir yıldız kaydı sanıyorduk. Gök yıldızlı, deniz yıldızlıydı; üstümüz, yanlarımız, altımız yıldızlarla parıl parıl parlıyordu.

Bir aralık, küpeşteden denize baktım. Tepetakla olmuş göklerin ta derininde Ülker (Plead) yıldızlarının üstüne düşüyorum sandım. Deniz, Samanyolunun kıvrımını ihmal etmişti, göklere giden kayığa hâle yapmıştı. Bugünün sonunda, hiç kimsenin konuğu değildik; bütün Ege balıkçıları, enginin koynundaydık.

Şafağı ve yeni doğan günü adalarla, denizlerle ayakta ve kürekte olarak karşıladık. Ertesi gün Yunan motoru, bir adaya koskocaman bir buz kasası bırakarak balıkları aldı, Pire'ye gitti.

Bu sandığın üzerinde bir el terazisi, birkaç taş, bir de tebeşir parçası vardı. Her balıkçı tuttuğu balığı o terazi ve taşlarla tartıyor, tebeşirle sandığın üzerine adını ve kasanın buzları içine bıraktığı balığın miktarını yazıyordu.

Ben de kasaya gittim. İn cin yoktu. Bıraktığım balığın kilosunu tebeşirle yazdım. Kayığa binip ayrıldım. Dört beş gün avlandık. Fakat benim yemim kalmadı. Ne ben, ne de tayfam yem avlamasını biliyordu! Öteki kayıkları, yem almak üzere aradık, adaları dolaştık, hiçbir kayığa rastlayamadık. Kayıklar elli millik bir alana dağılmışlardı.

Belki kayıkların bir ikisini buluruz diye, Yediadaları saran Gökova Körfezinin dibine doğru yelken açtık. Dar bir boğaza girdik. Arasıra, yavaş yavaş ağan arazide ise, dünyanın hiçbir yerinde vahşi ve orman halinde yetişmeyen buhur ağaçları, yani "Liquidambar Styraciflua"lar, kalabalık halinde gelip ayaklarını cam gibi duru sulara ıslatıyorlardı.

Bunlar havaya bir amber kokusu yayıyordu. Sarmaşıklar dallara sarılıyor, tutunuyorlar, birbirlerinin üstüne basa basa tırmanıyorlardı. Tutunacakları daha üstün bir yükseklik kalmayınca devriliyorlar ve bakışlara perde perde taraklardan bir sarmaşık gök gürültüsü seyrettiriyorlardı. Bu uyum sulara yıkılınca sönüyordu. Bunların altındaki loşluklardan geçiyoruz. Suda çıt yok. Aydınlık, bu loşluklara bakmaya kıyamamış ve buralarda geceden kalmış ay ışığını uyandıramamıştı.

Kayık loşluktan ayrılınca dünya topraklarını kıyı seçmiş bir gök parçası üzerinden geçiyor. Buradaki buhurlar, gökyüzünde büyüyorlarmış gibi duruyorlardı.

Kayık bu göğün üzerinden yüzerken bir pembe bulut da ona eşlik ederek, sulara yansıyan dalların altından kayıyordu. Bulutla kayık yan yana giderek geniş bir açıklığa vardılar. Burada altın kumlar üze-

rinde gümüş ayaklarla koşan bir pınar, çağlaya çağlaya denizin derin yüreğine dert yanıp gönlünü boşaltıyor ve denize sarılarak uyuyordu. Daha hafif olan tatlı suya giren kayık daha fazla gömülüyor. Şişman kefaller şahane dolanışlarla çamur arasından kökler söküyorlar, kaya yosunlarını kalın dudaklarla meme emermiş gibi emiyorlar. Ama ne kadar çabalayıp uğraşsak, bize bir türlü tutulmuyorlardı.

Sağa gittik, sola gittik, mekik dokuduk, on gün uğraştık, bir türlü yem bulamadık, tutamadık. Oysa aldığımız paradan daha yetmiş lira borcumuz vardı.

Dağ başındaki sandığa balık bırakmaya gelen bir balıkçı belki rastlar da yem alırız diye, kasalı tepeye vardık. Aaaa!.. Bir de ne göreyim? Tebeşirle yazdığım adımın karşısına, sözümona ben tutup teslim etmişim gibi okkalarla balık yazılı. Ne iyi iş!..

Balık avlamadan, balık tutmuş, getirip kasaya koymuşuz. Bir hesap ettim; borcu ödedikten sonra üstelik bir de otuz lira alacaklıyım. Koşup tayfalarımı kayıktan çağırdım. Balık Bankasının başına toplandık. Onlara tebeşirle yazılmış rakamları gösterdim. Şaşacaklar şanmıştım. Onlar güldüler:

"Öyle yaparlar! Onlar gelip balık bıraktıkça, bizim rakamlara hiç başka rakam katılmadığını görmüşler ve sıkıldığımızı anlamışlardır. Bizim üstümüze balık yazmışlardır," dediler.

Ben, "Bunu kim yaptı?" dedim. "O hiç belli mi olur? Söylemezler ve hiç kimse bilmez," diye karşılık verdiler. "Pek iyi, dedim, Rum motoru gelince balıkların eksik olduğunu... He, anlıyorsunuz ya?" Onlar, "A, hiç öyle iş mi olur? Yunanlı deli değil, tacirdir. O kasanın üstündeki sayıları toplar ama, ancak kasadan çıkan balıkların parasını verir. Bize balık yazan arkadaşlar, yazdıkları kadar balığı kasaya koymuşlardır. Bir ikisi çok şanslı çıkmıştır; talihi kara çıkan bizlere yardım etmiştir. Onlar böyle denkleştirirler..."

Ben orada ikindiye kadar bekledim, kimse gelmedi.

O gece üç balıkçı, yan yana güverteye uzanmış, yıldızlar altında uyuyorduk. Düş görüyordum. Yaradılışın koca ıssızlığı ortasında, alacakaranlıkta kaba saba poturlu, muşambalı iri iri çizmeli balıkçıları bir Ku Klux Klan alayı gibi yürürlerken gördüm. Sürekli olarak, ağır ağır, güç adımlarla, söz söylemeden, çeneleri kilitlenmiş ilerliyorlardı.

Bu evren boşluğu içinde, bilince tamamen varmamış, ama varmak üzere olan insanoğlunun müt-hiş ve yenilmez huzurunu görür gibi oldum. Yüksekten uçan kuşların şafak ışığını, her gün yeryüzünde sürünüp debelenen hayvanlardan önce kapması gibi, alınlarına, gözlerine sönük sönük yansıyan ışıkları sezer gibi oldum. Artlarında bıraktıkları yolların izi, abanan karanlıklarda seçilemiyor gibiydi.

Balıkçılığımızın süresi bitince geri döndük. Eli-me para geçti. Kasaya, adıma balık yazanın kim olduğunu bilmiyordum. Balıkçıların her birine çil çil paracıklarını sundum. Güldüler, kimse kabul etmedi.

Aradan on yıl geçti. Balıkçı arkadaşların yarısı öldüler, bazıları da boğuldular. Denizde gece yıldızlara bakarım. Çünkü, balıkçı arkadaşlarımin her biri, gökte birer yıldız oldular.

Onlar hayatta iken onlara kılavuzluk etmiş olan Kutupyıldızının çevresinde kayıklarını sürüyorlar. Onun için, yıldızlar birbirleriyle konuşurlarken dinlerim...

TAM ÇOBAN

Kisle Büküne yalnız gelmiştim. Bu bük, kirpikler arasından açılarak çıkan yeşil bir göz gibi, sık çalılar arasında parlayan bir koydur. Koyun pudra gibi kumları, ayağın en narinine bile, gezintilerinin en yumuşağını ve tatlısını bağışlar. Kekik, adaçayı, sedef, mersin, sakız, sandal, yabankaranfili, yabannanesi ve ardıçların acımtırak kokusu insanın beynini, yüreğini dinçleştirir. Her sağanak, yeni bir tütsü üfürür, başka bir iklim yaratır.

Ormanda yolunu yitirenler, yollarını yine şaşır-mamak için nereden yürümeye başlamışlarsa oraya dönerler, kendilerini toparlarlar ve artık sapmazlar, yollarını bilirler. Arasıra yaradılışın bağrına dönerek, yanılmadan yön saptamak, en doğru davranıştır.

O gün arılar, dünyanın böylesi haspalığına, şenliğine, deliliğine, ışığına hiçbir diyecekleri yokmuş gibi, zilzurna sarhoş, aptal aptal uğulduyorlardı. Kendi kendime; "İşte, şu cennete bak. Hey yaradılış hey! Yıpranmış, yaşlanmış bir adam artığını kaldırıp bu cennetin ortasına koyuyor da iyi halt ediyor sanki! Çocuk olsaydım a," dedim ve mademki beni kimse görmüyordu; kumların üstünde birkaç perende attım, çevreyi de candan kaynayan bir kahkahayla çınlattım...

Değerli Kartaca Fatihi Sipyo, yıkılan bir tarihten güçlkle diri çıkabilmiş. Tarihçi Terens'le dost olmuş, deniz kıyısında birlikte gezerlermiş. Kumların, çakılların üzerindeki deniz böceklerinin kabuklarını toplarlarmış. Yeni baştan yenilenmek ve yeni baştan çocuk olmak mutluluğunu duyarlarmış...

Hiç kimse tarafından gözetlenmediğime inanarak, kumda, denizde oynarken ve Sipyo'suna da, Terens'ine de yerden göğ'e hak verirken, peşine bir sürü yavrulu ana keçiler takmış bir adamın bana doğru ilerlediğini gördüm. Adam kim bilir kaç saattir beni gözlüyordu, diye düşünerek bayağı canım sıkıldı, herife kızdım.

Adam bana yanaştı. Yüzünü yakından gördüm. O kadar masum bir görünüşü vardı ki, ona kızmakta devam etmem olası değildi. Beni seyretmiş olmasına artık sinirlenmiyordum. Kayığım koydaydı. Keçileri kayığım ile karşı adaya taşımamızı istiyorlar. "Neredeyse keçilerin sahipleri gelecekler, oğlakları götürüp kesecekler," diyor ve yalvarıyordu.

Keçileri taşıdık. İçlere doğru sürdük. Çoban, çanlarını boyunlarından çözüp aldı. Kayığa dönecektik. Ama, çocukların ana eteğine yapışmaları gibi, keçiler de adamdan ayrılmıyorlardı. Biz kayıkla adadan uzaklaşırken, kıyıya sıralanmış keçiler meleşiyor, bağrışıyorlardı. Adamın keçilere bakan gözlerine, yarı hazin, yarı memnun bir bakış kaydı. Derin bir soluk aldı; "Adanın çalılıkları, delice zeytinleri çok gür. Hayvanları orada ne tutabilirler, ne vurabilirler," dedi.

O koya vardıkça dağa çıkar, adamlarla hoşbeş ederdim. Ama sözü kıttı. Babası çift öküzlerini ve bir dağ yamacındaki yeşil tarlasını, kentteki Sarraf Yakoel'e satmıştı. Ondan sonra o da, bunca yıldır çobanlık etmekteydi.

Onu kışın dağda yağmur, toprakta çamur olduğu zaman ziyaret ettim. Yazın dağlar, dereler sıcaklık tüterken ziyaret ettim. Onu hep, Tanrısal bir kavalın türküsüne uyarak yaşıyormuş gibi buldum.

Birkaç günlük ekmeğini, katığını köyden getirirdi. Onları yiyince kaya gölgesine uzanır, göklere bakakalırdı. Kestiği bir kamıştan kaval yapmıştı. Kava-

lin sesi mavi havada, ıssız dağ yarlarında yankılanır ve ruhunu tuhaf şeylere götürürdü.

Zamanı gündüz güneşten ve gölgelerden, gece ise dağın ardından birer birer doğan yıldızlardan anlardı. Keçilerin gözlerine bakarken, çobanın donuk bakışları, öten bir müzik gibi uyanırdı. Keçiye tanır gibi olurdu. Acaba yaradılışın hangi uzak ve unutulmuş sabahında onu tanımişti. Hayvanlar onun gözlerine, derin bir güvenle bakarlardı.

Aradan birkaç yıl geçti. Bizim çobanı yerinde bulamaz oldum. Bir gün kasabadaki kasaplara o çobanı sordum; "Bırak yahu, iyi ki öldü, boyuna keçileri çalardı!" dediler. İçimden, "Acaba?" dedim.

Bir gün, akompanman üzerinden kayan bir "neva" gibi, ada kıyısından kayıkla geçiyorduk. Adaya iyice dikkat ettim. Çalıların arasında kara kara şeylerin oynaştığını gördüm. Yanımdaki yol arkadaşşıma, "Baksana yahu! Ada keçilerle dolu," dedim.

O da, "Evet, Rumlar giderlerken bırakmışlar. Şimdi hayvanlar yabanlaşmışlar. Onları vurmaya çok uğraştılar, ama beceremediler. Orada üreyip duruyorlar," dedi.

Ben gerçeği biliyordum. Kasaplar iftira ediyorlardı. Masmavi, duru, çınlayan gökte çobanın ruhunu sezer gibi oldum...

EGE'NİN ÖFKESİ

Yüksek Anadolu Yaylası Toros ve Amanos'taki yüksekliğini koruyarak Gökova Körfezinde Ege'ye gelir ve orada, tepeden tırnağa birden kıyılıvermiş gibi, bin yüz metre yükseklikten yalçın ve dimdik olarak denize düşer.

Denizden bakınca, uçurumun azameti gözlere bir gök gürültüsü manzarası seyrettirir. Bu heybete kıyasla bir Yuşa Tepesi, bir Aydos Tepesi birer karcık, birer küçük sivilce kalır. Uçurum, gökleri uyutmuştur. Dalgaların hırlayan irkilişinin vahşeti karşısında, sözgelimi İstanbul tepeleri sütlek inek gibi, evcil tavuk gibi yaratıklardandır. Düşmesin diye, şapkalar tutulmadan başımızı tepelere kaldıramıyoruz. Bakışlar tırmana tırmana yüksekte yükseğe çıkıyor. Göklerin en uzak rüzgârları üzerine kurulu gibi duran tepelere varınca, dudaklardan bir şaşkınlık ısılgısı çıvlıyor. "Bu nedir yahu?" diyoruz. Yükseklik, gökte bir çığlık olmuştur. Bin yüz metrelik uçurumun kıyısındaki, cin çarpmış gibi eğri büğrü çamlar, ahtapot kolları gibi köklerle kaya çatlaklarına dolanıp yapışarak, aşağıya korkuyla bakarlar.

Ege, bir devin göğsü gibi kabarıp inen soluganları ile burada bütün hünerlerini gösterir. Şurada fı-sıldar, ötede gök gürültüsü gibi gürler, daha ötede top gibi patlar. Mırıldanır, söylenir, dert yanar, derin ahlr çeker, ağlar, inler, kızar, çılgın çılgın bağırır, tehdit savurur, uçuruma durmamacasına söyler, cevap alamaz. Öfkelenir, yırtar, parçalar, sürer, çeker,

kaldırır, döndürür, yalvarır, okşar, öper, kumsalı bulunca titrer, bayılır, düşer...

Ona Aksi Mahmut derlerdi. Çünkü dünyada rahat ettirici, okşayıcı, eğlendirici, hoşla gider ne varsa, hepsini, babasının öz malı gibi kendi hakkı bilirdi. Ona göre kadınların güzelliğı, pamukların yumuşaklığı, yemeklerin tadı, hep onun içindi. Ama bunca tamahına karşılık hiçbir şeyi sevmiyor, hiçbir şey uğrunda bir fedakârlıkta bulunmak istemiyor, hiçbir kimseye yardımdan hoşlanmıyordu. Kendisine göre, o meydana çıkıverince, kadınlar kaldırım taşları gibi ayağının altına yayılıvermeli, erkekler de, kadiya turfanda hıyar yetiştirircesine yardıma koşmalı idiler.

Oysa hiçbir kimse onu tanıımıyordu. İşte bütün evrene karşı içini bu yüzden kin bağlayıp kilitliyordu. Ve her şeye, herkese karşı aksi davranıyordu. Bundan dolayı adını "Aksi" çıkarmışlardı.

Aksi Mahmut'un o günkü seferi, kendisi gibi aksi gitmişti.

Çökertme'de limana girerken, on metre havaya fırlayıp, güm diye düşen bir yunus balığı alayına çatmıştı. Biri kayığa düşecek, kayığı tuzla buz edecek diye ödü patladı. Yemek yemek için kıyı kumsalına çıkmış, orada ona yumruk kadar bir büyü örümceğı musallat olmuştu.

Bir kayanın üstüne oturmuş, onun altından, tünden çıkarmış gibi upuzun bir çıyan fırlamıştı. Ötede, tabakası ile öldürmeye kalkıştığı bir akrep, kuyruğunun bir vuruşu ile tabakayı delmişti. Daha ötede sivrisineklerin hem de kemiklileri ona dadanmıştı. Mahmut'un bağrında büyü örümceğine de, akrebe de, çıyana ve yılanla da taş çıkartan zehir gibi bir kin peydahlanmıştı. Bunların hepsi yetmiyormuş gibi, aksi bir rüzgâr, onu bin yüz metrelik Kıran uçuşumlarının altına bocalatmıştı.

Kıran uçuşumunun duvarında büyük bir mağara vardı. Aksi Mahmut, "Kayığı içine alır, demir atar,

yan gelir yatarım," dedi. Mağaradan içeri girdi. Ama, mağaranın kıyısındaki çıkıntının üzerine bir ana fok, erkek fokun yosunlarla ona hazırlamış olduğu bir doğum döşegine yatmış; birkaç saat önce yavrulamış olduğu yavrusunu hayata doğurmuş olmak sevinciyle çarpan yüreğinin ve bağrının üzerine basıyor ve emziriyordu. Ana fokun kara kadife gibi yumuşak ve munis bakışı biraz üzünçlüydü.

Aksi Mahmut'un öfkeden gözleri dönmüştü. Zaten hincını alacak bir şey arayan Mahmut, hazır foku bulunca, koca bir sopayla saldırıya geçti. Fok kaçamıyor, çünkü yavrusunu bırakamıyordu. Mahmut sopayı fokun başına vuruyordu. Fok bir insan gibi hüngür hüngür ağlıyordu. Yavrusunu, o kısa kollarıyla büsbütün koynuna basıyor, sopalardan korumaya çalışıyordu. Ana fokun memeleri ve yavrusu gözyaşları ile ıslanıyordu. Fok o acıklı gözleri ile bakıyor, telaşlı telaşlı anlatmak istiyordu. Bu ruhsuz adamda merhamet arıyordu. Sopayı yedikçe, bir kadın gibi çığlık salıyordu. Kanayan ağzını açtı. Yalvardı. Mahmut, sopayla açılan ağızındaki dişleri kırıyordu. Gözlerini bir cinayet sarhoşluğu bürüdü. İçinde, öldürücülük kanıksayışı şımardı. Hayvan, upuzun süren can çekişme sırasında Mahmut'un ayaklarına süründü. Acı kasırgaları gövdesini sarsıyorken, olağanüstü bir irkilişle dikildi. Önce sevgiyle ısınan güdük badi kolları ile yavrusunu aradı. Gözleri patlamıştı, kolları yavrusunu değil, ona zindan kesilen dünyanın feciliğini, bomboş karanlıklarını ve ölümü kucaklıyordu. Uçurumu dönerken, Ege pek acı haykırıyordu. Mahmut, ölmekte olan fokun patlak gözlerine baktı. Bir kuzunun bakışından korkan bir kurt gibi kaçtı.

Günlerden cumartesi idi. Gece de oluyordu. Yedi mil ötede Şehiroğlu (Kedrae) Adasının müsteciri, dostu Mehmet Ağanın karısı Emine, onu her cumartesi gecesi burunda beklerdi. Kadından pek hoşlandığı yoktu. Ama herifi aldatarak kurnazlık etmiş ol-

mak yok mu, işte bunun tadına doyum olmuyordu doğrusu.

Adaya yanaşırken her taraf zindan gibi karar-mıştı. Ona karşılık, tuhaf tuhaf ateşler yanıyordu. Ege o akşam, görülmemiş bir şekilde yakamozlanı-yordu. Adaya pek yaklaştığını, gürültülerden anlıyor-du. Kayığın bütün çevresince kuleler gibi sipsivri ka-yalar, ada kırıntıları ve sığlar serpiliydi. Heybetli dal-galar homurdana homurdana gelip sığlara bindiriyor-lardı. Sonra karanlığı yırtan bir ışık ve taraka ile, bin-lerce çağlayanlar boşanıyor, hırıliyordu.

Aksi Mahmut, dalgaları yüklenmiş olan sığların korkunç çöküntüler yapan dalga aralıklarına, deniz-leri geri vermekte olduğunu anlıyordu. Ama bir fışıl-tı, hışıltı, bir susmadan sonra, bu kez sol yanda başka bir kaya horlamaya başlıyordu. Aynı zamanda, yüz-lerce kulaç dipte, esrarlı ejderlerin binlerce gözle parladığı görülüyordu. Gözler sönüyor, daralıyor, dö-nüyor, her yan fırıl fırıl yuvarlanan çarkıfelekler, to-paçlar ve girdaplarla aydınlanıyordu. Yâtay uçuşan hava fişekleri patlıyor, madensel kıvılcımlar kızıl kızıl uçuşuyor, dört bucağı yakamozla yıldırıyordu.

Aksi Mahmut, kulağını patlatan gürültüler ara-sında bir çığlık duyarmış gibi oldu. Ölen fokun, kula-ğında çınlayan sesi miydi, onu karanlıklar arasında seçen Emine'nin çağırışı mıydı; yoksa denizlerin öf-kesi miydi?

Sesin geldiği yere doğru gözlerini sivriltti. Ora-da sanki esen bir deli rüzgâr, yanan bir mangalın kı-vılcımlarını saçıyor, alevleri öteberi dolayıp dillendiri-yordu. Acaba Emine'nin, ona yol göstermek için sal-ladığı meşale miydi? Yoksa, kükreyen bir üçlemenin rüzgârda savrulan yelesi miydi? İşte, bunu düşün-meye vakit bulamadı. Aksi Mahmut'un dört yanı, kendi dünyası gibi kaynayan bir cehennem kazanı oldu. Havaya kaldırıldığını duydu. Elinden gelseydi, dalganın boynunu ısırarak, koparacaktı.

Fakat dalga çökünce, kayık havada asılı kalacak değildi ya! Mahmut'un dişleri kayalara çarptı, parça parça oldu. Ege geliyordu.

Onu, kayaların diş gıcırdatan, köpüren, hırlayan çatlaklarına sıkıştırıyor, çeneleri arasında testerelemesine çiğniyordu.

Sabaha doğru deniz onu kumsala tükürdü...

HALIKARNAS

Vapuru kaçırdık. Öteki vapur iki gün sonra. Mademki, ister istemez iki gün kalıyoruz, şu Bodrum'u, dört bin yıllık Halikarnas'ı bir gezeyim dedim.

Bodrum Kalesi diye duyarım, "Şuna gideyim de bir bakayım," dedim. Kale zaten kentin ortasındaki bir yarımada üzerine kurulmuş. Beş altı yüzyıl önce Sen Jan şövalyeleri tarafından yapılmış bu bina. Şövalyeler bu alameti yapabilmek için, kentte Fidyas'ın, Praksiteles'in ne kadar şaheseri varsa, kırıp kırıp kale duvarlarında yapı taşı diye kullanmışlar.

Arkeolojik bilgilerden hiç hoşlanmam. Not almaya da niyetim yoktu. Neler gördüğümü size düpedüz anlatayım:

Şatonun kalelerine çıkabilmek için bin bir türlü dolambaçlı yerlerden, loş ve karanlık geçitlerden, nemli ve kayak zeminlerden yol aldım. Her dönmekte Sen Jan şövalyeleri tarikatının, Başkardinal Döbusson'un arması görülür. Amaç ne? Bunda amaç, kaleyi kuşatan düşmanın şaşırması, güçlük çekmesi, bir engeli atlaması ya da bir duvarı zaptettiği zaman karşısına bir duvar daha çıkması diyeceksiniz değil mi? Hiç de değil. Kardinal diye değme haltı yiyen Döbusson'un her köşedeki armasına bakılacak olursa; mühendisin belki de bilinçsizce anlatmak istediği düşünce şudur: Kuvvet ve iktidar mevkiine –yani sivri kulenin ta tepesine– varabilmek için pek izbe, dar, dolambaçlı ve karanlık yollara sapmak ve geçitlere uğramak şarttır. Bir sürü dehşetli ve şiddetli ihanetler, savaşlar, kışkırtmalar, zindanlardan geçe geçe berbat bir çıkmaza mı, yukarıdaki

eve mi gidildiğinin farkına varmaya varmaya ya ağız kapkara esneyen bir kuyunun, bir tuzağın dibine ya bir İspanya şatosu tepesine varacaksın. "Bu senin görüşün" diyeceksiniz. Ama Döbusson'un kardinalliğâ can atan hayatı göz önünde tutulacak olursa, bu varsayımın doğruluk ve gerçekliği ortaya çıkar.

Koca kale, genel savaşta adamakıllı bir top ateşi yemiştir. Şimdi Müzeler Müdürlüğü onu antika diye, taş ve moloz yığınları ile, yılanları, akrepleri, dikenli otları, ekspres katarı gibi, çıyan ve tanklar gibi ker-tenkelelerle korumaktadır. Birakılmıştır. İçinde bazı kimselerin üç dört koyun ve ineğinden başka evcil hayvan yoktur. Ben gezerken "Bu kimdir acaba?" diye meraklı ve ürkek bakışlarla ardım sıra geliyorlardı. Dönüp bakmıyordum.

Kasabanın ay biçimindeki iki limanı kollarını Arşipel'e (Ege'ye) ve Sporad Adalarına doğru açmışlardır. Bu iki ayın birbirine dokunduğu yerde denize doğru fırlamış bir yarımada vardır ki, kale de onun üzerindedir. Bu iki limanın ardına, güneşle yanmış, yer yer kuraklıkla kavrulmuş, ağırbaşlı bir dizi dağ, eteğine doğru geniş bir anfiteatro teşkil ediyor.

Kentin bütün dükkânları ve evleri, mutlaka eski binaların taşlarıyla temelleri üzerine ve eski binaların arasına kurulmuşlardır. Her yapıda kullanılan taş, bu yüzyıldan önce yaşamış ve yıkılmış elli altmış bina nesillerinde kullanılagelmiştir. Binalar yıkıldıkça eski binaların taşlarından yenisi yapılır. Apak evlerin içi de, dışı da, duvarı da, damı da, ikide birde tertemiz, beyaz bir badana ile badanalanır. Bu beyaz evler, bıçakla kalıp kesilmiş gibi asil, kesin çizgili şeylerdir. Onlarda hiç iciye biciye yelteniş görmedim. Kenti yapan, mimar değil, ışıktır, mavi gök ve mavi denizdir. Melten mavisi, Ege mavisi. Bununla birlikte insan, "Acaba deniz mi kentin güzelliğini süslüyor, yoksa kent mi kıyısıyla denizi süslüyor?" diye düşünüp şaşıyor.

Benim anladığıma göre önceleri evler kıyıda değil; yukarıda, dağ yamaçlarında imişler. Ama denizi özlemişler, mavisine imrenmişler. Sevgilerinden, yerlerinde duramayarak, burou burcu çam kokan nalınlarını takırdata takırdata, yokuş aşağıya atılmışlar. Kıyıya varınca, iki koyun boylu boyunca, gıcır gıcır çakılların üzerine dizilmişlerdir. Arkada kalanlar, öndeki kız kardeşlerinin omuzları üzerinden başkaldırarak, denizi seyre dalmışlar.

Bazı kayıklar mandalina ve portakal bahçesi olurken, bazı evler de denize açılıp sünger avlıyorlar. Ben limana bir göz attım; limana gelmekte olan bir kayık, açıkta tıpkı boşlukta asılı bir ev gibi, ufuk çizgisinin üstünde duraklamıştı. Limandan da birkaç kayığın alabildiğine dolu yelken, kayıp gitmekte olduğunu gördüm.

Gerçekten de öyle! Mavi ve yeşil öylesine derin ve tatlıdır ki; değil insanlar, taşları ve duvarları bile kendisine çeker. Dünyanın en güzel ve saf mavisini buradadır. Onun için eski Helenler bu Bodrum açıklarını Deniz Tanrısı Poseydon'a taht seçmişler; Afrodit'in (Venüs'ün) apak bedenini ancak bu denizin köpüklerinin beyazından yaratabilmişlerdir. Ciğer kırmızısının bu maviyi görünce utancından kızarmak istediğini gördüm. Ama kırmızısının kızaracağı bir yer kalmadığı için morarıp menekşe yoluyla leylakrengine soldu. Kıyının yeşiline doyum olmuyor. Kıyılarda, sokaklarda yüzlerce güzel çocuğun çıplak ayakları patırdaşır. Yağız ve kuvvetli bacaklı anaların ardı sıra dokuzar, onar gürbüz çocuk koşar. Zati kasabada o kadar bol çocuk var ki; yüz yirmi, yüz otuz yaşındaki ihtiyarlar bile, çocukların canı sıkılmasını diye, sokaklarda gülümseyerek gezerler...

Dünyanın yedi harikasından biri olan Halikarnas Mozoleumu'nun (şimdi Londra'da) önceleri bulunmuş olduğu yeri, anfitiyatroyu ve kentin katakomplarını dolaşayım dedim. Her rastladığım bana

salık veriyordu. Yolumu kolay buluyorum. Önce deniz kıyısından yürüdüm. Yan yatırılmış koca kayıkların yanı başından geçtim. Şişman karınlarına çıralarla ateş veriyorlardı.

Kalafatın tokmak gürültüsü ve denize uzayan zift kokusu arasından yol aldım ve تنها yollara saptım. Şimdi bir ak ev, biraz ötede portakal ve mandalina bahçesi, sonra zeytinlik... Sağlı sollu kuru duvarlar, ufak taş binalar. Yedi sekiz müşteri alabilecek küçücük kahveler. İki hurma ağacı. Frenk incirleri, kaynanadilleri. Birtakım harup ağacı, derken Mozoleum'un bulunduğu yere vardım. Orasının şimdi bir tarla olduğunu gördüm. Oradan anfitiyatroya çıktım. Görünümün güzelliğini hiç unutamayacağım. Önümde Karaada, İstanköy, Kalimnos ve Nisiros Adasının bir kısmı gözüküyordu.

Şurası gün gibi ortada ki, tarihin insanları, tiyatroların çok güzel manzaralı bir yerde kurulmasına dikkat ediyorlardı.

Yanı başındaki bir beden duvarına rüzgârın eğmiş olduğu bir melengeç ağacı, duvardan koca bir taş sökmüş, koltuğunun altında eve karpuz taşıyan bir adam gibi, onu kökleriyle kavrayarak yerinden kaldırmış. Ötede beride sürünen mermerlerden, burasının, oyduğu en ufak oyuntuları bile heba etmemek ve onlarla da güzellik yaratmak hünerini bilen insanların oturdukları yer olduğunu anladım. Bir çizgi, ufak bir kabartmanın bile boşa harcanmadığını gördüm.

Yine birçok tarlalardan geçtim. Uzakta bir duvar daha gördüm ve anladım ki, bir saat kadar yürüyerek geçmiş olduğum incirliklerin, portakal mandalina bahçelerinin, bina ve tarlaların topu da bir zamanlar Halikarnas kenti imişler...

Halikarnas'taki zeytinler, mandalinalar, portakallar, limonlar, hurmalar, kaparisler, muzlar, haruplar, incirler; kısacası yemişlere mevsim mevsim pan-

domima resmi geçidi yaptıran bütün ağaçlar, bu kıyının deniz yeşilinden ders alırlar. Pesten tize kadar yeşillerle, Ege zümrüdüne yeşil bir türkü söylerler. Bu türkünün çınlayışı, her zaman göklerde duyulur.

Konuşulan Türkçenin hangi yoldan gelerek bu şiveye büründüğünü bulmak güçtür. Çünkü burada Türkçe, şiveye değil, müziğe bürünmüştür. Halkı Lelegler, Helenler, Fenikeliler, Lidyalılar, Karyalılar, Frigyalılar, Selçuklular ve Türkerle adamakıllı harman olmuştur. Portakalı erdiren güneş, burada güzel insan yetiştiriyor... Kızlar çoğunlukla uzun boylu, uzun kirpikli ve uzun parmaklıdırlar. Duru ve çınlayan havada her biri birer Karmençita olmuştur. Bu kızların güller ve yaseminler soyuna mensup olduğunu görmek için Türkolog olmanın gereği yoktur! Zaten, İtalya kıyılarında Barbaros Hayrettin dolayısıyla Monte Barbarosse adlı birçok tepeler vardır. Bu Akdeniz kıyılarının (Yunanistan, Güney İtalya, İspanya ve Güney Anadolu), sıpsıcak kanı, kıyılar boyunca kendini gösterir. Portakal ağacı nerede büyüyeceğini iyi bilir!

Düğün günleri, bildiğimiz müzik araçlarına, buraya özgü derin ve koyu iniltili darbuka da girer. Müzikleri duygu müziğidir. Ama uykulu ve uyutucu değil, hareketli ve çıgıldır. Ege güneşiyle altınlaşmış, zengin ve kokulu misket gibi bir iklimin şarabını içenlerde aynı nitelik beliriyor. Onun için, buranın havaları ve türküleri Jotas, Murcianos, Seguedillas ve Malaguenas'ları çok hatırlatır. Buranın yurttaşı olan vahşi kedi ve pars vücudu gibi kıvrak gövdelerin otururken, oynamak üzere fırlayıp kalkması, hayat hızının ne demek olduğu hakkında bir fikir vermeye yetişir. Oynadıkları oyunlar, hiçbir çeşit aşırılığa sarmamakla birlikte, bütün gövdenin çeviklik ve zarafetini ortaya çıkarır. Hızlı dönüşler ve iki el parmaklarının baş üzerinde kastanyetler gibi şakırdadığını görürsünüz. Bu şakırtı, çardağın asma yaprakları arasın-

dan gözetleyen yıldızları vecde getirir ve onlar da sevinçle pırıldamaya koyulurlar.

Artık Göktepe'ye, katakomplara çıkıyorum. Yolum sarptı. Tek tük çalılıklara vardım. İki tanesinin arasından geçerken az kalsın bütün elbiselerimle birlikte derimi de bırakacaktım. Dikenli kaparislerin arasından, yengeç gibi tırmandım.

Zaman hayli geç olmuştu. Venüs yıldızı titreşen gökte parlıyordu. Onun için alacakaranlıkta bir Muratdede baykuşu bana; "Hey ahmak!" dermiş gibi hööt çekti. Ötede beride kaçışan hayvanların çatırtısı oldu. O sıralarda insana hayret verecek kadar koskocaman ve sapsarı bir ay fırladı. Bu ay, ölümler kentini koşan, çatışan bir gulyabaniler kentine çevirdi. Yani gulyabani değil, çakallar, katakomplar acaip, garip şekillere büründüler ve donuk ışıktaki öteye beriye yürür gibi olarak, hiç de hoş gitmeyen gölgeler salmaya başladılar.

Bu gördüğüm kayalara, deliklere, inek ve çakallara, burada doğmuş ve burada olan tarih babası Herodotos gibi, "Mafsolıyon" gibi anlı şanlı adlar takarak, onları onlar sanarak bir söyleşeyim dedim. Fakat Mikel Anj'ın Musası gibi, bizim iki boynuzlu Herodot pek de iltifatkar çıkmadı. Zaten de bambaşka bir engel baş gösterdi. Yoksa Göktepe hakkındaki bu yazılar, Âdem'in yaradılışından tutunuz da, günümüze kadar ne kadar büyük adam geçmişse, onların adlarıyla donanırdı.

İşte, tam bu ünlü ölümlerin kimler olması gerektiğini düşünüp taşınırken, katakompların (lahitlerin) birisinin karanlık ağzından dışarıya bir rakı şişesi fırladı. O yerde, insanı yerinden takla kıldırarak bir şangırtıyla kırıldı. Onun ardı sıra bir kadın çığlığı öttü. Bu peri, tayf mayf değil, etle kemikten, dipdiri bir insandı. Orada işi neydi? Ben ürkerek kaçan bir çakaldan daha patırtılı bir şekilde kaçmayı tercih ettim. Koca bir taş, çalıları çatırdatarak devrildi. Bir erkek

sesi, "Kimdir o?" diye bağırdı. Bana gelince, bu öykünün sonu yuvarlanmak, düşmek; dizimi dirseğimi çarpıp incitmek ve bol bol küfretmekten ibaret oldu.

Şimdi bunu okuyunca, herhalde bir musibete çatığıma hükmedeceksiniz. Hiç de değil. O kadın çılgılığından sonra gördüğümü yazmamaya andıçtim. Gördüğüm manzarayı, kıskançlıktan kendime saklamaya karar verdim!..

Bazen, dış görünüşüyle "kötü rastlantı" diye görünen şeyler, tayyare piyangosunun büyük ikramiyesi gibi, ender rastlayan talih cilveleri oluyor. Gördüğüm sahnenin güzelliğini, dehşetini, eşsizliğini anlatarak, onu ak kâğıtlar ve kara mürekkeple tahkir etmeyeceğim. Bu ancak, bir çift gözün görebileceği şeydir.

Okuyuculara gelince: Nasıl dilerlerse, öyle varsayım yürütsünler. Yalnız, hayal güçleri aşırı olanlara şu yardımda bulunayım: Şu yalan, bu yalan, fili yuttu bir yılan kabilinden, bir martaval uydurmak hevesine düşenler varsa ve öykülerine bir güzel yer, bir uygun alan bulamıyorlarsa, gelsinler de ay ışığında bir Göktepe-Katakomplar gezisi yapsınlar...

ALTMİŞ ALTI BÜKÜN OYNADIĞI OYUN

Güneşin ateşinden yeryüzünde, karası da, denizi de ısı tütüyordu. Kız koyda yapayalnızdı. Denize giresi geldi. Kayalar ne yapacaklarını iyi biliyorlardı. Denize giden daracık bir geçidin dışında, erimiş zümrütten minyatür bir Ege yaratmışlar, kız soyunurken onu her gözden gizlemek istemişlerdi.

Kız, somaki bir mermerin üzerinde, tam önünde, dipte bir metre boyunda bir midye, bir pina gördü. Mademki denize dalası gelmişti, şalvarının kuşak kaytanıyla pinayı bağlayıp yukarı çıkacak, asılacak ve sökecek... Başörtüsünün kıyısında birçok inci eksikti; onları pinadan alacaktı.

Elbisesinden sıyrılıp boşanınca, Türkçe gibi upuzun ve uyumlu bedeni fırladı. Kendini denize attı. Bu dalış, hayatının bütün çehresini değiştirecekti.

Kız, Ege'yi hiç hesaba katmamıştı.

Kızın daldığı yerse, kıyının asıl bük, koy ve körfez kalabalığına uğramış olan yeri idi. Girinti ve çıkıntılarıyla akıl erdirilemeyecek kıvrıntılar ve sürprizler saklayan Gökova Körfezinin şu ünlü "Altmış Altı Bükü" idi. Büklerin sayısı, sözümona altmış altı idi. Ama her koyun içindeki daha küçük koylar ve onların koynunda gizlenen bir sürü yavru bükler hesaba katılacak olursa, bükler altmış altıyı değil, altı yüzü bile geçiyordu.

Kız, dibe doğru ok gibi gitti. Kayalar, tepeler, Süleymaniye ve Ayasofya'dan yüz kere daha azametli kubbeler, minareler, saçaklar, işlemeler, danteller, ötede beride hipopotam ve fil ayakları gibi iriyan sütunumsu kayalar üzerine oturtulmuş şadır-

vanlar, köşkler, garip mimarlık yapıları seyretti. Bunların hepsi duru, yemyeşil bir nur içinde yüzüyorlardı.

Kız, dosdoğru pinanın başına vardı. Onu kuşağı ile sardı. Pina, dişisi de, erkeği de birbiriyle birleşmiş bir yaratıktır. Sanki Leyla ile Mecnun bir koyda kavuşmuşlar, yemyeşil ve tatlı bir ay ışığında, bütün bir sevgiyle renk düşüne dalmışlar ve düşlerinde açık pembe, yeşil ve mavi inciler, renk damlaları oluşturmuşlar. Ege kızı bunlara nasıl imrenmesin ve onları nasıl saçlarına dolamasın?

Kız, pinayı kuşatma işini çarçabuk becereyim derken, suda bir şeyin yanaşmakta olduğunu gördü. Bu, koca bir ahtapottu. Bu iri gözlü, lamiseli (duyargalı), vantuzlu sekiz ayağın, üstüne vardığı takdirde, cin çarpmışa benzeyeceğini pek iyi biliyordu. Bu kuru boynuzlu sekiz kamçının gövdesine sarılması, onu felce uğrattırdı. Kız, Azrail'in bu denizaltı celladına görünmemek için biraz çekildi. Sırtını bir kayaya dayadı. Kaya yol verdi. Kız, mağaranın içinde kayboldu ve oradan bir daha çıkmadı...

Ahmet, Altmış Altı Bükte tek başına koyları geziyor, dalıyor, sünger avlıyordu. Koyların birinde, dibin yeşil aydınlığında bir koyu leke gördü. "Hah, işte sünger!" diyerek daldı.

Dipte, bu dalış dolayısıyla fırıl fırıl dönen çevrintiler oluştu. Deniz bitkileri yayılıyor, kasılıyor, dönüyor, açılıyor ve zarif kollar uzanıyorlardı. Orada koca bir süngerin koyu kadifesi binlerce kıvılcımlarla harenleniyordu.

Fakat ne oldu birden? Önündeki karanlık kayadan yemyeşil ışığa, apak bir deniz kızı çıkıvermesin mi? Ahmet, dalmazdan yirmi dakika önce koya gelmişti. O sırada cam gibi sulara birisinin girdiğini görmemişti. Gördüğü kız insan olsaydı, bu zaman içinde mutlaka boğulmuş olurdu. Kız da onu gördü. Ama soluğu tükenmişti. Duramıyordu. Fırladı çıktı.

Ne var ki, çıktığı yer, girdiği koy değildi, başka bir koydu. Giysileri yoktu ortalıkta...

Altmış Altı Bükte balık avlıyordum! Bir akşam koyun birinde küçük bir kayığa rasgeldim. İçinde iki kişi vardı. Birisi, güzel bir kadındı. Küreği, ayakta ite ite çekiyordu. Göğsünün gerdanını küreğe dayıyor ve kayığı, cam gibi sular üzerinde kaydırıyordu. Ötekisi erkekti. Dalıyordu. O akşam, kıyıda birlikte yemek yedik. Onlar bana, şimdiye kadar anlattıklarımı anlattılar. Köyde kızın, testi omzunda harman yerinden geçmesini bekleyen dalgıç, denizin dibinde geçtiğini gördüğü hayalin, gönlünü de alıp götürdüğünü anlamış.

"Evlendiler" demeyeceğim. Çünkü evleri yoktu. Nerede oturuyorlardı, diyeceksiniz. Burada bütün çevre, güzelliği ile türkü söylüyor. Bu insanlar da türkülerini, bu güzelliğin türküsüne ve sevgilerini de çevrenin sevgisine katmış, sevinip gidiyorlardı. Koca bir denizkaplumbağasını ters çevirip beşik yapmışlar ve bir yaşındaki çocuklarını onun içine yatırmışlardı.

Artık sular kararmıştı. Geç olmuştu. Yıldızlar çocuğa ninni söylüyorlardı, dedik a, Ege, derin bir denizdir, onlar ne yapacağını bilirler. O gece onları rahatsız etmemek için yanlarından ayrıldım. Altmış Altı Bükün altmış altı kompartımanının bir başkasına vardım ve denizi seyrede seyrede uykuya daldım...

EGE'NİN DİBİ

KARAOĞLAN

"Karaoğlan" denince akla yağız çehreli, kaytan bıyıklı ve toraman bir delikanlı gelir. Karaoğlan'da bıyık yoktu ama, bıyıktan başka, söylenenlerin hepsi vardı. Bıyık yerine iki parlak boynuzu, üstelik iki art ayağı, bir de kuyruğu vardı Karaoğlan'ın. Sinek Salih gibi, badi badi bacaklı, mıymıntının birinin malı olmak, Karaoğlan'ın çok ağına gidiyordu. Çocukların ana babalarını seçemedikleri gibi, Karaoğlan da, kendi efendisini seçemezdi. Yalnız, Sinek Salih'in bir yanı hoşuna gidiyordu. Sığırtmaç Aferin Memiş'e (kendisine "aferin" denince bön bön sırttığı için ona öyle derlerdi), "Bu boğayı iyi besle, kepeğini paspalını eksik etme. Bu Karaoğlan para edecek. Ben malı bir bakışta tanırım," derdi. Sonra Karaoğlan'a bakarak, "Deh gidinin Karaoğlan'ı! Kavrama bak be!.." diye bağıırırdı...

Sinek Salih, köylü müşteriler geldikçe Aferin Memiş'e, "Bizim gibi menevrek şalvarlılara kulak asma. Onlarda para ne gezer? Kıcı goliflisine bak," derdi. (Golifli demekle golf pantolonlu demek istiyordu.) Memiş de, "Geçen gün Yamukların Dursun Ağa, elifi şalvarla geldiymi ya," dedi. Öteki "Satrançlı biti kara (pöti kare) olacak. Senin aklın ermez, göbeği iri, ensesi kalın, cebi dolu, lafı cart curtlu mutayit, müfettiş olacak. Sen dağ başında sığır güderken adam mı gördün sanki? Dedem de, babam da, ben de, yüzyıllarca âşâr mültezimleriyle uğraşagelmişiz. Onlar bizi kazıklamaya uğraşır, biz elimiz ardımızda kaşınmakla uğraşırız. Adamı gözünden tanırız ali-

mallah!"dedi. Karaoğlan, Sinek Salih'in anlattığı bir babayiğide satılacağından hoşlanıyordu.

Bir gün Sinek Salih, Memiş'e, "Boğayı götürme. Hani şu Tarım'ın koca yapısını yapan mütait midir, nedir, hani şu Haşmet Bey var ya... O gelecek. Acar bir damızlık arıyor," dedi. Bunu duyunca Karaoğlan'ın ağzı boynuzlarına yetmişti.

Bay Haşmet geldi. Doğrusu kabadayıydı. Bacakları kalın ve kısa, hem de yan yana değil ama, bastığı yere, tapu senetleri damgalıyormuş gibi, birbirinden ayırırdı. Kasık ve sağrısına gelince, omuzlarından daha geniş ve cömertti. Hele başı, bir küpü andıran biçimiyle, Karaoğlan'a babasını hatırlatıyordu. Boynuzları eksikti yalnız.

Bay Haşmet'in sesini duyunca, Karaoğlan'ın yüreği, geniş göğsünde; örse vurulan demirci varyozu gibi gümlmeye koyuldu. Ne sesti yahu, ne gümbürtüydü o? Aksi şeytana bakın ki, Karaoğlan'ın tuvaleti tamam değildi. Sağ sağrısı çamura belenmişti, kuyruğunun kara ipek ucunda da bir çitemik çalısı parçası takılıydı. Bay Haşmet, o sesler kodamanı sesiyle, "Kaç para?" diye buyurdu. Ses değil, sanki mukadderatın koca borusu ötekoymuştu! Sinek Salih, hemen yüzünün bütün kırıksıklıklarıyla tepeden tırnağa gülümsemeler, büzülmeler, eğilmeler, kırıtmalar, el ovuşturmalar kesildi. "Vallahi Ağam, kulun kurbanım olam. Ben buncağızdan heç ayrılmak istemezdim. Size onu göstermezlik de edemezdim. Varsın benim içim ağlasın; elverir ki sizin gönlünüz olsun. Sizin güzel hatırınız için bin lira olsun," dedi. Bay Haşmet'in yüzü asıldı. "Çok para!" diye gümlledi. Ondan sonra, konuşa konuşa uzaklaştılar. Karaoğlan işte o anda, o güne dek görmediği bir insan ardı manzarası görüp hayran kaldı. Ah şu insanlar... Birbirlerine değer verirken hep baş ve beyni göz önüne alırlardı. Evet, baş başa, boynuz boynuz savaşı onların bir değeri vardı ama, fırlayışın gücüne, tosla-

yişin imanına dek kakıcı hızını veren asıl art ağırlığı değil miydi?

Karaoğlan, öyle kerliferli bir efendinin malı olmasını engelleyen paraya lanet okudu. Ah, şu Sinek Salih'i boynuzuna takıp, bi yol göklere savursaydı, ne iyi olurdu! O gece Karaoğlan rahat uyuyamadı. Şafağa doğru, gün eşiğinde bir kuş öttü. O ötüş, sanki mis kokan yonca yaprağı üzerinde çiğ damla-sıydı. Karaoğlan durakladı, dinledi. Sonra "Adam sen dee... Şu küçücük kuşlar ne münasebetsiz şeylerdi ki, doğan ışığa, dağlara cik cik ederler," diye geçirdi içinden. İşte tam o sırada, Sinek Salih'le Aferin Memiş'in seslerini duydu. Salih, "Aman Memiş, çabuk davran. Karaoğlan'a çekidüzen ver. Haşmet Bey onu karısına götürecektir. Herif hiç karısının sözünden dışarı çıkmıyor," diyordu. İşte bu sözler Karaoğlan'ın yüreğini, aç karnı doyurmak için soğana çalınan yumruk gibi yamyassı etti. Bay Haşmet gibi er oğlu erin biri hiç avrat dırıltısına alt olur muydu? Memiş, Sinek Salih'e, "Haşmet Beyin avradı sığır sıpadan anlıyoo allalem!" dedi. Öteki güldü ve "Anlamaz olur mu hiç? Kadının seçtiği kocayı görmüyon mu yoksa?" diye cevapladı.

Derken Karaoğlan, arkadan gelen birkaç kişinin adımlarını duydu. Aynı zamanda Sinek Salih, o kuzu melemesini andıran sesiyle; "Hoş geldiniz bayan Haşmet Bey ağa hanım..." diye, Bayan Haşmet'i pehpehlemeye koyulmuştu. Karaoğlan da, merakla, bakmak için başını çevirdi. Herhalde bu avrat, devanası gibi zebella bir şey olacaktı ki, Bay Haşmet, ağıla kapanmış gibi onun sözünden dışarı çıkmıyordu. Ama çıka çıka Karaoğlan'ın önüne ne çıksın beğenirsiniz? Çıtı pıtı yapılı, gencecik, incecik bir kadın! Tanyeri ağarırken cik cik eden münesebetsiz kuş gibi cıvıdayıp duruyordu. Karaoğlan o mini mini bastı bacağı görünce gözlerine inanamadı. Gözlerinin dumanını rüzgârdan geçirerek silmek için başını

hızla sağa sola salladı. Tam o sırada Bay Haşmet, Salih'e; "Bak Salih, Ağa bayan 'çok para' diyor. Eğer boynuzları altından, tırnakları gümüşten, sırtı da samur kürkten olsaydı, yine de bu para çoktur," dedi.

Kadınsa, "Yahu, ben öküzden, inekten ne anlarım? Aman Haşmet, hep söylemek istediklerini bana yüklersin. Bu kötü huyundan vazgeç. Pahalı buluyorsan, düpedüz söyle. Araya beni ne katıyorsun?" diye yakındı...

Karaoğlan şaşıtı. Bir böğürüşte, kasırgaya tutulmuş kuru yaprak gibi savrulacak şu ufacık tefecik kancığın sözünden çıkamayan ayının malı olmaksansa, varsın da Sinek Salih'in malı kalsındı. Karaoğlan, bir yandan düş kırıklığı, bir yandan da aşağılamaya (hakarete) uğruyordu. Bu acıların etkisi altında, bağına, alabildiğince doldurduğu havayı dinamit gibi patlayan bir böğürüşle tüm dışarı boşalttı. Ömrü süresince çıkarmış olduğu en önemli gürültü, işte bu olmuştu. Sesi heybetli bir gök gürleyişiydi sanki, dağı taşı birbirinin üzerine devirdi.

Karaoğlan'ın bu gürleyişi üzerine Sinek Salih, bir tavşan çevikliğiyle çitin üstünden bir perende atarak gözden kayboldu. Aferin Memiş ise, uzun bacaklı bir örümcek gibi, soluğu saman damının tepesinde aldı. Bay Haşmet de başını, sık bir çalının içine soktu ama, ardının azameti dolayısıyla, ardını çalılara tıkamadı ne kadar uğraştıysa. Karaoğlan, gövdesinde bunca gürültüyü toplayabileceğini ummamıştı, doğrusu. Bir tek böğürüşte bütün âlemi, yemlikteki samanlara hohlamış gibi dört bucağa savurmuştu. Herhalde bu arada Bayan Haşmet de berhava olmuştu...

Ama, başını indirip de önüne bakınca bir de ne görsün? Tam önünde ve burnunun dibinde, iki yumruğunu yanlarına basarak gülmekten kırılıp tepinen Bayan Haşmet!.. Kadın, gülüşlerinden kurtarabildiği kırık güdük hecelerle, "Aman Haşmet, sesinin bu ka-

dar mükemmel bir taklidini şimdiye dek işitmemiştim. Hem de tam senin politik nutuk atışın gibi..." diyordu.

İşte, bu duruma dayanabilen olmazdı doğrusu! Karaoğlan, piliç sıklet bayanı bir üfürüşte tüy gibi uçurmak üzere göklerin havasını, bulutlarını, yıldırımlarını bağrına toplamaya koyuldu. Ciğerlerini çatlatırcasına doldurduktan sonra, bayanın güneşte ve rüzgârda sallanıp kıpraşan minimini mavi dağ çiçeklerine benzeyen gözlerini gördü. Ne var ki; aynı zamanda, o gözler, mis kokulu yulaf tarlalarını koruyan dikenli tellerin uçları gibiydi. Onların mavi ışınları gönüle dek işliyordu. Karaoğlan'a bir şeyler oluyordu. İçi delindi miydi, ne?

Bağrına toplanan öfke kaçıp uçtu. Gürleyemedi. Mahmur bir "uhh!" çekti. Bayan Haşmet'e, o sabah gün eşiğinde küçük fecir kuşu gibi ciik cikk edemediğinden dolayı, içini uzaktan duyulan bir çocuk ağlayışı gibi, tuhaf bir acı sardı...

Bayan Haşmet'in bir eli Karaoğlan'ın burnunu okşarken, öteki eli ensesinde biten yumuşak ve kıvrıcık saçları sıvazlıyordu. Kadın, Karaoğlan'ın kulağına, "O gürültülü protestolarını bırak hele! Seninle anlaşalım. Senin şimdilik derdin, daha bomboş duran karnını doyurmaktır. O koca karnını doyurduk mu bir, rahat edersin," dedi. O sırada, saman ambarından inen Aferin Memiş, "Vallahi bayan hanımefendi... Bir buçuk yıl önce doğduyu, ben güderim onu. Pek uysaldır. Bugüne dek huylandığını bilmem," dedi.

Kadına bakmakta olan Karaoğlan, kadının kendisine, hiç kimse fark etmeden göz kırptığını gördü. Aynı zamanda Memiş'e, "Eğer bunun huyundan hiçbir şey çıkmadığımı söyler ve bu durumuna kızarsam, pek haksız bir yargıda bulunmuş olurum. Hayvanın hiçbir şeyciği yok. Huyu da güzel," diye cevap verdi.

Artık anlaşılmıştı. Karaoğlan, Bay Haşmet'in malı olacaktı. Ama boğa, Bay Haşmet'ten çok baya-
nın malı olacağına sevindi.

Datça! İnin cinin top attığı geniş bir plajdı burası. İşte Karaoğlan, oraya götürülecek ve motorla İzmir'e taşınacaktı. Onu Aferin Memiş, Datça palamutluklarının arasından sürüyordu. Datça kumsalına varınca Memiş durdu. Karaoğlan'ın kulağına eğilerek, "Seninle dere tepe kaç aydır birlikte yaşadım. Ülen Karaoğlan, bir sen, bir de kavalım vardı. Başka kimim kimsem mi vardı sanki? Ot çiğner durur, kavalımı dinlerdin. Benim sende bir hakkım yok emme, koy ki var! Kimi yol suyunu otunu geciktirirdim. Ülen Karaoğlan, hakkın helal et. Sabahtan beri koynumda taşıdığım şu yoncaları ye. Ah be Karaoğlan, dünya gözüyle seninle görüşemiyeceğiz gayrik!.." dedi. İki koluyla Karaoğlan'ın boynunu sardı, helallaştı; kırık bir sesle, "Hoşça kal Karaoğlan, e mi?" diye mırıldandı.

Memiş, hiç arkasına bakmadan Datça palamutluklarının yamru yumru gövdeleri arasından koşa koşa kaçtı. Karaoğlan'ın yüreğine, gurbetliğin garipliği çöktü. Karaoğlan, bir an taş kesilmiş gibi durdu. Sonra, baharın, kulağına düvelek sineği kaçmış gibi, Memiş'in ardından davrandı. Ama binbir palamutun yamru yumru gövdeleri arasında, Aferin Memiş'i ayırt etmek güçtü.

Bayan Haşmet'i kumsalda görünce, Karaoğlan'ın yası, enikonu dindi. Kadının gözlerinde, Karaoğlan'ın kara kadife dana gözlerindeki benzeyen bir acı vardı.

Karaoğlan'ın yolculuğu pek zahmetli oldu. Toslamasınlar diye önüne, başka bir boğanın ardını getirmişlerdi. Olanca aşılamayı (hakareti) kendisine mi reva görüyorlardı yahu?

İzmir rıhtımına çıkmakta olan Karaoğlan'ın gövdesi, davullar ve Bağdat kösleri gibi gürlüyordu.

Gözleri iki kan çanağına dönmüştü. Ağzından köpükler kabarıyor, burun deliklerinden bulutlar boşanıyordu. Onu zaptetmek için iki kişi boynuzlarının ara yerine koca sopalarla pasa vuruyorlardı, iki kişi de kalın demirci kısıkaçlarıyla kuyruğunu burka burka bir tribişona benzetiyorlardı...

Tam bu sırada, Kordon'da, kocasıyla Bayan Haşmet'i gördü. Bayan Haşmet, "A Karaoğlan!" diye bağırdı. Ama kocası onu, bir otomobile doğru sürük-lüyordu. Karaoğlan, Bayan Haşmet'e gitmek üzere davrandı...

Artık demirci kısıkaçıyla iki üç kişi değil, bütün İzmir topyekün kuyruğuna yapışsaydı, imkanı yok, fırlayışına ket vermezdi! Birden boynuzlarını savaş durumuna koydu. İleri atılınca, kuyruğunu burkanları yerlere savurdu. Kalkan kuyruğu havada bir duman gibi tüttü. Ne var ki, Bay Haşmet'in karışını tıktığı otomobil, zırlayıp kayboldu. Karaoğlan, hızını alıp peşine düşmüştü, duramazdı. Bir ekspres lokomotifi gibi fırlayıp bütün ağırlığıyla bir lokantanın kapısına tosladı; müthiş bir şangırtıyla çamlar yerde tuzla buz oldu. Kapısı ve çerçevesi, Keykâvus ya da Keyhüsrev'in giydiği taç gibi, takımıyla boynuzlarına takılarak, lokantanın içine daldı. Orada iskemle, masa, tabak, çanak, ne varsa, paldır küldür devirerek arka kapıdan sokağa boşandı.

Başka yere gelmişti yahu! Kaçan kaçanaydı. "Geliyor! Kaçın! Kudurmuş! Vurun!" diye bağırان bağırانaydı. Dükkâncılar, "Hırrr! Gürrr!" diyerek kepenkleri indiriyorlardı.

Birkaç el tabanca patladı. Birkaç yerinden vurulan Karaoğlan, sendeleyip dizüstü düştü. Gözlerinde dünyalar dönüyordu. Buzağılığını hatırladı. Bir buçuk yıl önce, mayıs ayında doğmuştu. Boyu, otlağın gömgök kabaran çayırıyla beraber yükselmişti. De-

niz ve tuz kokan çiçeklerle beslenmişti. Güneşte toprak testilerin sırları gibi parlayan yalın sırtı, otların arasında bir yamaç pınarı gibi akardı. Bir fırlayası gelmesin; uzaklıkları bir hiç gibi içerdı. Artlarına kadar açılan burun deliklerinden kızgın buharlar boşanırdı. Ayaklarının altında –koşunca– yeryüzü, gökyüzü gibi gülerdi. Kıyıya varınca, kıpkızıl yanan gözleri, fırdolayı bakışıyla, upuzun ufku boylu boyunca yakardı. Hey gidi koca yurt, hey!.. Sular kararınca, ay boynuzlarına Samanyolunu takar gezdirirdi. Yurduydu koca Datça dağları... Oradaydı Memiş'i de, kavalı da... Ah şu aşk, insanın canına amma da kıyıyordu!..

Karaoğlan'ın yıkıldığını görenler, gelip canevine kamalar sapladılar. Deli gönlü uslanmak mı bilirdi onun? Can verirken, çiçeklerin ciğerlerini içiveren bir iç çekişiyile kanını içti. Katı kaldırım taşlarını katır kurtur ısıtırken, dişlerini kırdı. Dili sarktı, kara kirpiklerini alabildiğine açtı. Dana gözleri göklere bakakaldı...

ÇİNGENE ALI

"Pis Çingene oğlu" diye hor görürler, iğrenirlerdi ondan. Çünkü bütün hayatınca kaparozlayan karaborsacı gibi bir banyo odasına sahip değildi. Zaten, yalnızca banyo odasına değil; yeryüzünde bir karış toprağa bile malik değildi. Ucu bucağı olmayan yerlerin rüzgârlar otelinde yaşırdı. Ona fukara ya da zengin demek, bir kırlangıç ya da serçeyi zengin ya da fukara saymak gibi bir şey olurdu. Gönölünce gezip tozmakta, sevmekte ve umutlanmakta özgürdü ya! Bundan ötesini ne yapacaktı?

O gece, "İşte, odam döşeli, döşegim serili" diyerek, bir ağaç altına yan geldi. Parlayan çiğ örtüsü altında dağıyla, yamacıyla, çalıyla birlikte uyudu. Tan ağarırken şafak rüzgârı, tepe dalın kulağına bir şey fısıldadı. Dal, rüzgârdan duyduklarını altındaki çalıya, çalı da içinde uyuyan kuşa anlattı. Kuş, sırrı kapınca ta tepe dala fırladı. Yeni doğan günün aydınında, duyduğu sırra sesiyle engin bir özgürlük verdi. O zaman Çingene Kara Ali, "Merhaba!" diyerek, geniş bir esneyişle gerindi.

Bugün, ona kente gidip sigara, maşa satmak düşünüyordu. Ali'ye göre, bir şey satıp para almak, ancak açlıktan ölmek kertesine varınca, son çare olarak başvurulacak bir baş belasıydı. Bugün de bu belaya uğramak zorundaydı. Satacaklarını sırtlayınca, kentin yolunu tuttu.

Sokak sokak gezdi. Yoruldu. Kaldırıma çömele- rek başını önüne eğdi. Düşünceye daldı. Çoğunlukla

kentin katı duvarları, katı insan yüzleri, kaldırımları ve tramvaylarıyla kendisinin arasına sevinçli gülüşünü kordu. Bugünse içinde, nedensiz bir üzüntü vardı. Güleliyordu. Yaklaşan bir felaketin duygusu, soğuk soğuk içine mi doğuyordu?

Tam ötede, kaldırımın üzerine bir gölge uzandı ve oradan ayrılmadı. Ali, başını kaldırdı. Başucunda bir zaptiye dikiliyordu. Ali'yi karakola götürdü.

Ertesi sabah, kentin alanlarından birinde idam edilecek bir adamı, Kıpti olduğu için Ali'ye astıracaklardı. Bu cellatlığa karşılık, kendisine yarım altın ücret verildi. Ali afalladı. Ne yaptığını bilmeyerek parayı cebine attı. Yere çöktü. Gece olunca, "Aman kimse kimseyi öldürmesin, kimse kimseyi soyup soğana çevirmesin," diye bütün kent; polis, bina duvarları ve kapıları, kasa kapıları, terkos, havagazı ve elektrik saatleri, parmaklık, kepenk, anahtar ve kilitleriyle kaskatı kilitlenmiş uyuyordu. Yalnız, kentin bir noktasında, lağım akıntılarının üzerinde yüzen farelerin külrenkli sırtları gibi, şapka selleri akıyor, ayaklar altında her dağ rüzgârının fısıltısı, çamurlarda çiğneniyordu. Basılan yarıdan sızan irin gibi, cıvık ve soğuk bir çamur gürültüsü ve gürültü çamuru çıkartılıyordu.

Gövdeler gövdeleri ite kaka yol alarak, bir insanın idam edileceği alanı arıyordu. İşte, Çingene Kara Ali'yi, o alana getirdiler. Uğuldayan bir kalabalığın karası, çevresindeki karanlıktan ayırt edileliyordu. Darağacını dikmek için kaldırım taşlarını söken kazmaların sert çatırtısı, "Eğlencelik çam fıstığı!" "Kakak çekirdeği!" diye haykıran satıcıların seslerine karışıyordu.

Ali, sanki asılacak kendisiymiş gibi, elleri kolları sarkık, başı eğik, bir kıyıda yere yığılakalmıştı. İçinden, "Mademki bir insanı haklı olarak astıklarına emindirler; neden herifi kendi elleriyle asmıyorlar da bana astırıyorlar?" diye düşünüyordu. Bir aralık, ba-

zı memurlar, asma işini Kara Ali'ye bıraktıkları halde, bu işi asıl kendilerinin yapmış olduklarını tespit için, –idam edilecek adamın işkencesini uzatmak pahasına– idamlığı ortalarına olarak, grup halinde, tekrar tekrar fotoğraflarını aldırıyorlardı. Bunun içinde, karanlıkta mağnezyum ışığı yakıyorlardı. Işığın birdenbire çıkması Ali'ye bir şimşek etkisi yaptı. "Ben burada niye duruyorum?" düşüncesiyle birlikte, kargaşalıktan yararlanarak fırlaması bir oldu.

Bütün gece, alabildiğine koştu. Ertesi günü kendisini, bir uçurumun kıyıcığında buldu. Durdu. Yere oturdu. Bir akşam önce görmüş olduğu korkulu düşün is ve karanlıklarından gözlerini yıkamak için, bakışını masmavi havalardan geçirdi ve bütün çepçevre ufukları süzdü. Çevresinde biribirinin üstüne yığılmış gibi duran koca koca dağlar sıralanıyordu.

İnsan, ancak bacağı acıyınca bacağının farkında olur. Bir gün önce Kara Ali, dağları ve ucu bucağı bulunmaz yerleri yitirmek tehlikesiyle karşılaşmıştı. Fakat, bugünse dağları tam olarak yine buluyordu ve bacaklarını, gözlerini yitirmek üzereyken onları kurtaran ve onları yeni baştan bulmak ve onları tam olarak kendinde duymakla sevinen bir insan gibi, başı, çıldırtıcı bir sevinçle döndü.

Dağları ayrı ayrı selamladı. "Merhaba! Merhaba! Merhaba!" diye bağırdı. Dağlar, angılanarak, "Merhaba!" diye karşılık verdiler. Sanki dağ ona sesleniyormuş gibi, kendi kendisine seslenerek, "Ben sana demedim mi? Çingene Kara Ali, ben sana alabildiğine kaç! Bütün hızınla fırla, koş! diye seslenmedim mi? Çingene Kara Aliii!.." diye haykırdı. Biraz durdu. Bütün dağlar, sanki konuşuyorlarmışçasına, Ali'nin sesini yankılatıldılar.

Bu kez dağlara Ali karşılık verdi:

"Yaşayın yahu! Seslendiniz ya! Hem de candan seslendiniz. Duydum, koştum, geldim!.." dedi.

Sevincinden, kopup gelen sesi, sözde kalmadı; türküye fırladı. Dağlar bir koro halinde inlediler. Fakat, sesi bile sevincine yetmedi. Dağlara, "Durun hele, aranızda bir göbek atayım," diye bağırdı.

Ağziyla gıratayı taklit ederek, bir çiftetelli nağmesiyle otların üzerinde hopladı, çalkandı, coştı. Ali, havaya fırlayınca dağlar hep birden çömelip yere diz vuruyorlar; Ali yere inince dağlar havaya hopluyorlardı. Kimsecikler olmadığı için, dağ, taş, insan... kimseden utanmaya gerek duymuyorlardı. Ali çocuk gibi perendeler atarak otlarla, yamaçlarla sarmaş dolaş oluyordu. Bir aralık, yırtık ceketinin cebinde yarım altını buldu. Onun çın çın öteri gülüşünü dinledi; sonra fırlatıp attı. Bu coşkun hovardalıkla kayaya çarpan altının çınlayışı, onu öylesine güldürdü ki; hıçkırıklarla sarsılarak katıla katıla ağladı ve yerlere yıkıldı.

Ertesi günü, karısı Cura'yı bulmak için yola düzldü. Son çadır kurmuş oldukları yere vardı. Çadır yoktu. Cura oradan ayrılırken, her yol dönemecinde ki çalıya mavi şalvarından bir parça iliştirmişti. Böylece, her dilediği zaman gelip kendisini bulması için, kocasına, dere tepe dolaşan mavi bir iz bırakmış oluyordu. Ali, birkaç gün yürüdükten sonra, küçük bir kasabanın pazaryerine vardı. Pazar kurulmuştu. Çingeneler, alanın yanı başındaki bir sırtta toplanmışlardı.

Payatya, gelincik gibi dağlarda arılara ve kelebeklere, "İstediğiniz kadar talan edin," diye bağırlarını açan yaban çiçeklerini saçlarına takarak başlarını vahşi bir bahçeye döndürmüşler; vur patlasın, çal oynasın eğleniyorlardı. Aşağıdaki pazaryerinde alıcılar ve satıcılar birbirlerini faka bastırmak için pazarlık dolabını çevirirlerken, Çingeneler de onlara karşılık göbek atarak bellerine sardıkları kuşaklarının öndeki düğümünü tribişon gibi helezonlarla evirip çevi-

riyorlardı. Gözlerinde bu pazarlık alavere ve dalavesine karşı, gururlu bir alay vardı.

Ali, bir "insan koynu" özleyişıyle Cura'ya yetiştı. Ona,

"Dört beş gündür seni aradım kız," dedi.

Cura, Ali'nin bakışındaki anlamı çözmekte güçlük çekmedi:

"Hadi, sen çal, ben oynayayım," dedi ve parmaklarını şakırdatmaya koyuldu...

DECCAL

Meşrutiyet'teydi. Küçük bucağın donanma derneği, komşu köylerden yardım toplamaya gidecekti. Tan ışığında firuze bir deniz tiril tiril titreyip fışıldarken, küçücük kıyı kasabasından ayrıldılar, Kızılağaç köyüne doğru yola düzöldüler.

Çıplak ve kurak arazinin kızgın bronz levhaları andıran bükümlerinin üzerinden uzuyorlardı. Önde mızıka, ardında bayrak taşıyıcılar, en arkada da donanma derneği üyeleri, yazmanları, müdürü ve ilçe kaymakamı geliyordu. Güneş, insanın beynine tabanca sıkarmış gibi ateş dalgaları saçıyordu. Dağlar ıssız, sessizdi; gün yeryüzüne alevler tüttüren, bitmeyen tükenmeyen bir eyyamıbahur idi. Yol ortasından bir yılan geçse, yatay bir şimşek çakmış sanılırdı.

İlçe kaymakamı eşraf ve esnaftan para toplayıp müzik araçları almış, bando kurmuştu. Araçların içinde ufak mızıkamsı düdükler, büküm büküm çörekliendikten sonra huni gibi ağız açan borular vardı. Hele bu araçların bir azman ve kodamanı vardı ki; bütün düdük, dümbelek ve davulların imparatoru oydu. Masanın üzerinde sessiz dururken bile, boy ve posundan bağırında kasırgalar ve gök gürültüleri barındırmakta olduğu besbelliydi. Ona "bombordon" diyorlardı. Ve onu, Patpatların Cüce Hasan çalardı. Hele dudağını düdüğe getirmesin, barut ambarına kıvılcım değmiş gibi bir kıyamet kopardı. Ne var ki, ilçede müzikten anlayan yoktu.

Ben, Cüce Hasan'a,

"Nasıl çalışıyorsunuz?" diye sorduğumda, şu karşılığı verdi:

"A canım, ben şehirde gördüyüm. Biz de uyduruyoruz. Birlikte bağdaşıp, birbirimize gözku-lak oluyoruz. Uzun Süleyman 'cıyak' etti miydi, Davulcu Davut, davula iki tokmak çalarak gürlüyor, işte o zaman ben de bu mereti dört kere zortlatıyorum..."

O gün kaymakama mızıkacılar,

"Aman, bu sıcakta gitmeyelim. Bu cehennem havasında doğru dürüst soluk alamıyoruz, nerde kaldı ki, zortzorta soluk yetiştirelim," dedilerse de, kaymakamın dediği dedik, koduğu koduktu.

O sıcakta kuşlar bile uçmuyordu. Sığır sığa, koyun kuzuysa hep mağara ve kovuklara sinmişler ağaç gölgelerine sığınmışlar; kapalı gözlerle tembel tembel geviş getiriyorlardı. Erimiş demir gibi kamaştırıcı bir ışık yıldııyor, insana göz açtırmıyordu. Yoldaki taşlar, kızgın kömür korlarıymış gibi, çoğu yalınayak yürüyen mızıkacıların tabanlarını cayır cayır yakıyorlardı. Topraklarsa, mangalda ateşleri örten güller gibi taban kavuruyordu. Yalınayak yürüyen Davulcu Koca Davut, yürümekten çok sekip sıçırıyor, öfkesinden, ta arkada kalan cart curtçuya aldırıyor, hıncını davuldan alarak, basıyordu tokmağı göğsüne. Bombordoncu Cüce Hasan, ayakkaplarını giymiş olduğu için, ötekilerin gürültüsüne, gelirine zortzortlar karıştırarak, alayın ta kuyruğunda ayak sürçüyordu.

Bu sıcakta dere tepe davul çalmak zorunda kaldığından dolayı, insan azmanı Davulcu Davut'un öfkeden gözleri dönmüştü. Orta boylu zurnaları öttürenler de kızıp kızışmışlardı. Dümbelek ve trampet-

çilerin de ayrıları kabarmıştı. Herkes sağına solunu dinlemeden, alabildiğine verip veriyordu. Kalın müzik araçları gümbürdeyip gürüyor, orta boyluları inim inim iniyor, daha incelerse, kuluçka tavuklar gibi cıyaklaşıyorlardı.

Kara redingotlara bürünmüş olan ilçe kaymakamı ve Donanma Derneği üyelerinden Kasap Hacı Süleyman, Berber Ahmet ve Tahsildar Tefrik'inse feslerinden ve şakaklarından aşağıya lohusa şerbetleri gibi kırmızı terler akıyor, bayraktarların susuzluktan dilleri damaklarına yapışıyor. Bayrakları dik tutamıyor, sağa sola sallıyorlardı. Artık köye yaklaşıyorlardı.

İlçe kaymakamı, Berber Ahmet'e,

"Mızık çok güzel coştı, ona sen de bir güzel gazel kat!" dedi.

Ahmet, elini hemen şakağına getirince, başını havaya dikti ve ilçede pek ünlü olan o gür sesiyle, "Amaaan! Amaa..an!.. Elamaaan!.. Yandım ama..aaan," diye Seyit Battal Gazi'nin, kırk bin kâfirin birden ödünü patlatan naralarından birini dehetti. Dağı dağ üzerine devirip yıkan, pek görkemli bir gürültü oluyordu.

Yol dönemecini döndüler Köyün yeşil fısıkiyeler gibi yaprak salan hurma ağaçları gözüktü. Rüzgâr, "Beni her yerde arayıp hiçbir yerde bulamazsanız, kavak ve çınar yaprakları arasında bulunursunuz," dermişçesine, bütün çınar ve kavak yapraklarını titreterek, serin serin ısılatıyordu.

Ne var ki; köyde alışılmış kaynaşmadan eser yoktu! Susuzluktan dudakları çatlamış olan kafile, su içmek umuduyla, gürültüyü çoğaltarak ve naraları sıklaştırarak köye doğru, bayağı tırısı kalktı. Ama, şu aksi şeytana bakın ki, köyde hiç kimsecik yoktu. Yalnız, tarlanın birinde, beygirin biri, ön ayağıyla bir çınar gölgesini eşiyordu. Alaydakiler sağa bağırdılar, sola ünlediler... Ta neden sonra, çiçek bozgunu Ço-

pur Mehmet'in küçük kızı, yokken birdenbire varolu-
vermiş gibi, sallana sallana çıkageldi.

Bando mızıkayı göz ucuyla süzdü.

"Yahu, köy halkı nerde, Çopur Mehmet ne ol-
du?" sorusuna şöyle karşılık verdi:

"Onlar uzaktan alaca bulaca bir şeyler yaklaştı-
ğını gördüler. Dereler tepeler gürültüyle gümbürdü-
yordu. Babam, 'Mutlaka Deccal çıktı, kıyametin ko-
pacağını ilan ediyor, evrene yuf borusu çekiyor,
aman kızanlar, dağlara kaçalım,' dedi. Sığır sıpayı
önlerine katınca, dağlara doğru taban kaldırdılar.
Ben, şu çınar altındaki topal beygiri bırakamadım,
kaldım..."

Mızıkacılarla Donanma Derneği üyelerine, kana
kana su içip aç karnına dönüş yolunu tutmak kaldı.

Çopur Mehmet'in, dağ yamacını enine boyuna
tutan büyük bir tarlası vardı. Birazına arpa, birazına
da çavdar ekmişti. O yıl, her kök on tel ve on başak
vermişti. Başaklarda da, maşallah, bir cılız tane yok-
tu. Ürün tıklarında diye, için için keyiflenen Çopur
Mehmet, artık düşünde arpa, hülyasında çavdar sa-
yıklıyordu.

Çopur Mehmet'i, ertesi günü ilçeye indiğinde
gördüm. Kaymakamın önünde ehliiz ehliiz baş eği-
yor, seyrek keçi sakalını sıvazlıyor ve yüzyıllardır
öşür yasasıyla savaşmış olanlara özgü zekâsıyla,

"Cahalız, bağışlayın, dün siz köye yanaşırken,
bizi bir korkudur aldı. Sormayın halimizi. Bu yıl mev-
sim kurak gitti. Arpalara çavdarlara bambıl böceği
dadandı. Yaşlık yerleri de sam vurdu. Donanma
Derneğinden ödünç para alsak da, önümüzdeki yıl
iki mislini ödesek olmaz mı?" diye yalvarıyordu...

İlçe kaymakamı,

"Cahil değil, kara cahilsiniz! Koca bando mızı-
kayı deccal sanırsınız! Yıkıl karşımdan!.." diye kov-
du.

Çopur Mehmet, köye varınca karısına, "Yaşasın, bre kadın, ianeden kurtulduk!" dedi.

Kadın, "Nasıl?" diye sorunca da, şu karşılığı verdi:

"Nasıl olacak, ödünç para istedim..."

Kadın, kocasına hayranlıkla bakıp güldü...

DEĞİRMENCI ATEŞOĞLU NASRETTİN

Hava hâzâ ateş! Yeldeğirmeni de ta tepede! Boya takımıyla oraya nasıl çıkacağım? Terle ıslak gömleğim sanki sırtımda tek parça bir hardal yakısı... Tepeye varıncaya kadar sövüş olacağım. Arşipel, bir pota içindeymiş gibi masmavi yanıp kaynıyor. Kıyının adaları, yarımadaları ve burunları mavi ateşte sarmaş dolaş burgaçlanıyor ve kıyı boyunca fırdolayı dolaşıyorlardı.

Neyse, zar zor tepeye çıktım. Allaha çok şükür, değirmenin kapısını kapalı buldum. Çünkü; ıssızlıkta ağacı, taşı, dağı, soyunan bir gelin gibi iç ve gizli güzelliklerini verirler. Fakat; densizin biri geldi miydi, ağacı, taşı, dağı her günkü ağaç, dağ ve taş olur. Onların ne olduklarını da kim bilmez?

Aksiliğe bakın ki, değirmenin kapısı gıcırdadı. Oradan, sivri şapkalı, zimba sakallı bir adam çıktı. Adamın bakışından, yanımda durmak niyetinde olmadığını anladım. Adam, durdu ve o zaman beni çiğneyip geçmekle yüreğimi kırmış olacağını sanarak durduğunu anladım.

"Merhaba baba! Bugün hava güzel," dedim.

Birdenbire yüzü sevinçle parladı. Bana, büyük bir müjde veriyormuş gibi,

"Tam söyledin a oğul! Güzel mi güzel! Buralıkta hep böyle olur," diye haykırdı.

"Maşallah baba, demek farkındasın," dedim.

"Nasıl olmam? Gençliğimde Galiçya'da askerlik ettimdi. Hep yağmur, yağmur, yağmur... Gök, kurşun bir kubbe; içimi üzerdi," diye konuştu.

Demincek dedim a, yalnızlıktan insanın yanına

densizin biri gelince; ağa lar, dağlar, taşlar  rt n p herkesin bildiği ağa , dağ ve taş olurlar. Bu adam geldi diye dağ taş gizlenmiyordu. Adamın varlığı, kendi kendimle karşı karşıya kalmama engel olmuyordu. S z s z  açıyordu.

"Baba m  terin bol mu?  ok arpa buğday  ğ t r m  s n?"

"M  terim seyrek. Ama, bana yetip de artıyor bile. Yalnız buğday arpa değil, ge en g n para bile  ğ tt m.  stelik dayak da yedim."

"Nasıl olurmu   yle  ey, baba?"

"Basbayağı oldu. Tanımazsın, bir herif arpalarını e eğine y klemi , gelirken yolda sigara tellendire-si tutmu . Ku ağındaki t t n torbasının  zerine sıkı tırmı  olduğu d rt panganotu ilk  nce  ıkartarak  uvalın ağzına tıkmı . Sonra torbasını  ıkarmı , sigarasını i mi , panganotları  uvalda unutmu . Ben  uvalların birinde para bulunduğunu nereden bilecektim.  uvallardaki arpayı  ğ tmek  zere, değirmenin hunisine bo alttım. Panganotlar da un olmu tur. Herif iki g n sonra gelip ununu alacaktı. Fakat hemen o ak am, bu kez ata binmi  olarak d rt nala geldi. Ona, panganotların da  ğ t lm   olacağını s yleyerek g ld m. Bana, 'Hem parayı i  eder, hem de bana g lersin ha?' diye bağırarak sopa  ekmeye koyuldu. Acıtmasına adamakıllı acıtıyordu. Fakat ne diyeyim a oğul?  yle bir durum olur ki; artık burada  enlik olmaz dersin. Ama,  enliğin mezarı saydığın yerden, inadına  enlik doğar. Gali ya'da da  yle olmu tu. Bir gece, Diktiğin Mahmut'la, bir siperin i indeydik. Zemheri zamanı, ha bire  ivi keseriz. Su diz-boyu. Bir yandan yağmur yağar,  te yandan da tepemizde Urus'un g lleleri g mler, biz durumumuza ağlayacağımıza, Mahmut'la karşı karşıya bizi bir g lmedir tutmasın mı? Yumruklarımızı karınlarımıza basa basa, durumumuza ha bire g l yorduk. Patla-

yan şarapnel ışığında biribirimizin, o ıslanmış fareye benzer durumumuzu gör de, gel de gülme.

İşte, heriften dayağı yiyessin, ta öylesine gülesin geliyordu. Elini tutayım dedim ama, maşallah herif ayı gibi. Bense a oğul, seksenime basarak artık çakallaştım (yaşlandım)..."

Değirmenci, o güneş dolu kara gözleri sevinçle parlaya parlaya anlatmasını sürdürüyordu:

"Fakat a oğul, herif yaşıma mı acıdı, yoksam babayiğitliğine mi yediremedi, her neyse, atına sıçrayınca, dönüp ardına bakmadan dört nala savuşup gitti."

Ben sonra köylülerden sordum. Değirmencinin gülüşünden, herifin ödü patlamış! Adam köylülere, "Güneş batıyordu," demiş, "değirmencinin kahkahası dağlarda, ormanlarda gizlenen cinler ve periler tarafından angılandırılıyordu. O değirmenci insan değil, şom ve yomsuz iyi saatte olsunlardan. Herif güldükçe, boyu yükseliyordu. Sonunda üzerime dağ gibi abanmaya başladı. Ben deli miyim? Çarpılmadan önce işi çaktım, kaçtım," diye anlatmış.

Değirmenciye, "Unlarını birisiyle yolladım. Parasını ben yedim sanıyor. Kendi parasını kendisi yesin rahat rahat..." diyordu.

Dünyanın bin bir kaygısından usandığım anlar oluyordu. İşte o zamanlar, Değirmenci Nasrettin'in, o mandolinler gibi öten ağaçlar, dallar, yapraklar ve kuşlar âlemine koşardım. Onun neşesinde harlayan bir barut gücü vardı. Gönlünün bütün yivlerinden döne döne boşanan gülüşü, kara günleri ayaydın ederdi. Onun duyuş namlusundan parlayan kahkahası, bu kadarla da kalmaz; insanların, uğrunda ömür tükettikleri bir sürü ticari, ciddi ve kerliferli işleri yıkayıverirdi.

Son kez değirmene uğradığım zaman, taşsız bir toprak yığını olan mezarını gösterdiler. Onu bir gün değirmende ölü bulmuşlar. Değirmen boşa dö-

nüyormuş. Belki de değirmenin fır fır dönen kanatlarının pervaneleyişine gülüşünü katıp, çevreye savuruyordu.

"Güneş de bir değirmendir. Onun sarı ışık kanatları fıldır fıldır döner," derdi. Belki, gözlerini kaparken gündüzdü de, gönlünde güneşin altın ışığını eğiriyordu. Çünkü altın buğdaydan, kar gibi ak ve yumuşak un yapmasını çok severdi. Çevreme bakındım. O an bile, güneşin ışığında, dalların yeşilliğinde, dağların heybetli duruşunda ve Arşipel'in kaynayan ateşinde onun gülüşünün akışını duyar gibi oldum...

GÜLEN ADA

GÜLEN ADA

Kimi insan para pul budalası olur, kimisi keşif ve icat meraklısı, bazısı da müzik âşığı... Deli Davut ise, adalar karasevdalısıydı. Denizin bu deli divanesinin gözünde hep adalar tüter, adalar titrerdi. Tan- yeri ağarırken, "Adalarla birlikte uyanacağım," diye, çok geceler göz yummazdı. Gecenin loşluğuyla örtü- lü duran deniz, hâlâ rüyasına dalgın, derin derin uyurken, tan ışığını yüksekte kapan adalar, Arşipel'in o kopkoyu çelik mavisinde sanki şafak parça- ları imişler gibi parlarken ve Deli Davut'a ta uzaklar- dan göz kırparak, koyunlarında bir yeni gün daha yaşayacağını ona, gün doğmadan müjdelerlerdi. Bu- nu gören Davut, dünyaya yeni gelmişe dönerdi. Kuş uçmaz, kervan geçmez dağ başlarında gerili duran telgraf tellerine rüzgâr değince, tellerin uzun uzun in- lemesi gibi, Davut'un da gönlü titreye titreye, ışığa ve açıklıklara uyanır; gözleri, yüreğini buran sevinçle harlardı.

İşte o zaman, artık içi içine sığmayan Davut, li- manda uyuyan kayığının demirini hırçın hırçın kopa- rıp fırlatır ve adından da, sanından da, özel kişiliğin- den de –kopup gitmekte olan kayığı kadar– özgür, Neptün'ün Anfitrit'e bağırان sesinin hızıyla adalara doğru atılır ve Arşipel'in cam mavisini dalgalarının uçuşan yelelerine, uzun bir bayrak, bir fors gibi yap- raklanan gülüşünü katardı.

Ne var ki, Deli Davut, Arşipel'in sayısız adaları arasında, yolu uğrağı olmayan, ıssız bir yerdeki Gü- len Adanın âşığıydı. Deli Davut Gülen Adaya doğru fırlarken, ada sanki onu karşılamak için kalçalarına

kadar denizden kalkardı. Deniz, adayı fırdolayı sarar, köpük ve çırpıntılarıyla onun belini, gerdanını ve koltuk altlarını gıdıklardı. Salınan ağaçları, savrulan dalları ve yaprakları ile şakrak ada, delişmen saçlarını çalkalayarak katıla katıla gülerdi. Ne var ki, kendi ışığı içinde gizlenen güneş gibi, ada kendi sevincinin parlayışı içinde kaybolur, koca enginde, ufuktan ufka çınlayan bir kahkaha kalırdı.

Adanın ta açıklarında çınlayan gülüşü ile, Deli Davut'un denizden gelen gülüşü, birbirine gönül verenlerin karşılıklı uzatılan kolları gibi kavuşarak çekerler, âdeta dudak dudağa gelirlerdi. Zaten her şey; deniz, dalga, köpük, kaya, ağaç, dal, gök... ne varsa, pembe bir camdan geçen bir bakış gibi, o gülüşten geçerek hep şenlenir, gülerdi.

Gülen Adanın nerede başlayıp nerede bittiği hiç bilinmezdi. Çünkü adanın kıyıları ve bağı denizaltı mağaraları ve dehlizleriyle oyuk oyuktu. Adanın deniz altındaki koridor ve tünellerinden giren dalgaların suları, kuytu bir yerde sevişiyormuş gibi koyun koyuna fırl fırl girdaplanırlar, birbirlerine bir şeyler fısıldayıp anlatırlar, sonra birdenbire, çıldırasıyla sevindiren bir müjdeyi duymuşlarmış gibi, havaya, bir pırlanta sütununa benzeyen bir gülüş çağlayanı fırlatırlardı. Sular iç içe gökkuşakları yaparken, ürkek çığlıklar duyulurdu. Sular yine adaya dökülürdü. Paniğe tutulan sular, kendilerini uçurumdan atarlardı. Sanki edepsiz Pan, su perilerine sataşıp çimdiklemişti ve sanki duyulan çığlıklar onların çığlıklarıydı.

İzmir'in büyük Kaliferni Şirketinin ünlü eksper Murat Kocadağ, Deli Davut'a, "Bana bak! Gülen Adayı biliyor musun? Bu ada nerededir?" diye sordu.

Deli Davut'un, cevap olarak, kolay ve geniş bir kavisle havada gezdirdiği eli, sanki adanın sınırlarını dört bucağa fırlatıyor ve adaya, bulunduğu yerden

tamamen özgür ve soyutlanmış bir varlık veriyordu Eksper, "Ada ne yapar? Güldüğünü söylüyorlar. Gerçekten güler mi?" diye sordu.

Deli Davut, "Fırlattığı topu ata tuta yapayalnız oynayan bir çocuk gibi, gülüşünü fırlatıp tutarak, denizlerde tek başına oynar," dedi.

Eksper bir motor kiraladı. Kılavuzluk edecek olan Davut'un kayığı da yedekte çekilecekti.

Kocadağ'ın tavrında ve sesinde, sahip olduğu otomobillerin, mal ve paraların büyük toplamı sırtıyordu. İnsan onunla görüşürken, bir insanla değil, ama otomobillerle, mal ve toprakla ve para kasasıyla konuşmakta olduğunu sanırdı.

Adanın asıl tuhaflığı; adamın adayı değil, fakat adanın adamı seçmesi idi.

Uzaktan yanaşmakta olan Kocadağ'ı görünce, ada yavaş yavaş büyümeye koyuldu. Zaten onun saati saatine uymazdı. Burası kararır, ötesi aydınlanır, kızarır, morarır, mavileşir, serap gibi ufka yaslanır, bulut olur yayılır, buğu olur uçar giderdi. Oraya bütün gönül gözlere ve kulaklara toplanarak, patırtı yapıp adayı ürkütmemek için, usul usul ayak ucuna basılarak gidilirdi. Oysa Kocadağ, otomobilinin parasını sayınca otomobile binmek ve yumuşak koltuğun üstüne yan gelmek hakkını kazanmışçasına, adanın önüne gelip kendisini eğlendirmek için soytarılık yapmasını bekliyor. Gönül değil, şaka değil, para veriyordu. Ada, Kocadağ'ı görünce, tepesine doladığı koskocaman kara bulutu, başına davul kadar kavuk edindi ve deniz ortasında asık suratlı bir gulyabani kesildi.

Motor adayı kıyılarıken, adanın ağzı kalabalık mağaraları köpür köpür köpürerek Kocadağ'ın suratına deniz tükürdü. Kayalar diş göstererek hırılıyorlardı. Kunduralarının tabanlarıyla şap şap diye tapu senedi damgalarcasına, adım atan eksper, adanın ar-

tık adamakıllı damarına basmıştı. Kaya sırtını silkince, Kocadağ düştü. Patavatsız taşlar kuştüyü kesileceklerine, kaskatı dondular. Bazı kayaların tepesi attı. Her delikten havaya sular fışkırdı. Kocadağ sırılsıklam oldu. Sudan kaçmak için çalılara daldı. Adanın tüyleri diken diken oldu. Sandal çalıları Kocadağ'a çelme attı. Kocadağ, durmamacasına sırtüstü, yüzüstü geliyordu. Adanın bağı hava dolu bir gayda kesilmişti. Her deliği, dağı dağa kavuşturan, diş kamaştırıcı bir cayırtı koparıyordu. Adanın siniri tutmuştu. Ada, yapyalın sertliğiyle, sipsivri sokuculuğuyla, kapkanca tırmalayıcılığıyla Kocadağ'ı tekmeledi, tokatladı, tokatladı, tartakladı ve daldı.

Eksperle birlikte gelen ve adayı göklere çıkarırcasına öven badi badi bacaklı iki yazman (kâtip) bu edepsizlik ve terbiyesizliği ada değil, fakat kendileri ediyorlarmış gibi sıkılıp büzülüyor, Kocadağ düştükçe yerden temennalar sallıyorlardı.

Deli Davut, "Ah efendim, bugüne dek, hiç de böyle anırmamıştı," dedi.

Kocadağ, "Ne zoruma? Bu zırlıtyı niye dinleyeyim? Gider de oteldeki fonogramımı çalarım," dedi. İki yazman da, yerden temanna ederek, "İsabet buyururlar efendim," dediler. Bunun üzerine Kocadağ motora binince, Davut'u, kayığı ile adada bırakarak çekilip gitti.

Deli Davut şaşı kaldı. Rüzgâr dindi. Sular karrardı. Ada geceye kaydı. Ay çıktı. Adanın üzerindeki bir buluttan ince bir nur iniyordu. Serinlik ve fısıltıdan ibaret bir duvaktı. Adaya sessizlik serpiyordu. Titreyen yağmurun her damlası, ay ışığında ince bir gümüş tel oluyordu. Ay ışığı, buğuda bir ebemkuşağı sallandırdı. Sanki ada, milyarlarca gümüş tellerle gökkuşağına asılı salınıyordu. Ada, gelin kuşağının kavisiyle sanki Davut'un üzerine eğilmiş, gülümsüyordu.

Deli Davut, uykusundaki gülümsemenin halesiyle, gökkuşağının çemberini tamamlıyordu. Denize düşen çiğ tanesinin, ayrılığını denizde kaybetmesi gibi, Deli Davut da adanın ayrılığını yitiriyordu. Gündüz, gülüş gülüşe gelmişlerdi. Ay ışığında ise aynı gülümseme onları birbirlerine sarıyordu. Dünya kendi yolunda, onlar da düşlerinde, döne döne gidiyorlardı...

FIRINCININ KIZI

LI! Hava değişimi dedik ve övüle övüle bitirilemeyen Güllük'e kapağı attık. Ne ise, altı eşek ahırđ olan bir odacık kiraladım. Odanın içi bembeyaz badanalanmıştı. Ufacık tefecik, hoş bir şey... Ne bileyim, oda değil; gülümseyen ve gülümseten bir kuttu... Onun içinde ben kendimi bir oyuncak sandım! Yürürken bir türkü mırıldana mırıldana ve küçük sıçrayışlarla hoplaya zıplaya yürüyordum. Balkonu da vardı haspanın! Hele ahırdaki eşek... Bana o yumuşak, kara kadife gözleriyle bakıyordu. "Dünya hoş değil mi?" diyor ve havaya bir neşe çiftesi atıyordu. Sonra gidip nalları havaya dikeyor ve tozlar içinde sevinç çalkanışlarıyla yeryüzüne yaltaklanıyordu. Alimallah, bana da, gidip yanına yatmak ve çalkanmak isteği geliyordu. Gelgelelim, odamda kimse görmeden, hoplaya zıplaya yürüyebilirdim, fakat dışarıda, sıra ile bir olduğumu bir görseler, beni de onun gibi bağlamaya kalkışırlardı. Malum a, dünyada akıllı insan çoktur.

Oh, ne rahattı orası... Beni kimse tanıımıyordu. Herkes içinde hiç kimseydim. Tepemden tırnağıma kadar ilkbaharın malıydım. Uzun zamandan beri detsuz, aşk takıntısız, tasasız yaşamayı istiyordum. İşte özlediğim duruma orada kavuştum. Orada, çözümlenecek bir sorun yoktu. Zaten o zamana kadar, önüme sürülen hangi sorunu çözümlemiştim ki? Hiç zekâya muhtaç olmadan dünyada yapılabilcek iş mi eksik? Allah her sabah günü yaratıp, akşamına ulaştırıyordu. Bu küçücük kentlerdedir ki; gün insanın eline, avcuna sığar. Denizde, ormanda, dağ-

da isen, günün avcundasın. Mazallah, onlar çok kocaman şeyler.

Odamin bir anahtarı vardı. Onu niye cebimde taşıyayım? Kendi deliğinde bırakıyordum. Her aklına esen, ferah fahur odama girsin diye. Odamı içeriye, odama girmek isteyenleri de dışarıya kilitleyemedim ya... Akşam olunca sandalyemi balkona atıyordum. Güneş batarken bütün insanlar kırmızı oluyordu, biraz sonra koyu mavi, daha sonra koyu kurşuni; sonunda kara oluyorlardı. Birkaç kere yazı yazayım dedim, iki saat kâğıdın karşısında durduktan ve kâğıda bol bol sigara külü serptikten sonra, gene bulduğum kadar bakir bırakarak balkona, kırmızı ve mavi insanları seyre çıkıyordum.

Böylece birkaç gün geçtikten sonra, günün en parlak ışığını karşımdaki fırında, babasının pişirmekte olduğu ekmekleri satan fırıncının kızının, dirseklerine kadar sıvalı beyaz kollarında gördüm. O toparlak ekmekler yok mu, doğan güneş gibiydiler. Kız da hiç pudra sürmüyordu ama; un vardı. Sonra, üstüne hiç koku da sürmüyordu. İçi beyaz, yumuşak ekmeğin hakik gibi kızarmış kabuğunun o sıcak kokusu yok mu? İşte, Nimetçeğiz de öyle kokuyordu. Onu büyük bir asaletle sevmeye koyulmayayım mı? Yani, öyle göz süzmeler, dalgın bakışlar filan yok. Ondan taze ekmeği alınca, öpüp başıma koyasım geliyordu. Şu Nimet, o göğsünün ve bacaklarının gücüyle bana –ne diyeyim– yurdu sunuyordu. O ekmeğin içi gibi kolları, çevreye ışık haleleri salıyordu.

Bir iki gün daha geçince, geleceği düşünmeye koyuldum. Çünkü Nimet'i seven, yalnız ben değilim. Kayıkçı Kara Yusuf da vardı. Aradan iki gün geçince, Nimet'i sevenlerin sayısı çoğaldı. Biz birçoktuk. Bana, kardeşçesine bir kinle ateşli yan bakışlar salan Kara Yusuf geliyordu. Ona kızırıyordum ama; ondan nefret etmiyordum. Kara Yusuf'tan sonra, hiddetimle şereflendirmediğim, tam tersine alaya aldı-

ğım, rengi soluk, yaltaklanıcı Muzaffer vardı. Belediyenin birinci kâtibi idi. Belediyenin ikinci kâtibi olmadığına göre, aynı zamanda sonuncu kâtibi idi. Bu miymıntı herife kıyasla Kara Yusuf, bir arslandı. Kara Yusuf, Nimet'in kapısını "Hey, heeyt!" diye paldır küldür yıkabilirdi. Bu, eşi görülmedik bir saldırı olurdu, kıyametler ta köklerinden koparılırdı. Kara Yusuf gibi bir adam, Muzaffer'in yapabileceği gibi, çilingirde yaptırılmış sahte bir anahtarla kızın odasına yılan örneği kaymaya kesinlikle tenezzül etmezdi. Öteki âşıklara gelince, onların adlarını saymaya bile değmez. Onlar, "Şu ötekiler bir yana çekilseler de, bize yol açılrsa..." diye bekleyen takımındandılar.

Ben, kendi ısıısıyla tutuştukça tutuşup yüreğimi kebab eden sevgiyi Nimet'e açmıyordum. Ne bileyim, güllerin açmasını, kumruların daha büyük bir ateşle dem çekmelerini –ki o zaman eşref saat olacaktı– bekliyordum. Bu bekleyişle, yavaş yavaş Nimet'in elden gitmekte olduğunun farkındaydım. Nimet, kayıp gidiyordu, çünkü hiçbirimizde girişim cesaretini göremiyordu. Gözlerinde yüksek bir alay vardı. İşte kız, o bakışı ile baktı mıydı –utançtan mı nedendir?– Kara Yusuf, gurup insanları gibi önce kırmızı, sonra da mavi oluyordu.

Bir gün, olacak oldu. Hem de pek gürültülü oldu. Karşımdaki kapı top gibi gürleyerek, çerçevesiyle birlikte devrildi. Bir kasırgadır, bir zelzeledir oldu. Değme babayiğitlerin kanı korkuyla dondu, tabancalar mı, ödler mi, sille ve tokatlar mı patlamadı? Kısacası, patlayacak ne varsa patladı. Ay ve yıldızlar, faltaşları gibi gözlerini açtılar ve bir an yerlerinde durup Güllük kasabasındayken biteni seyrettiler. Ondan sonra, burgu gibi ince ve sivri kadın çığlıkları geceyi içti. Daha sonrası, arasıra homurtular ve acele acele konuşmalarla rahatı kaçırılan bir gece sessizliği...

Ertesi gün duyduk: Kara Yusuf, herkesin gözleri önünde Nimet'i kaçırmış. İçimden, "Oh olsun şu Mu-

zaffer'e..." diye düşünerek, memnun oldum doğrusu. Fakat iş burada bitmedi. Her nasılsa, il merkezinde çıkangazeteninbiri, olanı biteni duymuş. Birkaç gün sonra, "Müstekreh Bir Tecavüz" başlıklı bir yazı yazmış.

Bu silleli tokatlı, çığlıklı bıçaklı kız kaçırmadan iki gün sonra, Belediye Kâtibi Muzaffer, o gazeteyi almış, "Keyfoturağı" denen çınaraltı kahvehanesinde, kendisine benzeyen birkaç kişiye okuyordu:

"Falan ilçenin filan bucağında, Kara Yusuf adında namussuz bir balıkçı" –Muzaffer (namussuz) sözünü okurken, gırtlığını patlatırcasına bağırdı. Öyle ki, dinleyenler bir salya yağmuruna tutuldular– "N. adlı kızın oturduğu eve saldırarak, bütün halkın karışı koymasına aldırmadan kızın saçlarından kavrayıp, sürükleye sürükleye dağa götürmüş. Dağdaki çobanlar kızın acı acı, 'aman yapma!' diye çığlıklar saldığını duyduklarından, hain herifin, dağda kızın ırzına geçtiği anlaşılmıştır..."

Bunları okumakta olan Muzaffer Efendinin ve onu dinleyenlerin yüzlerine dikkat ettim. Hepsinin gözlerinde hayvansı bir istek okunuyordu. Ağızları sulana sulana; "Biz ırza geçmedik, bari başkalarının nasıl ırza geçtiklerini dinleyelim," diye düşünerek, bu havadisi, kıtlıkta kalanların kebab kokusunu almaları gibi, açgözlülükle dinledikleri belliydi. Muzaffer Efendi soluk almak için durdukça, hepsi de hemen hemen bir ağızdan, "hey gidi namussuz alçak herif, zavallı ehli ırz kızı berbat etti!.." diye gümbürdüyorlar ve avuçlarını şap şap dizlerine vura vura, "Amanının, ne fena günlere kaldık..." diye dövünüyorlardı.

Tam o sırada, kahveye çıkan yoldan bir kız kahkahası boşandı. Ve az sonra, Nimet'le Yusuf göründüler. Yusuf, oturanlara, "Bizi tebrik edin. Dün Milas'ta nikâhımız kıyıldı," dedi. Orada oturanların yüzlerini bir yas, bir düş kırıklığı kapladı. Ortada bir tıs bile yoktu. Yusuf şaşırdı, "O bana gönül vermiş, ben de ona gönül verdim. Size ne oluyor?" dedi.

HAYATIMIN ROMANI

(Bir Eşegin Otobiyografisi)

Bir nisan sabahıydı. Fısıll fısıll öten bir ulu çamın gölgesinde, yupyumuşak otların üzerinde dünyaya geldim. Ben konuşamıyordum, fakat insanların ne dediklerini anlıyordum. Bütün köy halkı dört bucağıma toplanmış; sağ salım doğduğum için âdeta şenlik yapıyordu. Anladığıma göre, yaşlılık ve zayıflıktan gözleri sulanmış olan, benim ve anamın sahibi Memiş Ağayı kutluyorlardı. Bana "sıpa", anama da "eşek" diyorlardı. İhtiyarcağıza.

"Çok zarplı bir hayvan olacak, Kıbrıs cinsi olduğu daha şimcikten besbelli," diyorlardı.

Ben günlük güneşliğe, ağaca, dağa, bayıra ve yeşil çayırlara bakıyor, "Amma da güzel bir dünyaya doğmuşum," diye düşünüyordum. Orada toplananlar tüylerimi ipeğe, gözlerimin bakışını tatlı ve yumuşak koyu kadifeye benzetiyorlardı.

O gün, güneş tırmandıkça dört taraf ısıniyordu. Ağustosböcekleri gökler gibi gürlüyordu. Öğle sıcağı iliklerime işleyince, yattığım yerden kendimden bir kuvvet buldum. Bacaklarım titreye titreye ayağa kalktım. İlk iş olarak, "eşek" adlı anamın burcu burcu çiçek kokan memelerine dadandım. Birkaç kez acemi acemi çekiştirebildim. Anam beni emzirmek için ötemi berimi dişleriyle kaşıyordu. Ama, bende hal kalmamıştı. Çayırın üzerine çöküverdim. Karnımı –üstüm koyuydu ama, karnım apaktı– güneşe verdim; kıvrıldım, gözlerimi yumdum, uzun kulaklarımı düşündüm. Tatlı bir şekerleme kestirdim. Birkaç gün öyle geçti. Ne tatlı günlermiş onlar... Ne semer, ne

yük, ne arda sopa, ne ense ve kışa sivri kazık saplanması. "Deh!"siz, "Çüş!"süz, hoş bir çocukluk çağıymış o...

Gitgide kuvvetlendim, ipiri bir şey oldum. Fakat anam kadar değil. Babamı hiç tanımadım ki, ona benzeyip benzemediğimi bileyim? Adını çok duydum. Ona "Kıbrıslı" diyorlardı.

O iyi yürekli ihtiyarcık, yani sahibimiz Memiş Ağa, anama binerdi. Anam değme kolaylıkla onu taşırken –bataklik sivrisineği gibi bir deri, bir kemikti o Memiş Ağa– ben anamın çevresinde fırdolayı dönerdim; koşar, yine yanına gelirdim. Böyle gezerken, deve denilen, bize benzemeyen miskin bir hayvanı tanıdım, bir de beygiri... Ama insanlar ne tuhaftı? Kulağımız uzun diye bize gülüyorlardı da, kulağı kısadır diye beygire gülmüyorlardı...

Hey gidi günler hey!.. Ne güzel dünyaydı o? Anam çepçevre dolaşırken şunu bunu koklar, çeşni-sine bakar, burnuma "Firt! Firt!" eder, sinekleri püskürür, bir tekme yetmezse, neşeyle iki çifte atardım. Memiş Ağanın dünyadan hoşlanıp hoşlanmadığını ilk önceleri pek kestiremiyordum. Ne koşuyordu, ne de tekme çifte savuruyordu. Sonraları, enikonu hoşlandığını anladım. Çünkü ben koşar, gezer tozar-ken, sanki kendisi de benimle birlikte öyle yapıyor-muş gibi sevinirdi de, "Yaşa be boz sıpa!" diye nara atardı...

Önceleri emmeye derdim dermanın yetmezken, sonraları anamın o bal memelerine burnumu yanaştırınca, anam kızardı. Bir gün anamla birlikte değirmenden döndükten sonra, bizi köy yalağında sulamaya götürdüler. İki yudum su almadan, aklıma yine anacığımın memeleri geldi. Burnumu uzattığımda, anamdan ilk tekme yedim.

Köyde bizim soydan erkekli dişili; irili ufaklı sekiz on kadar daha vardı. Analarımız işe gidince biz küçükler, ağıl-da kapalı kalırdık. İşte orada ısırma,

tekme çifte atma, iki art ayak üzerine kalkma ve anırma talimleri yapardık. İnce otlar yemeye başladı-
ğımız için meme de o kadar aklımıza gelmiyordu. Büyüklerimiz, akşam olup dönünce, büyük cümbüş olurdu. İlk anırmalardan sonra, meme şapırtıları ve gırl gırl süt emmelere veryansın ederdik...

Ben erkektim. Güzel anırmayı, dayım olan Kamber'den öğrendim. Rahmetli, karnını davul gibi gerip içini göklerin olanca havasıyla doldurdu muydu, bütün gücüyle sesini öyle dah ederdi ki; ağıl hal-
kının hepsi de korkudan ağızlarını açıp açıp kaparlardı. Ben onu çok severdim. Öyle içini çekip çekip gök gürültüsü gibi öttü müydü, kulaklarımı diker, yüzüne hayran hayran bakardım.

Dünya bu ya! İki yıl, böyle hay huylar içinde geçti. Adamakıllı büyüdüm. Erbabınca –köyde sanki kim erbabı değildi?– pek değerli bir koca eşek oldum. Fakat işte o zaman, dünyada rastladığım ilk acıyla yandım. Sahibim zavallı Memiş Ağa beni –arkasından 'kerata' dediği– soysuzun birine satmak zorunda kaldı. Zavallı ihtiyarcık benden ayrılırken gözlerimi öptü. O zayıf gözlerinden bir iki koca yaş damlası alnıma düştü. Bana,

"Ben bu yalancı dünyada mutlu olamadım. Senin sıpalığını gördüm, neşenle neşelendim. Çoluğumu çocuğumu yitirmiştim. Senin ananı severlerdi. Ona yoncalar yedirirlerdi. Şimdi o bir köye gidiyor, sen başka bir köye gidiyorsun. Ayrılık dünyası bu. Keşke ben daha önce ayrılardım, yoruldum be anam," dedi.

Ben gözlerimle ona, ne düşündüğümü anlatmaya çalıştım. Anladı mı anlamadı mı bilmiyorum ama, beni hep anlardı o.

Köyde "kerata" dedikleri adam, bana yük sarmaya koyuldu. Herif, sanki dağı sırtıma bindiriyordu. Karnım patlayıp bağırsaklarım dört bir yana savrulacak sanırdım. İriyari herif, üstelik arkama otururdu.

Gözlerim az kalsın yuvalarından fırlayacak olurdu Fakat gençlik vardı o zaman, ne kadar yol gitsem, sırtıma semer vurup yaralansam, ayağıma mih dokunsa "gık" demezdim. Yanımdan geçen erkek hemcinslerime "merhaba" der anırır, dişilere de "Ne güzelsin" der, yine anırırdım. Yeni sahibim bana hep yemeğin bozuğunu, suyun bulanığını verirdi. Köylüler gibi, "Kader böyleymiş, alın yazısı" der, sabrederdim. Göbek boyu çamurda, has saman yatakta gibi yatar uyurdum.

On yaşıma vardım. Eski çalımım kalmadı. İsteksiz yürürdüm. O sırtımdaki, baş belası cenabet sahibim, "Allah yarattı" demez, her beş on adımda bir sırtıma "Ya fettah" diye sopa şaklatırdı. Ne yaparsın yahu? Halim kalmamıştı. Herif bana pek hor bakıyordu. Oysa zavallı Memiş Ağa, bizleri gösterek,

"Buncağızlar olmasa ne olurdu halimiz?" derdi de, göğsüm gururla kabarırdı; "Ha, doğru" makamında anırırdım.

Bir gün, sahibim olacak musibet herife, eski köyümüzden birisi, "Bu Memiş Ağanın sıpası değil mi? Vah zavallı, ne hale gelmiş? Buna bakmazsan nalları dikecek. Köyde de satılık bir böylesi daha yok," dedi. Bunun üzerine herif, beni birkaç gün işe götürmedi. Yemime ve tımarıma baktı. Sonra, musibet herif, beni sevdiğinden değil, öleceğimden korktuğu için, yakındaki kaymakamlıktan baytar dedikleri gözlüklü bir adam getirdi. Baytar, göz çukurlarıma iğneler batırdı. Derimin altına bir şeyler sıktı. Ege ile dişlerimi törpüledi, kirpiklerimi yoldu. Canım acımadı değil, fakat, bütün kardeşlerim gibi sabrettim. Hiç ses çıkaramadım. Fakat, kuyruğumu kaldırıp da, kuyruğumun altına sürdüğü biber gibi yakıcı ve gidiştirici yağ, sabrımı tüketti; öfkemden bir çifte salladım, fakat o kara gözlüklü, "kaptı kaçtı" suratlı herifi tutturamadım.

İşte, o günün akşamına doğru, kerliferli birkaç bay geldi. Beni ahırdan çıkardılar, göğsümü, belimi ölçtüler. "Ne oluyor?" diye şaşkınlıkla bakınırken, bir pazarlıktır tutturdular. Kuyruk altıma sürülen ve ardımı cayır cayır yakan yağdan ötürü yerimde durmaz, tepinir, kulaklarımı şaklatır ve kuyruğumu ha bire savururken, sahibim olan herif seviniyor; müşterilere, "Bakındı hele ne kadar canlı, ne kadar acar? Tam damızlık alimallah! Çekin altına yüz eşiği, günleri gelince, mitralyöz gibi cart cart ederek yüz Kıbrıs sıpası doğururlar..." diye bağıırıyordu. Müşterinin biri, "Ben iki yüz seksen veriyorum" dedi, helallaştılar. Satılmıştım yahu. Musibet herif, beni çeken seyisin arkasından gevrek gevrek gülüyor, "Hayrını görün," diyordu. Neyse, o heriften kurtulmuştum.

Beni büyük bir ahıra götürdüler. Orası "Resmi Hara" imiş. Kapısında, "Evcil Hayvanlar Eğitim, Üretim Evi" diye yazılıydı; ben de damızlığa memur edilmiştim. Hey gidi dünya hey! Başa neler gelmez? Beni tertemiz bir tavlaya soktular. Eski köyden köylülere okuma dersi vermişlerdi. Ben de göz kulak olarak okumayı öğrenmiştim. Yalnız, gözlerimle okuduğumu ağızımla söyleyemiyordum. O tavlada, önümde bir yazı vardı. Orada okudum: "Adı: Ceylan." Vay anasını, adım Ceylan olmuştu: "Yaş: Beş. Boyu: Bir otuz. Sıklet: Seksen yedi." Bunların altında da; "Sabah kuru ot, yulaf, üzüm, keten tohumu; akşam kuru ot, yulaf, havuç ve tuz" yazılıydı. Hepsine inandım. Fakat, "Yaşı: Beş"e bir türlü aklım ermedi. Yahu ben doğalı beri yoncalar on sekiz kez yeşermişti. Neyse, gel keyfim gel. Orada salladım başımı, yedim havucumu...

Aradan iki üç ay geçince beni, kentin bir alanına getirdiler. "Beylik damızlık gelecek" diye köylüler, yüzlerce dişi eşekle alanda toplanmıştı. Ben kamyonndan indirilince, yüzlerce eşiğin gök gürültüsünü

andıran anırtıları ile karşılaştım. Fakat benim ayakta duracak durumum yoktu.

On yıl önce olaydı, cinsdaşlarımı görünce, yere göğe parmak ısırtacak bir kudretle aşk ilan ederdim. Haniydi o günler?

Beni ittiler kaktılar, "Haydi be Ceylan, kendini göster!" dediler. Benim gözlerimdeyse, tavladaki yulaflar ve havuçlar tütüyordu; neyleyecektim kuyruk sallayan aşifteleri? Sonunda seyisler, "Bunda iş yok!" diyerek ardıma sopa çaldılar ve ahıra götürdüler. Götürdüler ama, beni hoyratça kullanmaya koyuldular. Ahırın ha bire şunusunu bunusunu taşıttılar. Ardımdan da sopayı eksik etmiyorlardı.

Gençliğimin o güzel günlerini anımsıyordum. Hava günlük güneşlik olurdu, çocuklar sırtıma biner de kelebeklerle bülbüller hakkındaki türkülerini maviliklere salıverirlerdi. Benim de, kelebekler ve kuşlar gibi kanatlanasım gelirdi. Tıkır tıkır tırısı kalkardım. Bunlar boş hayaller, günümüz geçmiş artık. Geçenlerde Pegasus'u gördüm yolda. Kanatlarını açmış, kuş gibi uçuyordu. Fakat, galiba Mobilgaz'ın reklamı olduğuna utanarak, burnunun ucundan kuyruğunun ucuna kadar kıpkırmızı kesilmişti. Ne de olsa beygirler de akrabamızdır. Bir gün sırtımdaki bir genç, arkadaşına, "Beygirlere kıyasla eşekler birer dâhidir. Eşegin bu dünyadaki geleceği, dehanın geleceğini gösterir," demişti. Az kalsın, Peygamber Mikah'ın eşeği gibi dile gelip, "Doğru" diyecektim.

Neyse, sözü uzatmayalım, "Artık burada işe yaramayacak, belki havası yaramadı," denerek, beni iki gün ötedeki bir çiftliğe götürmek üzere yola çıkardılar. Sırtıma yüz okkalık, göbekli bir irikiyım bindi. Yanı başımda giden bir eşekteki adama, "ekonomik durum" diye fan fin ediyordu. Ben anamdan duymuştum. Ona anası, anasına da ninesi söylemiş: Ekonomik durumu beş yüzyıldır biz sırtımızda taşıyormuşuz. Sanki ekonomik durumu sırtımda taşı-

mak yetmiyormuş gibi, şimdi de üstelik, bu ağır iktisatçıyı taşımak zorundaydım.

Eh, inadım tuttu doğrusu. Hemen yere yattım. Tepeme üşüştüler, beni tekmeleyip dövdülerse de, yerimden kımıldamadım. Birdenbire yattığım yerden, "Hey gidi Memiş Ağa hey, nerdesin? Bak, senin şu sıpanın yol ortasında çektiklerine!.." diye içimi çektim.

Derler a, fakirin işini Allah yapar. O sırada boş bir kamyon, tozu dumana katarak yanımıza geldi. Kamyonun adı, "Yollar hiç tükenir mi?" idi. Şoför, yolu kapadığımız için enikonu küfürler savurdu. Şapkasının kıyısından çıkan kuş kanadı saçları, kulağının arkasına sıkıştırdığı sigarasıyla, fiyakalı bir delikanlıydı. Yanındaki muavin de yağlı kasketinin altından bakan şeytan gözleriyle, ondan aşağı değildi. İkisi de, her söyleyeceklerine, "Ulan hışır herifler!" diye başlıyorlardı. Makineden aşağıya atladılar. Beni güzelce bir muayene ettiler. Şoför Kıbrıslı imiş. Beni hemen tanıdı. "Bu da bizden," dedi. Size söylemiştim a, babam Kıbrıslı idi. Şoför, beni dövenlere, "Topunuzu satsam bi papel etmezsiniz. Hele bunu kentte yapaydınız, dumanınızı savururlardı," dedi. Hemen beni kaldırttı, kamyonuna taşıttı. Gürleyip, öteki çiftliğe gittik.

Şimdi artık kış vakti. Gelecek baharın yeşeren otlarını bir daha göreceğimi hiç sanmıyorum. Bizler, sonumuza yakın, ücra bir yalnızlığa çekilir, kuş uçamaz kervan geçmez yerde, yaradılışla baş başa kalır, son nefesimizi ona veririz. Dünyada sıkıntı çekenler, ahirette cennete gider, rahat ederlermiş. Orada hep çiğli yoncalar ve çiçeklerle örtülü cennet yamaçlarında yan geleceğim. Ne yük, ne palan, ne sopa, ne kemer, ne de semer... Kartallar ve çakallar etlerimi yiyip güneşte kemiklerim ağarıp dururken, ben cennet yamacında rahat, tatlı düşler göreceğim. Hem yalnız düş mü? Orada belki Memiş Ağayı görürüm...

CURA

Tuhaf adamcağızdı rahmetli Salih Efendi. Geçen yıl, tam dut zamanında Mecidiyeköyü'nde idik. Her yaprağı ayrı fısıldayan ve yere ha bire güneş benekleri serpiştiren bir ağacın altına bağdaş kurmuş demleniyorduk. Arılar uğulduyor, kuşlar cıvıldıyordu. İçimizde ilkbaharın neşesi vardı.

"Şu neşe güzel şey!" dedim.

Salih Efendi. "Ha öyle," dedi; "sevinç hayatın peşin parasıdır. Umar umar, umudun peşinde koşar durursun. Eteğine ulaştın mıydı, bir bakarsın, elde ettiğin (umut), umduğun (umut) değildir. Sevinç öyle mi ya? Olur olmaz zamanda güle güle koşar gelir, kendini bütünüyle koynuna atar. İşte o zaman, ona kaş çatıp 'Uzak ol, şimdi görülecek ciddi işlerimiz var. Hele onları bir görüp bitirelim, sana sonra sıra gelir!' dememeli. Neşe pır..rr diye uçar kaçar, bir daha kolay kolay geriye dönmez. Ciddi, kerliferli işlerini görüp bitirince, ellerini ovuştura ovuştura 'Eh artık, şimdi gelsin bakalım neşe hazretleri' dersin. Neşenin gelmesi için içkiyi, çerezleri hazırlarsın. Şölene bütün çağrılılar gelir, ama bakındı, neşe gelmez... O gelmeyince de, dünyanın bütün şölenleri, içkileri, çerezleriyle konukları kaç para eder? İki yıl kadar oluyor, ben neşenin bir dâhisine rasgelmişim..."

Ben oracıkta sözünü balla kestim, ona "Dâhi dedin a, mutlaka topatan kavunu gibi alınlının, muz gibi burunlunun biridir," dedim.

O, "Ne gezer! Kara göz ve kara saçtan ibaret bir Çingene kızıydı!" dedi. Kadehini kaldırıncaya, "yaşasın Cura, yavrucak!" diye içti.

"Ha, anladım" dedim. "A çapkın! Kıza sulandın galiba... Eee, anlat bakalım, ne oldu sonra? Ne olacağı belli ya, töre yerini bulsun diye soruyorum..."

"A kardeşim, yaşıım yetmişe çoktan merdiven dayadı. Ama, yaşıım yirmiyken bile o tarakta bezim yoktu. Şimdi bir ayağıım çukurda. Ayrılık günleri ya-naştıkça, insan dostlara özlemle bakar. Şimdi bana, insanların yaşlıları kardeşlerimmiş, gençleri de çocuklarımmiş gibi geliyor. Onlara karşı duyduğum, hoş ve biraz da hazin iç yakınlığı, gönlümden gider-ayak kopan elveda değil de nedir?"

Sözünü kestiğime pişman oldum. "Eee? Anlat yahu!" dedim.

Ona bir kış günü Taksim'de rasgeldim. Şu El-madağı tarafında. Soğuktu hava. Gök siyah değildi. Siyah bile bir renktir; fakat kurşuni bir renksizlikti. Kurşun gibi de ağır bir şey; insanı kasvetiyle eziyordu. Bir de mızımız, miskin bir yağmur. O 'gün'e, gündüz denemezdi; iki kapkara gecenin arasında yürekler acısı bir loşluktu o. Gönlüm içimde delik deşik, kirli bir paçavra gibi sarkıyordu.

İşte bu Cura kız, arkasına bir telle eski bir gaz tenekesi bağlamış, yedi sekiz katlı koca apartmanlara kamyonların taşıdığı kömürlerin yere düşen leblebi büyüklüğündeki parçalarını birer birer toplayıp "ding! dong!..." diye tenekesine atıyordu. Bu "ding"lar da dudaklarından uçan türküye âdeta tempo tutuyordu. Ben ona hayran kaldım, bayağı içim açıldı. Bir kanaryam vardı; kasırga bin bir şimşekle gökleri paramparça ederken, dağların da iriyarı yaban hayvanları, kuyrukları altlarına kısık, kapağı mağaralarına atarlarken, o küçücük kuş, kopan o koca kıyamete alabildiğine meydan okuyor, sanki cennette ötüyordu. İşte, kızgın güneşlerde yanmış, çılgın rüzgârlarla şamarlanmış, iki in yağmurlarla kamçılanmış on dört yaşındaki kara yağız Çingene kızı da

öyleydi. Onu seyrederken. 'Ah benim de böyle bir kızım olsaydı!' dedim.

O sırada asfalt yolun üzerinde otomobiller bir kara kafiye halinde akıyorlardı. Onların içindekiler hep profil oturuyorlar, hep surat asıyorlardı. Yahu, Arabın derdi kırmızı pabuçtu ya! İşte istedikleri han, hamam, apartmanla otomobilleri elde etmişlerdi. Neden etekleri sevinçle ziller çalmıyordu ki; herkes sevinçlere sevinisin...

Bu insan yavrusunun bir yanında taşın kumun, çimentoyla demirin ağır gururuyla kabarak, ona "Sen kim oluyorsun? Ben seni işte böyle ezerim!" diye yükselen apartmanlar, öte yanında ise, upuzun kararan otomobil kafilesinin, "Seni çarpar yamyassı çiğnerim!" diyen cakalı hızı, tepesinde de kurşuni bir gökle miskin bir yağmur vardı. Fukara kız, bütün heybeti ve kasvetiyle gönlüne yüklenen o servete karşı, omuzlarından aşağı dökülen paçavra giysileriyle, cebindeki bin lira değil, fakat belki beş kuruşcağızıyla meydan okuyordu. Tıpkı kasırganın gürle-yişi ortasında öten kanarya gibi...

Yüzünün çekiciliği, taşı toprağı yere çekmekle kalmaz; uçmak için yaratılmış en hafif tüyü bile çöktürür. Ne var ki, Cura'nın o kuş civıltısı ve dağ çiçe-ği dolusu gönlünün açılmasına ket vermiyor, yüreğini çöktüremiyordu. Kız, yirmi insan boyu apartmanlara yükselen insan, yapıyın insan gönlüyle yüksekten bakıyordu.

Kız türkü söylüyordu, sesinde ne komşu köpeğin kıtır kıtır kemirdiği kemiğe göz diken kıskançlığın hırlayışı, ne de "Ah vah, eleman" diye alaturka yakınmaların uluyuşu vardı. Sesiyle kurşuni kasvetinde gökkuşakları, maviler, hatta güneşler yaratıyordu. Sokağın pisliği, o binalar kalabalığı esrarengiz türküsüyle silinip süpürülüyor, onların yerini bir dağ yamacı ıssızlığı kaplıyordu. Orada yerden kömür parçaları değil, fakat kendi kendine tatlı tatlı mırıldan-

narak, yeşil otlar arasında gezerek çiçek topluyordu. Gönül açıklığının ne olduğunu o insan yavrusunda gördüm.

O kıza bir gün bizim sokakta rasgeldim, çın çın çınlayan bir sesle hindiba satıyordu.

Ona, "Şu sepetteki hindibayı kaç para satarsın?" dedim. Kaşlarını çatı ve bankada, milyonlara varan korkunç bir alavere yapıyormuş gibi düşündükten sonra, pek gülünç bir fiyat söyledi. Oysa sepette bir, iki insanı değil, ama bir eşek sürüsünü doyuracak kadar hindiba vardı. Ben de, töreye uyup kaş çatarak, "O fiyata olmaz!" dedim.

Kız, şu bilinen pazarlık işine girişmiş olduğumu sandı ve "Senin güzel hatırın için..." diyerek fiyat kırdı. Ben, "Hele bu fiyata hiç olmaz!" deyince, kızın sabrı tükendi, kanı yüzüne harladı, "Sen kaç para alırsın?" diye sordu. Geçmiş gün, unuttum ama, onun ilk istediği fiyatın on mislini verdim. Kız şaşırdı, yüzünde bir kuşkunun gölgesi karardı. Sert sert, "Sen niye bu fiyatı veriyorsun?" dedi. "Tıpkı senin gibi bir kızım vardı da, onun için..." dedim. Bana, "Bak baba! Ben sabahtan beri iki sepet sattım. İnanmıyorsan, nah işte parası!" dedi ve elini cebine sokarak bir sürü ufaklık gösterdi. "İşte onun için, bu sepetteki otu sana hediye ediyorum! Sen bu hindibaları, kendi kızın senin için topladı san!" diye ekledi. Onda o kadar can ve gönülden bir veriş vardı ki; kabul ettim. Ertesi gün geçti, utanıyordum, gizlendim. Ne var ki, kızın otlarını alsınlar diye komşulara para vermiştim...

Hindiba zamanı geçti. Cura, ızgara, maşa satıyordu. Ben onun müşterisi idim. Izgaraları ve maşaları, onun bakışını görmek için satın alıyordum. Onun gözleri, uzak uzak gezilerle doluydu; orada dağ başlarından boşanıp engin ovalar boyunca uzanan türküler vardı. Onlarda öyle bir derinlik vardı ki;

ne üzüntü, ne de sevinç olan, bambaşka bir duyguya, insanın gözlerinden yaşlar getirtiyordu.

Izgara, maşa satarken, sağındaki solundaki evler, sattıklarına tenezzül etmedikleri halde kızın sesinde bir yakınma yoktu. Ona bir gün, "Türkü söylüyorsun, mallarına reklam yapıyorsun," dedim. "Evet, türkülerim yüreğimi ferahlatıyor ve yolları kısaltıyor; müşterilerin dikkatini çekiyor ve iyi iş görülmesini sağlıyor," dedi. Ben ona, "Nasıl sağlıyor?" dedim. "Baba, yüksek ve duru sesle türkü söyleyen, mutlaka korkusuzdur, dinçtir! Onda hoyratlık yoktur!" diye karşılık verdi. Ben, "Bunlar, türkü söylemeyende yok mudur?" dedim.

Bana, "Olabilir, ama, söyleyen bunların hepsini açığa vurur. Bak!" dedi ve "Izgara!.. Maşa!" diye sesini salıverdi. Sonra, "Türkü, onu söyleyeni de, dinleyenini de sevindirir," diye ekledi.

Sonraları Cura, sokaktan geçmez oldu. Basba-yağı özlemine çektim. Onu, sanki kendi kızımış gibi sevmeye başlamıştım. Günün birinde çıkageldi. Kucağında nur topu gibi esmer bir çocuk vardı.

Ona, "Neredeydin, ne yaptın, merak ettik," dememe kalmadı! Bana harıl harıl ve açık açık şunları anlattı:

"Bir gün Mehmet'e rastladım. O bana baktı, ben de ona baktım. Bakışlarımız birbirine takılakaldı. Gözlerimizi birbirimizden koparamıyorduk. Hemen evlenme kararını verdik. Çeribaşı'nın çadırına koştuk. İhtiyar, 'Sen bu adamı bilmiyorsun,' dedi.

Ben:

'Nasıl bilmiyorum? Onu görür görmez erkeğim olduğunu tanıdım. Daha nasıl tanıyayım? Gövdem onun kollarını arıyor; onun çocuğunu içimde taşıyıp dokuz ay büyütmek; bu memelerim de onun çocuğunu emzirmek istiyor!' diye bağırdım.

İhtiyar, geriye doğru irkilerek,

'Kız, isteğin yüzümü alev gibi yakacak,' dedi.

Nikâhımız çadırdaki kıyıldı. Mehmet güneyliydi. Atı vardı –baba, sana yalan söylemem, bilirsin–, atı hırsızlık malı değildi. Mehmet, 'Burası soğuk, bizim güneş ülkesine gidelim,' dedi.

Mehmet önde, ben arkada, ata bindik. Birbirimizi görelili yarım saat olmuştu ki, yola düzüldük. Ben ona, 'Mehmedim, yüzünü dön de sana bakayım; gözlerim yüzüne acıktı,' dedim. O,

'Nasıl dönebilirim? Yol o kadar kötü ki; atla birlikte düşeriz,' dedi.

Dönmediği için canım sıkıldı, huysuz huysuz söylenmeye koyuldum. Mehmet, 'Bu olmaz. Sen şimdi karımsın, sözlerime kulak verip bana itaat etmen gerek,' dedi.

'Ne o, ağlıyor musun?' diye sordu.

'Hayır, gülüyorum,' diye karşılık verdim.

'Neden?'

'Senin sabrına ve budalalığına...'

'Ne demek istiyorsun?'

'Eee, daha karın değilim ki sözlerini dinleyeyim.

Allah beni nasıl kız yaratmışsa, hâlâ öyleyim...'

Mehmet bunun üzerine:

'Bak Cura, nah şurada, yüksek çalılarla örtülü, su kıyısı bir çimenlik var, orada yan gelip dinlenelim mi?' dedi.

'Ne duruyoruz Mehmedim?' dedim.

Attan indik. Oraya gittik. Tam dokuz ay oldu. Doğan çocuğu taze taze sana getirdim, adını sen koyacaksın..." dedi.

Söyledik a. Salih Efendi öleli bir yıl oldu. Geçen kış İstanbul'un o gözü çapaklı, kirli balgam rengi günleri sırasında sokaktan "Radika! Hindiba!" diye bir ses çınladı mıydı; Salih Efendinin anlattığı Cura'yı hatırlarım. İçim açılır...

TURGUT REİS

Aklımda büyük ve ciddi işler evire çevire, denize akan ırmağın kıyısında dalgın dalgın yürüyordum.

Çamaşır teknesine binmiş çocuğa gözüm ilişti. "Ne yapıyorsun Hasan?" diye sordum. Çocuk bahçe küreğini kayık küreği gibi kullanarak,

"Ben Turgut Reisim, Preveze Savaşına gidiyorum," diye meydan okuyucu bir nara saldı. Tekneye bir tekme attı ve:

"Güzel bir filo," dedi.

"Çamaşır teknesinden filo olur mu hiç?"

Çocuk,

"Bundan iyisini bulamadım Cevat Amca..." dedi.

Ahh, biz meşe odunu kafalı büyüklerin zırnık kadar hayal gücümüz yoktur. Olsaydı, o kafamızın meşe odunundan bir değil, iki filoya yetecek kadar kereste çıkarırdık...

Çocuğa,

"Dur hele Hasan, uygun bir filo bulamazsak, onun yerini tutacak bir sandal buluruz a. O zaman sen Preveze'de kolayca zafer kazanıverirsin," dedim.

Çocuk,

"İyi ama, Ahmet Çavuş sandalına binmemi yasakladı. Ne Andrea Dorya'dır o Ahmet Çavuş... Son defa ondan sandalı istediğim zaman bana, 'Sandal mı? Sana vereceğim sandal değil, güzel bir tokat' diye kaşlarını çattı: 'Ulen sen kim oluyorsun?' diye bağırdı. Ben de, 'Turgut Reisim,' diye cevap verdim. Bunun üzerine,

'Hadi ordan piç kurusu,' diye bağırdı..."

Ben çocuğa,

"Sen merak etme," dedim, "birlikte gider de, sandalı yoluyla yordamıyla çalarız," dedim.

Sandal sorunu böylece çözümlendikten sonra, filoya tayfa ve korsan bulma işi çıktı karşımıza. Ortada tayfa olabilecek insan olarak sekiz yaşında Ayşe ile ondan daha da küçük olan Emine vardı.

Hasan'a sordum:

"Nasıl bunlar, iyi mi?"

"İyi ama; Ayşe sandala binmek istemezse, gider bizi babasına fitler. Sonra da dayak yeriz. Emine'ye gelince, zaten o dalgındır. Çoğu kez sümüklerini silmeyi bile unutur. Dalgınlıkla denize düşüp boğulursa ne yaparız?" dedi.

Emine uzakta değildi. Bu sözleri duyunca, yaş mezarı kuru karada kalmaya yeğ tutarak,

"Ben sümüğümü silerim..." diye ağlamaya koyuldu.

Hasan, istemeye istemeye, fistanlı iki korsanı kabul etti. Bunun üzerine Ahmet Çavuşun (yani Hasan'a göre Andrea Dorya'nın) sandalına doğru yollandık. Sandal sazlıkta bağlı duruyordu. Düşman Andrea Dorya (Ahmet Çavuş), tepedeki harman yerinde harman savurmakla uğraşıyordu. Düşman tarafından hiç sezilmeden kayığı usulcana küçük göle kaydırдық. Düşman, dünya haritasını pertavsız ya da bir milyon gözle araştırırsa bile, koca filomuzun nerede olduğunu keşfedemezdi. Öylesine beceri ile gizleniyorduk. Göl öylesine küçüktü ki; bir çift ördek, hiç ishale tutulmadan orasının sularını enine boyuna bulandırabilirdi. Ne var ki, çocuklara göre, ona kıyas, Pasifik Okyanusu bir damlacık suydu. Hatta bütün dünyanın deniz kıyıları, o engini çevreleyemezdi. Düşman uzakta olduğu için bu enginin ortasından tam yolla geçildi. Bu arada küçük Hasan'ın Turgut Reis olduğu filodakiler tarafından kabul edildi.

İtirazsız Turgut Reis olan Turgut Reis, düşmanı bulmak heyecanıyla baş kasaradan kış kasaraya koşarken uçkuru çözüldü. Ayşe, Turgut Reise, "Uçkurunu bağla!" diye bağırdı.

Bu duruma Turgut Reis kaş çattı. İnsan filo amirali olur da, hiç tayfadan emir mi alır? Yine de ses çıkarmadan, yamalı şalvarını kaldırdı.

Turgut Reis, kendisine denizde yoldaşlık etmiş olan on dört korsanın adlarını iyice bellemiş bulunuyordu. Herhalde uçkur işinde yapıyınız ve cascav lak Turgut Reisliğin sökmeyeceğini anlamış olacak ki; Turgut Reislikten başka, bir de dört reis birden oldu. Kala kala on reis kalıyordu. Biz üç kişi; –yani ben, Ayşe ve Emine– kalan on reisliği aramızda bö-lüştük. Adam başına üç onda üç kahraman olmak düşüyordu. Sözelimi ben; hem Piyale, hem Kemal Reis, hem Hızır Reis ve hem de on parçaya Kılıç Ali Paşanın üç kısmı oluyordum. Fakat Ayşe'nin matematiği kuvvetliydi. Kılıç Ali Paşa on kısma ayrılıp da, her birimiz üç parçasını alınca. Uluç Ali'nin onda birinin açıkta kaldığını keşfetti. Bu artığı hiç kimse kabul etmiyordu. Eninde sonunda küsuratlı kahramanlar olmayı kabul ettik; Kılıç Ali'nin onda birini tarihe bağışladık.

Hey hey!.. Filo ilerliyordu. Kalimnos Adasını sancakta, Leros'u da iskelede bırakıyoruz. Turgut Reis, kıyıda tepeleme çöreklenmiş bir tezek kümesini göstererek,

"İşte Girit Adası!" diye bağırdı.

Sancak omuzluğumuzda Mora Yarımadası, Murat Dayının tarlasının kıyısındaki pembe zakkumlarla süsleniyordu. Yirmi adım ötemizde Trakya dağları, gözümüzün önündeki çakıl taşları gibi bir bir seçiliyordu. Ne var ki; sular da kararmasına adamakıllı kararıyordu. İşte bundan dolayı, Preveze Deniz Savaşını ertesi güne bırakmak zorunluğu baş gösterdi.

Ya Andrea Dorya ne olacak? Adam harman ye-

rinden dönüp de bizi çalılıklar arasından gözetliyorsa halimiz yamandı. Hayırlısıyla kıyıya vardık, fakat filonun palamarını bağlayacak çalı bulamadık. Filoyu başboş bırakıverdik vesselam...

Filo rüzgârla yelpazelenerek, gidip kıyıya dayandı. Bizi çalılar arasında bekleyen Ahmet Çavuş, yani Andrea Dorya, bir küfür yayılımı savurdu. Ben Ahmet Çavuşla hoşbeş edeyim dedim. Fakat benim bu budalaca niyetimi Turgut Reis çok tehlikeli buldu. Onun temkinli tedbiri üstün geldi ve hepimiz tabana kuvvet, savuştuk.

O ırmak, Gümüşlü Koyuna akıyordu. Yukarıda dağ yamacında Karabağ köyü ağarıyordu. Birkaç yüzyıl önce Turgut Reis, o yamaçta çobanlık ediyordu. Daha çocuk denebilecek çağda Gümüşlü'den bir kadırgaya tayfa yazıldı. Günümüzün Turgut Reisi ise, Gümüşlü köyünden bir çocuktı...

CENNET GEMİSİ

Gangava (Sünger Gemisi) Bozburun'a doğru yol alıyordu. Gökyüzü yıldız pırıltısından ibaretti. Tayfa küme küme güverteye toplanmıştı. Deli Memiş adlı süngerci de ordaydı. Aklını birkaç yıl önce oynatmıştı. Anadolu'nun kıyı köylerindendi. Sefer dönüşü evine varınca, karısının ve dört çocuğunun, bir gece önceki depremde ezilmiş olduklarını görmüş ve çıldırmıştı. Süngerciler on beş gün önce sefere çıkarlarken onlara, "Beni de alın," diye yalvarmıştı. Ona acımışlar, "Hayde gel," demişlerdi. Deli Memiş, çevresine halka olmuş denizcilere, "Cennet Gemisi"ni anlatıyordu:

"Ölen denizciler elbette cehenneme gitmezler, ama cennete de gitmezler; çünkü cennette deniz yok, yalnız kara var. Tuba ağacı var fakat, onun ke-restesinden bir tirandil teknesi yapsan bile onu yüzdürecek deniz olmayınca kaç para eder?"

Gemiye manevra yaptırırken direktten güverteye düşüp ölen ya da denize düşüp boğulan denizciler için ulu Tanrı bir Cennet Gemisi yaptırmışmış. Öyle ya, denizsiz cenneti denizciler neylesinler? Orası onlara cehennem olur...

Onlar –yani denizciler– bir kez öldüler mi, yaraları görünmezmiş. Sözelimi, başı ya da ayağı ezilmiş bir denizci, Cennet Gemisinde yine başlı ve bacaklı olurmuş. Sonra, hepsi de sanki yirmi yaşında imişler gibi, gençleşirlermiş. Bunların arasında Gelibolu'dan, İzmir'den eski leventler varmış. Fakat en çok Berberiye'den korsanlar bulunurmuş. Yeni terleyen bıyıkları ve gülümsedikleri zaman apak parla-

yan dişleriyle görülecek delikanlılarmış. Armaya tırmanmakta onlardan daha çeviği ve atığı bulunamamış. Çünkü, gövdelerinin ağırlığı yokmuş. Değil yetmiş seksen okka, en boylu postlusunun bile ağırlığı, bir dirhem değilmiş. Bir sıçrayışta güverteden papafingonun ucuna konarlarmış; direktan direğe de hoparlarmış...

Bu Cennet Gemisi küçük bir gemi değilmiş. Pruvasından dümenine kadar, yani gemiyi boylu boyunca yürümek için bir ay gerekirmiş. Direkleri öylesine yüksekmış ki, geceleri Samanyolunu süpürürmüş. O denizlerin içi sevinçler ve mutluluklarla dopduluymuş. Denizciler de sevinçlerinden, kendilerinden geçip boyuna deniz ve su türküleri ve manileri söylerlermiş. Hatta geceleri yalnız olarak nöbet beklerken denizden tatlı bir fısıltı gelir a! İşte o, ölmüş denizcilerin uzaktan duyulan türküleriymiş... O geminin direk ucuna biz diri denizciler bir çıkarsak, ancak saçımız sakalımız ağarınca inebilirmişiz... Direk, ta o kadar yüksekmış... Bazen hani, göğün bir yerinde yağmur yağar, öteki yanında günlük güneşlik olunca, yedi renk gelin kuşağı mı gökkuşağı mı ne olur a? İşte o, denizcilerin Cennet Gemisinin direğinden uzanan fors sancağıymış.

O gemide vardiyalar da varmış, fakat ikide birde düüt!.. düüt!.. diye düdük çalmazlarmış. O geminin reisi Nuh Aleyhisselam, ikinci kaptanı Yunus Aleyhisselammış. Öteki peygamberler de sık sık gemiye konuk gelirlermiş. Geminin kerestesi, Marmaris'in buhur ağacındanmış. Demiri, çiviler, hep altın ve gümüştenmiş. Gemide bir çakaloz topu varmış. Onu patlattıkları zaman, ta kalübeladan beri cehenemde yanmaya alışkın şeytan bile, "Aman yandım!" diye bağıırır, kaçarmış...

Melekler gelirlermiş, hepsi de gelin giysileriyle gelirlermiş; denizcilerin ranzalarına otururlarmış. Bunların esmer, kara gözlüleri, bizim güneyin Men-

teşeli kızlarına, çakır gözlü sırma saçlıları da Rumeli kızlarına benzerlermiş.

Yemeklerde öyle bayat galeta değil; her gün tavuk kızartması, hindi ve kuzu dolması, onların yanında akik gibi, yakut gibi kırmızı; bir de güneş ışığı gibi altın sarısı beyaz şarap sunarlarmış. Korsanlar içerlermiş ve hep yelken gölgesinde şekerleme kestirirlermiş. İnsan yalnız çubuğunu tütünle doldurmak için uyanırmış. Olur a, denizciler dünyada bıraktıkları çoluk çocuklarının ne olduklarını merak edip düşüncelere dalarlarsa, hemen çubuk yakarlarmış. Tam grandi direğinin dibinde içi tütün dolu kocaman bir fıçı bulunurmuş. İnsan ondan ne kadar tütün alsa, fıçı gene dolu bulunurmuş. Bu tütünün dumanı açık mavi olurmuş. Bazı akşamlar ufukta mavi mi diyeyim, pembe mi diyeyim, ince hafif bir buğu olur a, işte dünyadaki çoluk çocukları için düşünceye dalan ve onları göresi gelen şehitlerin dudaklarından tellenen dumanlarmış onlar.

Ben bu söylediklerimin hepsine inanıyorum. Hani, Koca Hamza vardı ya? Hani dört yıl önce Mondros Savaşında şehit olmuştu? Onunla birlikte savaşıyorduk. İkimiz de Mesudiye Zırhlısının kış tarindeydik. Hamza'nın göğsüne, üç karış uzunluğunda sivri bir demir saplandı. Bir düşman güllesi tarinin içinde patlamıştı. Hamza böğrünün üstüne düştü; kanlar içinde debelenirken yanına koştum, ona yardım etmek için üzerine eğildim. Nah! O koca gözlerini faltaşı gibi açmıştı. Bana bakmıyordu. Sanki ötenin de daha ötesinde, uzağın uzağındaki bir yere bakıyordu. Denizin üzerinde bir yerdı orası. Sonra bana işaret etti. Daha da eğildim, kulağımı ağzına dayadım. Kulak zarını patlatırcasına gürlemekte olan top seslerini bastırmak zorundaydı. Bana,

"Allahısmarladık Memiş, ben gidiyorum. Bir gün Cennet Gemisinde kavuşuruz," dedi.

Allah için söyleyin, Koca Hamza hiç yalan söy-

leyecek adam mıydı? Demek ki, son soluğunu verirken, Cennet Gemisini görüyordu. Kim bilir, belki onu gemiye almak için gökten bir filika indirilmekte olduğunu görmüştü. Az kalsın aşağıya koşup fıkaranın sandığını da getirecektim. Ama "Hamza o Cennet Gemisinde pırtılarını ne yapar?" diye düşündüm de, caydım. Koca deniz uşağına Cennet Gemisinde yepyeni denizci giysileri giydirmişlerdir...

A kardeşlerim, ben artık deli değilim a! Tam Hamza son soluğunu verirken, Cennet Gemisindeki denizci arkadaşlar üç kez "Allah var!" diye bağırdılar...

Biliyorum, şimdi çocuklar Cennet Gemisindedir. Arkadaş denizciler mutlaka çocuklara, kendi çocuklarıymış gibi bakarlar. Ölen çoluk çocuğun Cennet Gemisine alınmaları Tanrının bir bağışıydı. Çocuklar karada ne yapsınlar? Bütün kıyı çocukları deniz ve kayık meraklısıdır. Çocukları çok göresim geldi. O kara gün köyden ayrılırken kızım küçük Emine bana,

"Baba, erken gel," demişti.

Hâlâ sesi kulağımda. Erken döndüm. Ancak, ölülerini görmek için dönmüşüm...

"Ah! Bende şans yok ki! Şu gövdeden kurtulsam da, Cennet Gemisinde çocuklara kavuşsam..."

Gözleri özlem yaşlarıyla doluydu.

Bütün Akdeniz nur içindeydi. O apaydın gümüşsü ay ışığında, geminin iki feneri kıpkırmızıydı.

Denizcilerden birisi bir türkü tutturdu. Aranağmesini denizciler hep bir ağızdan söylediler. Sesleri denizin hışıltısına karıştı...

MERHABA AKDENİZ

GÜNDÜZÜ KAYBEDEN KUŞ

Martılardan söz etmiyorum. Onları sayısız çığırış ve çırpınışlarıyla kıyılarda görür durur ve görmesini de severiz. Fakat, bildiğimiz o martılardan çok daha büyük ve kanatları çok daha uzun bir açık deniz martısı vardır, onlara Güney Akdeniz'de "miho" derler. İşte onlardan söz etmek istiyorum.

Sanki kuş değildir de, kanatlanmış bir köpük parçası –ne bileyim– bir ıssızlık parçasıdır. Denizin o hırlayan uçurumları, tepe takla dönmüş, Niagara Çavlanı gibi havaya yükselirken, onlara gün doğdu demektir. İşte o zaman fırtınayı da, kara bulutları da ta aşağılarda bırakırlar. İnsanın hayalini bile korkutan, çıldırtacak yüksekliklere çıkarlar. Göklerin koununda küçücük mavi bir nokta olurlar. O nokta, çıkar çıkmaz da maviliklerde erir ve garip kuş, maviler çölünde, sessizlik içinde yapayalnız kalır. Fırtınasız, açık havada, başka bir dünyadan geliyormuş gibi arasıra, uzun bir çağırış duyulur gibi olur. İnsan, "Acaba gök mavileri mi dile geldi?" diye dört yana bakınır durur. Oysa öten, denizin kartalıdır. Bu fırtınalar imparatorunun hızı kasırgayı aşar. Rakibi ancak şimşektir. Denizin ve sonsuzlukların bu kayıtsız seyircisi, karaların kartalı ve akbabası gibi yırtıcı gagalı ve pençeli değildir. Enginin bu kuşu, en yükseklerde uçan bir ak bulutun hayatını yaşar.

Hacı Süleyman, şafaktan beri elde çiftte, önde köpek, kıyı kıyı taban tepiyordu. Tanyeri uyurken, keklikler derelerden, yamaçlardan "Cak.. caak..

cak.. cak.. cacak.. cak..." ederek yeni doğan günü bütün kuşlar, böcekler, çalılar, dağlar, taşlar ve denizlerle selamlıyorlardı. Ne bir kuş, ne de bir böcek olan Goethe'nin bile ölürken ve kapkara sonsuzluğa göçerkenki son çağrısı, "Işık! Işık! Biraz daha ışık!.." değil miydi? Çiçek, balık, kuş, insan, hepsinin aradığı ışık işte ağarmaktaydı. Keklikler, hamamböceği, solucan, akrep, tespihböceği değillerdi ki; karanlıkları arasınlar. Onlar güneşle ve güneşten yaşıyorlardı. Zavallılar o ışığı sesleriyle, şarkılarıyla selamlıyorlardı. Günün ışığı keklik için güven demektir. Hem kendisi, hem de palazları için karanlıklardan gelen korkuların sonuydu bu. Artık çalılıkların en kuytu ve esrarlı boşlukları bile aydınlanıyordu. Bütün ana keklikler yavrularının yanı başına oturmuşlar; "Merhaba" diyerek gevezelik ediyor ve "bir karanlık gece daha atlattık" diye birbirlerini kutluyorlardı.

Hacı Süleyman, yürüye yürüye, dik bir kayalığın dibine vardı. Her yan, keklik ötüşü kesilmişti. Gelgelelim, binlerce kekliğin bir taneciği bile ortada yoktu. Hacı Süleyman köpeğine kızdı; "Senin burnun yok mu be? A it oğlu it!" diye çıkışarak köpeğe bir tekme attı. Köpek, kuyruğunu ardına kıstı ve beş on adım öteye kaçtı. Hacı Süleyman'ın gözlerini kan bürümüştü. Bu keklik bolluğunda üç dört çift olsun vuramasın ha? Elinden gelseydi, çiftiye güneşe tutup öldürücülük hırsını doyumak için ateş edecek ve güneşi kör edecekti. Gözleriyle dört bir yanı tarıyordu. İsterse keklik olmasın, canlı bir şey vurup öldürebilseydi, içi bayağı rahat edecekti...

Tam o sırada, önünde yürüyen uyuz köpek, yarı havlayış, yarı uluyuştan ibaret bir ses çıkardı. Aynı zamanda da Süleyman, başının üzerinde bir kanat hışırtısı duydu.

Yüksek bir kayanın tepesinde yumurtlayan bir miho, kanada kalkmıştı. Hacı Süleyman birdenbire çiftesini havaya dikti ve çiftinin iki gözünü birden

ateşledi! Miho, kanatlarını topladı, avına saldıran bir şahin gibi aşağıya doğru düştü. Havaya, yolunan bir sürü tüy uçu. Kuş sendeledi, dengesini buldu ve bir fişek gibi, dosdoğru yükseklerle fırladı. Ardı sıra bıraktığı tüyler, döne döne yere indi.

Yandan gelen saçmaların biri, kuşun bir gözünden öteki gözüne geçerek ikisini birden akıtıp kör etmişti. Kuş artık, korkunç ve garip bir karanlıkta uçuyordu. Hiç durmadan, dinlenmeden beş saat uçu. Doğdu doğalı tanıdığı göğü karanlıklarda aradı. Fakat göğü bulamıyordu. Biliyordu. Yuvası, göğün bir kıyıcığında, bir kayanın üzerindeydi. Yavruları yiyeceksizlikten ne durumdaydılar acaba? Analarının maviliklerde çınlayan sesini araya araya, göklere bakal mı kalacaklardı? Kuş, olanca gücünü yeni baştan kanatlarına verdi. Herhalde bu karanlıkları aşacak ve karanlıklardan ötelere yayılan mavilere ulaşip dölacaktı.

Böylelikle dört beş saat daha uçu. Artık gece olmuştu. Miho, hâlâ gündüzünü arıyor ama bulamıyordu. Kanatları ağırlaşıyordu. Kanatlarıyla aydınlığa varamayacağını anladı. İşte o zaman, masum sesiyle mavi yükseklikleri yaratmaya kalkıştı. Türkü söyledi. Türküsüyle ve içinin ateşiyle, zindan kesilen evreni apaydın edecek olan güneşi yaratmaya çalışıyordu. Fakat artık bitkindi. Gecenin karanlığında, sesi sendeliyordu. Sesi dindikçe de, kanatları sarkıyordu.

Engin üzerlerinin bu تنها uçucusu, karaya ancak yavrularıyla bağlıydı. Yavrularının yuvasını, bağrından yolduğu tüylerle döşemişti. Son bir kez, karanlıkta iki ayaklı birer pamuk yumağına benzeyen sarı gagalı yavrularını çağırdı. Sesi kısıldı. Gırtlığından garip gürültüler çıkararak ve tekerlenerek, çırpına çırpına denize düştü.

Ertesi günü, ıssız denizlerde bir beyaz tüy yüzüyordu ancak...

KANCAY.

Köylüler, Çingene karısı Kancay'ı dağ başında bir kaya üzerinde ölü buldular. "Pis kıpti karısı Müslüman mezarlığına gömülmez," demediler. Hatta, upuzun mezarının başına bir kayrak taşı çaktılar. Üzerine, "Çingene Kancay'ın ruhuna fatiha," diye yazdılar. Bazılarının sandığı gibi gözleri yalnız turp ve havuç dolu köylülerden değillerdi. Kancay'ı da, kendilerini ezmekte olan bir kuvvete meydan okuyan bir insan olarak görüyorlar ve dıştan "Çingene karısı" derken, içten ona bir yakınlık duyuyorlardı.

Kancay yetmişini aşkın, uçurum gibi yalçın bir insandı. Asıl adı "Ay" idi. Çocukluğundan beri genç kalmaya öylesine alışmıştı ki; gün yanığı bumburuşuk yüzüne rağmen, ona "Genç" ekadı takılakaldı. "Genç Ay" diye tekrarlına tekrarlına, adı "Kancay" olmuştu.

Özgürlük, eşitlik, adalet gibi sözler mermerler üzerine oyulur, kitapların ak kâğıtlarının üzerine kara kara yazılır; hele para pul üzerine basılarak, geçer akçe diye elden ele dolaşırdı. Kancay, özgürlük sözünü hiç ağzına almaz, hatta o sözün anlamını bile bilmezdi. Ama Kancay'ın gönlü, özgürlüğün ta kendisiydi. Hür olmaksa, ancak parslar, yabankedileri, kartallar, atmacalar ve şahanlar gibi yaşamakla mümkün olduğu için, Kancay da, ağabeyleri olan dağların ve kız kardeşleri olan ağaçların teşkil ettikleri kalabalık ailesiyle birlikte, kana kana hür olarak yaşıyordu!

Esmer ve yaşlı parmaklarıyla sepet örer satar-
dı. Bulursa yer, bulmazsa başına demet demet ya-

ban çiçekleri takar; ahlat, böğürtlen, kocayemiş, mersin gibi şeylerle idare olur, hiç mi hiç yakınmazdı. Dinlenmek şöyle dursun; köylüleri ortakçı diye kullanan mal mülk sahipleri, onun dimdik boynunu tarlalarının iş boyunduruğuna vuramazlardı. İş görmek, yaratmak isterdi ama, özgürlüğünü kullanacakların zararından korunmak için harcadığı can ve hayatın neresi artıyordu ki; yaratıcılığa versin?

Yetmiş şu kadar yıl önce, bir gece, dağda tek başına yürürken, Kancay'ın anasının sancısı tuttu. Tam o anda ay, dağın ardından çırılçıplak fırladı! Dağlar karanlıklarından sıyrıldılar, karlar gibi ağardılar. Kadın aya, "Galiba çoğalıyorum!" diye bağırdı. İki koluyla iki ağaç kütüğünü kavradı ve çömelerek dizlerini toprağa dayadı. Dağlar hem ananın dudığından kopan çığlığıyla, hem de yeni doğan çocuğun sesiyle angılandılar. Böylece dağ taş, Kancay'ın doğumevi ve beşiği oldu. Çocuk, iliklerine kadar sevinç ve gülüştü. Büyüdükçe kelebek, kuş ve kırlangıç oldu. Çünkü kuş kanadıyla, Kancay da türküleriyle uçardı. Gönlü yükselir ve müziğin baş döndürücü şahikasına varınca, oradan görülmedik gelecekleri görürdü. İşte, onun asıl yurdu oralarıydı. Bir türkü, vatandan bir müjde idi. Çünkü gönlü türküsü ve türküsü de vatanydı.

Kancay kendisine hiç aynada bakmazdı. Fakat ona gülen dudaklarda ve ona bakan gözlerde görürdü. İçi içine sığmayan sayısız sevinçleri ve gülüşleri vardı. Onları çevresine dağıttıkça, hapishaneden kurtulmuşçasına sevinirdi. Yol kıyısında bir tamburanın, bir curanın "diringgg... diringg!.." ettiğini duydu muydu, damarlarındaki kan çınlar ve tepesinde zil çalardı. Yolun tozu toprağı ortasında "Hop! hop! hop!.." diye kendisini kapıp koyuverir, yalın ayaklarını patırdatır, yolun tozuna duman attırarak pervanelerken, saçlarını kara bir alev gibi savururdu. Fakir,

fukara, ırgat, rençber ve sürücü biraz neşe yüzü görür, yüzleri gülerdi.

Dağ başında yaktığı ateşin karşısında oturarak garip garip kaval çalan çok çobanın yanına varmış, iki bacağının birbirini kovalayan ışıklarını, ateşin çevresinde fırdolayı pırıldatarak, yalnızlıklarına neşe katmıştı...

Yılışık gözlerini anlamlı anlamlı kırparak onunla konuşan bir adam çıkarsa, gönlünde satmak ve satın almak yoktu ki, bu şeylerden anlasın! Onlara karşı, tepesinden tırnağına kapkara bir hiciv parçası kesilirdi. Ama sevdiğini, fırtınalı bir gözle ve harlayan yürekle beklerdi...

Delik deşik Çingene çadırları aynı yeri on gün gölgelemezdi. Ne Kancay, ne de anası konfor düşkünü olduklarından; buz gibi soğuk havada seyrettikleri bir gurup ışığı ya da ateş yağıdın bir güneş altında, dinledikleri bir kumru ötüşü gibi, yeryüzünün güzellikleri onlara bir işkence olmazdı.

O kış, bir dağın böğründe oyulmuş sıpsıcak bir kuytuluğa sığındılar. Karanlık bir geceydi. Kancay'ın anası can çekişmeye koyuldu. Kancay, iki elini dört karış açıp, şıkır da şıkır, oynamaya ve türkü söylemeye başladı.

Kancay, anasının, mirasçılarının soğuk gözyaşları ve çığlıkları arasında çöken, dünyalıklı insanlar gibi ölmesini istemiyordu. Kadın, dipdiri kızının neşesiyle, kendisini almakta olan ölüme karşı, peşin bir zafer kazanarak ve neşeyle meydan okuyarak öldü.

Pazar kurulduğu günler, Kancay bazen kasabaya uğrardı. Bir gün kasabadaydı. Pazar yerinde sergilenen renk renk şalvarlık basmalara, çeyiz ve çingillere, içten gelen bir imrenişle, uzun uzun bakakaldı.

İçinden, "Ben varım, hava da güzel. Burada gönlü çeken süsler de çok. Gelgelelim, para nerede?" dedi.

Para kazanmak için kente taşınıp, türkücülük ve çalgıcılık etti. Kızların murat günü gelince artık, "Kambersiz düğün olmaz," demiyorlar, "Kancaysız düğün olmaz," diyorlardı. Artık Kancay, ipeklere bürünmüş, bilezik ve küpeler takınmıştı.

Bir gün, yine eskisi gibi, pazar yerine uğradı. Yine renk renk şalvarlık basmalar, çeyizlik ve çemberlikler vardı. Hava da yine masmaviydi. Bu kez, üstelik dilediğini alacak parası da vardı. Ama içinden, "Basmalar var, boncuklar var, para da var, gelgelelim hani eski Kancay?" dedi. Yaşlarla buğulanan gözlerini uzaktaki mavi dağlara çevirdi. Ama dağlar, sanki ona sırtlarını dönüyorlardı. Hatta, güneşte bile, dünyaya böylesine parlamaktan bıkmış, usanmış bir hal vardı.

Savaş patlayalı bir yıl olmuştu. Vurgunlar vurulmuş, istifler yapılmıştı. Zengin olana "savaş zengini" diyorlardı. Vur patlasın, çal oynasın eğleniliyordu. Düğün derneğin ardı arkası kesilmiyordu. Kancay'a para oluk gibi akıyordu.

Kasabada yine, yeni zenginlerden birisinin anası Çarşı Hamamına uğramış ve orada çıplak görüp ötesini berisini yokladığı kızlardan birisini, kendisine sağmal gelin; oğluna da karı diye seçmişti. Servet gösterişi olsun diye, kızın sandıklar dolusu çeyizi develere yükletilerek, sabahtan akşama sokak sokak gezdirilmişti. Bütün korkuların, umutların, sevgilerin, kinlerin sebebi olan paraya ait bir göreneğe göre, düğün dernek ve şenlik olacaktı. O düğünü ve şenliği de davetlilere, türküleri ve göbek atışlarıyla Kancay sağlayacaktı.

Çengilik giysisini Kancay'a giydirmekte olan Fatma Kız, Kancay'ın neşesizliğini gördü ve sebebi ni sordu. Kancay da,

"Kıza 'oyna' demişler, 'yenim dar' demiş. 'Bol yenli giyin' demişler, 'yerim dar' demiş. 'Geniş yer

bulalım' demişler, 'İçim dar' demiş..." diye cevap vermiş, sonra da eklemişti:

· "A Fatma Kız; para, pul var ama, eski Kancay nerede?"

Süs olsun diye değil, ama sahibi bulundukları parayı konu komşuya göstererek, onları kıskançlıktan çatlatıp patlatmak için, davetliler beşibirliklerini ve Mahmudiye altınlarını kangal kangal takınmışlardı. Düğün evinin avlusuna kilimler serilmiş ve davetliler halka olmuşlardı. Güveyin anası; pörsümüştü, eskimiş et yığını halinde, baş sedirde kuruluyordu. Davetliler geldikçe önünde eğiliyor ve elini eteğini öpüyorlardı. O da, dünyanın saygısını elde tutan bir ilkçağ tanrıçası gibi oturuyor ve pırlantası düşmüş yüzük başına benzeyen boş bakışlarını çevreye gezdiriyordu.

Kancay'a, kalkıp oynama buyruğu verildi. Oysa neşesinin hızıyla, değil yalnız kendi gövdesini; dağ yolunun katırcı, sürücü, ırgat ve orakçılarının da gövdelerini kuş gibi uçuran Kancay'ın, ayağını kımıldatmaya bile isteği yoktu. Sanki ağır birer macun ve tutkal külçesine dönen ayakları sürünüyorlar da, bir türlü yerden kopup gidemiyorlardı.

Kancay, angarya göbekler atarak güveyin anasının önüne gelince, kocakarı cömertliği dolayısıyla değil, zenginlik gururuyla, kesesini –altıpatlar çekercesine– belinden fora etti. Beş liralık bir banknotun tersine tükürerek, bir şamar şiddetiyle Kancay'ın alnına yapıştırdı. Kancay'ın bakışında bir şeyler harladı. Ama çarçabuk kendisini topladı. İçinden de,

"İnsan yolda duran bir eşeğe sataşır da, eşek bir tekme atarsa, suç eşekte olmaz a! Mademki para istedin, al sana para! İşte, kara damgayı tükürükleyip alnına böyle yapıştırırlar," dedi.

Ne var ki, göreneklerin kendisine vermiş olduğu bir rolü vardı. Göbeğini çalkaya çalkaya, o rolü oynamayı sürdürdü. Dolaşıp da yine kocakarının önü-

ne gelince, parayı alnından çıkardı ve yavaşça kadının dizleri üstüne düşürdü. Kancay'ın bu davranışını görenler, "Kancay parayı azımsadı," diye fiskosa koyuldular. Güveyi anasının da çenesi öfkeden tir tir titriyordu. Kancay yine önüne gelince bu kez on lira-lık bir banknotun ardına "Hak, tuh!" diye tükürerek, Kancay'ın alnına öyle bir şaklattı ki; Kancay az kalsın arkaya düşecekti. Kocakarı aynı zamanda,

"Ihıcık Çingene karısı!" diye homurdandı.

Kancay'ın aklı başından gitti. Sahnede oynarken, apansızın rolünü unutan bir aktöre döndü. Artık oyuncu değil, Çingene Kancay'dı. Kocakarıya, tabanca gibi patlayan bir şamar attı. Sağ eliyle sol kolunun yenini yırtarak alnını sildi. Yenini de, parayı da, gerdanlık, küpe ve bilezikleri de suratına çarptı.

"A! A! A! Hafize Hanımı şamarladı. Vay gidi nankör Çingene karısı!.." diye teknil düğün evi alt-üst oldu.

Her yandan başına üşüştüler. Dağ yollarının karısı, karşılarna kapkara dikiliverdi.

Havuzun ortasına atılan bir taşla, su halkalarının yayılarak açılması gibi, konuklar da Kancay'la kendi aralarında mümkün olduğunca çok uzaklık bırakmaya bakıyorlardı. Avluda çit yoktu. Nasıl ki; dağ ayısı vurulduğu zaman avcı, "Ayıya bak, kaçıyor!" diyemesin diye, cömertçe atış menzili bağışlayarak, yavaş adımlarla çekilirse, o da mağrur kalçalarını sallaya sallaya ve ayaklarını sürçe sürçe, eşiği çiğneyip çıktı.

İşte, ondan sonra onu artık kasabada gören olmadı...

İzmir'de, Gaziemir'de çekirdeksiz kuru üzümle-rini kurtumakta olan Elif Kıza laf açıp gelecek har-mandan önce gelin olacağını müjdelemiş olduğunu, incirlerin balları damlarken, bahçesinin su yollarını

onarmakta olan Hasan Dayı yanından geçip Aydın yolunu tutmuş olduğunu; güneş, toprakları kireç ocağı gibi kavururken, gölgelerine sığınan Balat ovalı orakçılar Menderes köprüsünden geçmiş olduğunu, gurup güneşi Beşparmak Dağlarını siluet halinde karartırken, saçmayla kefal avlamakta olan Serçinli İsmail'in ona Bafa Gölü kıyısında rastlamış olduğunu; ova rüzgârı Milas yolu üzerinde toz bulutları kaldırırken, akşam sularında Akyol'a doğru gitmiş olduğunu; güneşle ısınmış yabannanesinin soluğu dağların kalçalarından çıkan rüzgâra toprağın kudreti ve esmer kokusunu katarken Varvil Ovasında davarlarını yaylatmakta olan Çoban Ali'nin onunla karşılaşmış olduğu; Bodrum'da mimozalar sarı ponponlarıyla donanır ve portakallarla mandalinler kar gibi ağarırken Akçaalanlı Hasan Amcanın, Gökçeler yolundan türküsünü duymuş olduğunu; Datça dağlarında meltem palamut yapraklarını fısıldatırken, tütün işleyen kadınların yanına çömelip onlara türküler söylemiş olduğunu; Sandıraz Dağı üzerinden şafak ayak ucuna kalkarken, yörük Hatça Bacının, onun mis gibi çamsakızı kokan ormanlardan geçtiğini görmüş olduğunu söyler dururlardı...

Ama bunların topu da "mış.. mış"lardan başka şeyler değildi. Nerede oturduğunu ve nerede çezdiğini bilen yoktu Kancay'ın...

Kancay öleceğini anladı. Kızı yoktu ki, ürkü söylesin! Kendisi söyledi. Yaradılıştan aldığı gövdeyi yine yaradılışa bırakacaktı. Yaradılışın ve kendisinin ne olduğunu bilmiyordu. Bir bildiği varsa, o da, güneşten çok hoşlandığıydı. O gün öyle parlak ve duru bir ışık vardı ki; çiçekler bütün renkleriyle yanarak boyunlarını eğiyor ve bal sızdırıyorlardı.

Kancay, son olarak göreceği güneşe bakışını bağladı. Güneş, onun için, ömrü boyunca uzaklarda mavileşen dağlardı, bahar günlerinde dere tepe harıl harıl uğuldayan ağustosböcekleriydi; çalılıarın loşlu-

ğunda bir başına öten kuştı, göklerin derininden ya-
payalnız uçan kartaldı, ağaç gölgeleri arasında mırıl-
danan ırmaktı, o ırmağın kıyısında içilen avuç dolu-
su suydu, altın buğdayla uzanan ova ve o ovada ısı-
sızlaşan türküydü, denizin çakıp duran milyarlarca
dalgasıydı, onu seven erkeğin elinin tersiyle sildiği
teriydi, kulağına fısıldadığı düştü, taşan sevinci ve
göğsünü kabartan zaferiydi. Güneş onun gecesi idi;
uykusuydu, hülyasıydı –gözünün gönlünün aydınlı-
ğı– kısacası günü güneşiydi. Onun için, son soluğu-
nu soluduktan sonra da, açık gözleri güneşle parlı-
yordu...

NEYZEN

Bodrum'un, hemen hemen gölge salmayan o ışık dolusu havasında yağızlaşan kara kuru bir çocuktü. Adı Tefvik'ti. Arşipel'in okşadığı o yumuşak kumsallarda çıplak ayaklarıyla koşarak suları çınlatır, kırnap ucuna bağılı kürek tahtasıyla oyuncak kayığını, limanın ay biçimli kavisince çeker, götürür, getirirdi. Kumsal kıyısına sıralanan çardakaltı kahvehanelerinin yere serili hasırlarına müşteriler yan gelerek kahvelerini içerler, durgun bakışları Karaada ile İstanköy arasındaki açık ufka daldardı.

Kahveevlerinin önünden geçen bir yabancıyı oradaki müşteriler selamladılar ve ona kahve sundular. Yabancı cebinden bir şah neyi çıkararak, neye ses verdi. Küçük Tefvik, neyin ötüşünü duyunca yerinde durakladı. Kendisiyle birlikte koşup kayıklarını sürükleyen çocukların cıvıltısı uzaklarda kayboldu.

Tefvik, kumların üstüne çöktü. Gözleri kapanır gibi oldu. Can kulağıyla dinliyordu. Kapalı gözlerinin ardından karanlıklar ağırar gibi oldu. Orada oyuncak kayığını hayal meyal seçebiliyordu. Oyuncak kayığının direkleri yavaş yavaş göklere süzüldü. Kat kat yelkenler açıldı. Neyin sesi yeni yeni âlemler yaratıyordu. Çocuğun burun delikleri, yol almak özlemiyle artlarına dek açıldı. Yol alarak, göğsünü kana kana özgürlüklerle doldurmak için can atıyordu. İşte tam o sırada önünde bir gölge belirdi. Çocuk, gölgeye,

"Sen kimsin?" diye sordu.

Yabancı,

"Ben senin alinyazınım ve şu kayığın serdümeniyim..." diye karşılık verdi.

Çocuk:

"Sen nereye gidersin?"

Esrarengiz adam:

"Bilinmezliklere..."

Küçük Tefvik, saflıkla sordu:

"Gemine bineceklerden ne ücret istersin?"

Adam cevap verdi:

"Tamamen kendileri olmalarını isterim..."

"Peki, yolcuların kimlerdir?"

"Her şeylerini bir hiç uğrunda feda edenler..."

"Onları nereye götürüyorsun?"

"İnsanın içinde yapayalnız ne varsa, hatta ondan da daha derin bir bilinmezliğe..."

"Oraya gidiş kolay mıdır?"

"Ondan daha güç bir şey yoktur. Ama, o yolun yolcularının da, dünyada yolculuktan başka sevdikleri şey yoktur."

Küçük Tefvik, sorularını sürdürüyordu:

"Oraya varıldığını nasıl anlarsın?"

"İnsanın bakışlarının içindeki o uzak ışığı görürnce anlarım."

"Peki, böyle navlunsuz ücretsiz yolcu taşırsan, parayı nasıl kazanırsın? Benim param yok..."

"Para kazanmak için değildir yolculuğumuz..."

Bu sözleri söyleyen serdümenin sesinde öyle bir çağırış vardı ki; ona dayanılmazdı. Çocuk, sevine sevine kayığa bindi. Çardakaltındaki kahveevinde ney, çıldırtıcı tizlere çıkıyordu.

Geminin altındaki engin, yitip silinir gibi oldu. Denizin fısıltısı artık aşağıda ve uzakta kalarak, duyulmaz olmuştu. Duyulan, yalnızca sessizlikti. Âdeta sessizlik ötüyordu. Kayık askıda, boşlukta gidiyordu. Birdenbire ney, davudilere indi.

Apansızın karanlıklar, sanki canlıymışlar gibi, tiril tiril titrediler. Gökgürültüsünün angısı perde perde devrilen koca dağlara benziyordu. Karanlıklar dağ bölümleri gibi yıkıldılar. Boşlukta, ay ışığına benzer

bir aydınlık uyanıyor ve dört yana halka halka yayılıyordu. O tatlı ışıktaki çocuk, artık kendisini görebiliyordu. Altında ne kayık, yanı başında ne küpeşte, ne direk, ne dümen, ne de serdümen vardı. Yalnız ve yalnız kendisi vardı.

Çocuk aşağılara baktı. Altında, ta uzakta, büyük bir çağlayanın şarıl şarıl akmakta olduğunu seçebildi. Ay aydını, çavlıandan yüksekçe tüten buğularına çarpınca, bir gökkuşağı yaratmıştı. İşte çocuk, sanki, o gelinkuşağının üzerinde duruyordu. Ama çocuk; Tevfik adlı insan yavrusunun da kendisi miydi, yoksa kendisi orada dönemeçlenen gökkuşağı mıydı, orada uyanan aydınlık mıydı, orada şarıldayan çağlayan mıydı, ya da bunların hepsi de birden kendisi miydi, bir türlü bilemedi. Bildiği bir şey varsa, o da; oyuncak kayığının artık dönüşü olmayan bir yolculuğa çıktığı ve kendisinin de neyle artık dudak dudağa kalacağıydı.

Neyin sesi inceldi, inceldi, insan içinin ta uzağından öten bir neva oldu. Çocuk, alnında bir serinlik duydu. Yaradılış, kendi toprağından, kendi suyundan ve kendi güneşinden yarattığı defneyi —öpmek üzere uzanan dudakların halka oluşu gibi— çelenk ederek, yavrucağın alnını serin serin öpmüş ve oraya nur gibi duru, nur gibi masum sanatçı damgasını vurmuştu. Çocuk, elini alnına götürdü. Taze yaprakların dokunuşunda ay ışığının, gökkuşağının, şırıldayan çağlayanın serinliği vardı.

Çardakaltı kahveevinde neyin sesi artık susmuştu. Artık çocuk, kumsalın üzerinde, elleri sarkık, başı göğsüne düşük bir durumda, bomboş olarak bırakmış olduğu gövdesine dönüp giriyordu. Gözünün önünde yavaş yavaş Arşipel'in ışıltısı parıldaşmaya koyuldu. Oyuncak kayık su üzerinde, bir yana devrilmiş duruyordu. Çocuk, limanın Tepecik tarafına koştu. Oradaki kamışlıklardan bir ney yaptı. Uğraştı, sağdan üfledi, soldan üfledi, sonunda bir ses çıkara-

bildi ve neyin sesiyle, gönlünün yolculuğunu anlatmaya koyuldu.

Babası o gece çocuğa, Mesnevi'den ders veriyordu. Ona,

"Söyle bakalım, neyi belledin mi?" dedi.

Çocuk,

"Ateş est in bangi neyi nist bad.

Her kim in ateş nidared ist bad..."

diye tekrarlarken, gözlerinden yaşlar boşandı ve içinden bir hıçkırık koptu. Babası, "Ne o?" dedi.

Çocuk,

"Bu sözlerin, benim ta kendim olduğunu bugün anladım " diye karşılık verdi...

DENİZKIZI

Başıma büyük bir felaket geldi. Karım bir deniz-kızıydı. Bir gün başını alıp kaçtı. Bu olay üzerine ben deli olmuştum. Ben deli olmadığımı biliyorum. Ama, doktor o yolda bir rapor verdi. Beni tımarhane-ye tıktılar.

Ben karımın bir denizkızı olduğunu ileri sürüyorum. Onlar, "Hayır, yaptığın bir benzetmedir. Onun belinden aşağısı balık değil, insandı," diyorlar.

Karıma ben ilk önce deniz kıyısında rasgeldim. Issız bir koydu. Denizden çıkmış bir fok balığı gibi, bir kayanın üstüne oturmuş, balık kuyruğunu altına kıvrımış, uzun kara saçlarını tarıyordu.

Garipsi bir türkü mırıldanıyordu. İçin için çektiği bir özlemi anmakta olduğu besbelliydi. Gözüm ona değer değmez, güzelliğine vuruldum. Sesi, bana nerede olduğumu unutturdu. Birdenbire sanki uzak bir geçmişin suları, içimden bir sel gibi akmaya koyuldu. Bu akıntı üzerinde bir çöp gibi gidiyordum. Denizin dalgaları kıyıyı dövüyorlardı. Gök maviydi. Pek parlak bir gündü. Kendimi cennette sandım.

Rapor, denizkızıyla ilk karşılaşmamı şöyle anlatıyor:

"Bay Muhsin, 1920 yılı Temmuzunun on dördüncü günü, Bayan Leyla'ya, sabahın onunda, Marmaris'te, Akçabük'te, banyo ederken rastladı."

İşte, gerçek tamamen yazdıkları gibiydi. Ama, Allah için söyleyin, gerçek böyle miydi?

Denizkızı başını benden yana çevirince, kara gözlerini gördüm. O kara derinliklerde, açık ve ıssız denizlerde görülen ay ışığının ışıltısı vardı. Size ga-

rip gelir ama, o kapkara gözlerde koyu yeşil mi diyeyim, koyu mavi mi diyeyim? Denizin dip akıntıları gibi bir bakış, bir kayıp gidiş vardı. Onunla konuştum. Babası Marmaris'te oturuyormuş. Hiç zaman geçirmeden gidip babasını buldum. Çok zengindim. Herif de varını yoğunu pokerde yitirip savurmuşmuş. Kızıyla evlenmek istediğimi söyleyince elbette hemen "evet" demedi. Biraz nazlanmak gerekliydi. El ovuşturarak,

"Birkaç gün izin verin de düşünelim," dedi.

Ama bu önerime, sanki eline birdenbire floşruayal gelmiş gibi sevindiğini gördüm... Ben, işi olmuş bitmiş sayarak, çıldırasıya sevindim.

Birkaç gün sonra olumlu cevabını aldım. Nişanlandık. Denizkızının o ince ve uzun parmağına koca bir pırlanta yüzük taktım.

Ama denizkızı bu işe hiç de sevinmiyordu. Yaşı daha erginliğe varmamıştı. Bundan dolayı iradesinde hür değildi. Buyruk, babasındaydı. Kızın ne kadar yanılması ihtimali varsa, babasının ve koca bir adam olan benim de yanılmamız ihtimali vardı. Neyse! Raporda nişanlandığımız, nikâhlandığımız tarihler yazılı... Denizkızının memnun kaldığı belirtiliyor. Oysa denizkızının neler duyduğunu gözlerinden okuyordum. Gözlerinin dili vardı. Konuşurdu. Deniz diplerinde, salınan deniz otlarıyla örtülü engin ovalar vardır. Oralarda sürü sürü balıklar gezer. Hep birden, ürkmüşler gibi, kuyruklarını kırpıverirler. Hep birden, yıldızlar gibi çakıp kayıverirler. Oklar gibi uçarken, birdenbire hep birden dururlar. Ayrılırlar. Bir kısmı sağa, bir kısmı sola giderken, yine toplanırlar. Neden? Ne oldu? Bilinmez... Kız da öyleydi. Fakat ne görüyoruz? Denizin yüksekte harelenen yüzünden ağlar iniyor. Altın ağlar. Bu ağların bir ucundan ben, bir ucundan babası tutuyor. Ağlar kıızı sarıyor. Gece, ay ışığında ağları yukarı çekiyoruz. Ağ,

yüze gelirken, ağın ortasında deniz bir çırpınıyla ışıldıyor. Sanki orada gümüşler kaynıyor...

Denizkızı artık tutulmuştu. Hoplaya zıplaya çabalıyor. Gövdesi burkulup büküm büküm oluyor. Kurtulmaya uğraşıyor. Fakat saçları, parmakları, ağın gözlerine takılıyor. Çabaladıkça ağlara sarılıyor. Onu kıyıya kuru kumsalın üzerine çekiyoruz. Titriyor. Ta uzaklarda, ıssız denizlerde, sağı solu karanlık olan ay ışıkları vardır. O kapkara iki bilinmezliğin ay ışığına yakın bir noktasında, bazen bir ya da iki parıltı olur, söner. İşte, kızın gözleri öyle oluyordu. Bu değişiklikler o kadar hızlı oluyordu ki, onları izlemek olası değildi. Hani ya, bazen hızlı konuşan bir adamın sözlerini insan zaptedemez... Onun gibi. Gözlerine "Hah, mavi" demeden önce, yeşile dönüyordu. Gözlerinin leylak rengi olduklarını ileri sürmenin ne kadar gülünç olduğunun farkındayım. Ama, gözleri bazen leylaki oluveriyordu. Onlara bakınca, karaların en güzel dağ ve ağaç kalabalıklarından bir milyar kez daha güzel, kıyısız ve sonsuz okyanusları, pırıl pırıl parlayan, hür, açık, derin, ıssız denizleri anımsıyorum. Durup dururken, bakışının suları karıyordu.

Evlendik! Güzel bir apartmanımız vardı. Rapor; "fi tarihinde evlendiler. Gelin pek şendi. Herkes pek mutlu bir aile ocağının kurulduğuna emindi," diyor.

Öyle miydi ya? Salonun ortasında, bir cam kavanozun içinde balıklar vardı. Sanki geniş kanatlarına gecenin yıldızları yağmıştı. Kanatları beneklenmişti. Suları yavaş yavaş yelpazeleyerek, burunlarını cama dokunduruyorlardı. "Bizi niye hapsettiniz? Verin bize enginimizi, hür yüzelim," diyorlardı. Denizkızının bakışı da öyleydi. Öyle de değildi, çünkü onun bakışında acı bir kararsızlık hareleniyordu. Düğün şölenine, sanki denizkızının gözlerinden açık denizler bakıyordu. Yakımlar hep gümüştü. Elmas billurlar pırıl pırıl parlıyor, çin çin ötüyordu. Fakat o

salonun ortasında denizkızı bir tezattı. Duvakları arasından süzülen bakışında, ziyafetin anlamı kalmıyor, gümüş takımlar, billurların parıltıları çerçöp oluyordu.

Karı koca, birlikte yaşamaya koyulduk. Ben, bin bir zahmetle hayatta servetimi, mevkiimi, insanların saygısını, kamuoyunun gözünde onur ve itibarımı kazanmıştım. Fakat hayatın gerçekleri, saydığım bu şeylerle benim arama denizkızının bakışı giriverince, düş kırıklığına uğruyordum. Servet, mevki, itibar sandığım şeyler kül olup savruluyordu. İçime acı bir boşluk, anlamsızlık çöküyordu. Zenginliğimden söz ettiğim için yalnız bu ve bu gibi şeylerle övündüğümü sanmayın. Gerek oturduğumuz binanın mimarisinde, gerek döşenmesinde, gerek köşkü saraypark ve bahçelerde artistik bir özellik vardı. Her şey uzun uzun düşünülmüş ve erbabına yaptırılmıştı. Renkler, gölgeler, ışıklar duygu ve gönül emeklerine mal olmuştu. Ama, denizkızında benim sahip olduğum şeylerden bambaşka, bir çığlık gibi tiz, acı bir şey vardı. Onda her günkü hayatımı, başarılarımı paçavralar gibi yırtıp atan bir büyü vardı. "Hayatım" dediğim şey, açık denizleri, açık denizlerdeki sesi, esen özgür rüzgârı, ıssızlıkta parıldayan ay ışığını hep dışında bırakan dört duvar arası bir zindan oluyordu.

Bir yazdı. Denizkızıyla birlikte deniz kıyısına gittik. Her gün yeşil dalgalar ışıldaya ışıldaya gelirken, karım güler, içlerine ok gibi dalardı. Şimdi söyleyeceğimi tuhaf görmeyiniz. Orada karım deniz erkeğine rasgeldi; bir gece kıyıda, kumların üzerine oturmuştuk. Deniz erkeği biraz ötemize gelip durdu. Onun deniz erkeği olduğunu, karımın gözlerinden gördüm.

Karımın ve bu adamın bakışları birbirine değince, ikisinde de olağanüstü bir şey görmüş olanlara ait bir şaşkınlık vardı. Sanki orada kimsecikler yoktu da, ikisi ıssız bir denizde kendilerini yapayalnız sa-

nırlarken bir insana rastlayıvermişlerdi. Düşünün bir kez, insan olmayan yerde, insanın insana rastlayınca nasıl çıldırasıya sevindiğini düşünün... Orada insanların birbirlerine takdime takaddüme kalkışması abes olur. Karımın bakışı tatlı bir türkü gibi uzadı. Adam, bayağı o türkü içinde yüzüyordu.

Ben biraz fidan ve çiçek yetiştirdim. Bazı ıssız ve güneşle kavrulmuş kurak ovalarda, o ıssızlığı temsil eden, elif gibi dimdik kaktüsler olur. Koca çiçeklerini gece, söz söylemek için açılan dudaklar gibi hızla açarlar. Karımın gözlerinde o durum vardı. Kara çiçeklerdi. Tel tel aralanıp karanlıkları çevreme yayarken, ta özünün derinliklerini adamın bakışına veriyordu. Ben o çiçekleri parayla koparmaya kalkışmışım. Param ve kendim, gözümde karardık.

Birkaç gün sonraydı. Geç olduğu halde, karım eve dönmemişti. Gece denize girerdi. Kıyıya gittim. Periler diyarından gelme bir geceydi. Ay ışığının harıl harıl akan fazlalığından, bütün yıldızlar sönüyorlardı. Uzakta denizin yüzü, iki noktada ışıldıyordu. Sesler duydum. Biri karımın, öteki de deniz erkeğinin sesleriydi. Bir başına uçan deniz kuşlarının biri yoksul, "cık!" etti. Sonra karımın ışıltısından düşen bir yıldız gibi bir şey pırıldadı; yükseldi. Bir dönemeç çevirdi, denize düştü. Karım, büyük pırlantalı nişan yüzüğünü denize fırlatıp atmıştı. Gözlerime karanlık bir perde iniyormuş gibi oldu...

Çıldıracağım!.. Yırtın artık şu gözlerime yapışan zindanı...

SON TÜRKÜ

Ona "Kr Hüseyin" derlerdi. Yaşı yüzü geçkin-di. Altmış yaşındayken heybetle gürleyerek denizi apak eden büyük bir fırtınada yelkeni kavano etmek için skutasının pruvasına gitmişti. Bir şimşek çakmış, kayığın ıslak direğinden armışlar, güverte ve punyalar yolu ile denize geçen elektrik cereyanı iki gözünü de kr etmişti.

 oğlu vardı. Birincisi bahriye çavuşu olarak savaşta şehit düşmüş, ikincisi çalkantılı denizde büyük bir peramanın papafingosunu sararken direktten düşüp güvertede parçalanmıştı. Üçüncüsü bir paraera kpeştesinde iş görürken, ağır denizde iyi bağlanmayan randa maosunun başına vurmasıyla bey-ni darmadağın olmuştu. İhtiyar, kıyıda yürürken de-nize döner, görmeyen gözleriyle uzun uzun bakar ve,

"Thalassa! Thalassa! Farmakemeni!" (Deniz! Deniz! Zehirli deniz!) derdi.

Fakat baķışında kin yok, bir sevgiliye yakınma vardı. Adamın görmeyen baķışında Homeros'un 50 sayfasından fazla şiir vardı.

Kr olduktan sonra da, yine kayıklarda işlerdi. İyi havada yelkende hizmet eder, kötü havada ise onun gibi kürek çeken az bulunurdu. Karadan ayrılınca, karalıların "ok şükür, denizden ayrıldık," demeleri gibi; "elhamdülillah, karadan ayrıldık!" derdi. Kalabalık arasında değil, açık denizde en az yalnız olduğunu duyardı. Asıl orda gönlünün dileğini, yalvarışını sınırlandıracak cami ve tapınak duvarı değil; sonsuz uzaklıklar bulmuştu...

Artık çok yaşlanmıştı. Eskisi kadar yardım edemiyordu. Ama; onu yine kayığa alıyorlardı. Denize götürülmesi için öyle bir yalvarışı vardı ki, dayanılası değildi...

Zaman geçsin diye, onunla alay ederdik. Yalanı, kaparozu ve kini arayan bir dünyanın içinde duygu ve düşüncenin bir Donkişot'u idi.

"Amenna! Ben cahilim, bir şey bilmem, fakat sen ne bilirsin? Belki öleceğini ha? Ölümünden herkes sakınır, ürker, fakat hayatın yolculuktan sonra aranılanı hep düşsüz bir uyku değil midir? Ömrümüzün yarısını seve seve uyku ile geçiririz a. Uzun ve fırtınalı bir yolculuktan sonra aradığımız düşsüz bir uyku değil mi?" derdi.

Ona,

"Delî misin, nedin? Denizin neresini seviyorsun?" derdik.

"Ne bileyim?" der, duraklar, düşünceye daldı. Denizi neden sevdiğini söyleyememekle, denize karşı bağışlanmaz bir haksızlık yapmış olduğunu sanır ve içini çekerdi. Taa neden sonra,

"Deniz kızarsa kızar, fakat kızdım der. Arı gibi ağzından ballar dökerek, gelip kuyruğu ile sokmaz. Yırtılan, paralanan Okyanus, seni 'hayır sana dokunmayacağım,' diye aldatmaz ki! Kıyameti önceden haber vermiyorsa, önceden kıyamet koparmaya niyeti yoktur da ondan. Onu da haber verir ya... Benim kör gözlerime bile ne yapacağını gösteriyor. Susan deniz, fırtına koparacağım, diye haber veriyor a... Deniz benim tutsağım mı, ki gelip benden buyruk alsın?" derdi.

Sözün kısası, onu denizden vazgeçirmek olacak işlerden değildi. Ona dünyada en büyük, en şanlı, en zengin ne varsa onu vermek, ona zeten sahip olduğundan daha az şey vermek demek olurdu. Kayığa alınca ona evreni bağışlıyorduk; böyle bedava iyiliği ondan esirgeyen yoktu.

Neden dünyaya gelen ve evrenle baş başa kalan bu insanın körlüğüne rağmen, evrene doğrudan doğruya bakışları vardı? Denizle, adayla, dalgalarla ilk elden bir ilişkisi vardı? Kim bilir! Bu körün görüşü, felsefesi, gelenekten değildi; doğrudan doğruya gözünün görüşüydü.

Bugün'de güneş parlıyordu; fakat biz görmüyorduk. Bu kör görüyordu. Kör balıkçı, ne kan ve şan üzerine kurulu bir kayzer; ne de bir Büyük İskender'di... Bir çöp parçasıydı. Ama, hayat kasırgasının uçurduğu ve esen sağnağın yönünü gösterir çöp parçasıydı. Pusula ibresinin maden olarak pek değeri yoktur, gösterdiği yönün çok büyük önemi vardır...

İnsan dedikleri, tez elden bir sevgiliyi bırakıp da rahat rahat, ölünceye kadar bin ateşiyle aile ocağını tutuşturup dururken, bunun bütün bir yüzyıllık ömrü, baştan başa bir sevgi oluyordu.

O gece kürek çekiyor ve biz de parakete atıyorduk. Göklerde ve denizlerde çıt yoktu. Bu, yaradılışın bir uykusu değil, fakat duygu fazlalığı dolayısıyla insanın soluğunun kesilmesi gibi bir duraklayıştı. Uykunun tam tersine her şey, aşırı bir yaşayışa kavuşmuştu. Hiçbir yıldız, hiçbir damla su, hiçbir yaprak, hiçbir atom, hiçbir elektron ayrı düşmüş, boşa gitmiş değildi. Her biri bir müzikte birleşmişti.

Gökte, denizde o kadar sessiz ve uzak bir tatlılık ve sevgi vardı ki; kıyının en abus uçurum ve kayalıkları arasında bile, bir hortlakla karşılaşmak korkusu gönüllere gelemiyordu. Bu kadar güzel bir gecenin içinde çirkin bir şeyin ne yeri olabilirdi? İnsan yırtıcı kurdu, yılanı bile görse, güvenle sarmaş dolaş olabilir ve birlikte gülebilirdi...

Kör balıkçı usulcacık, utanarak, çekinerek bir şeyler mırıldanıyordu. Gülesimiz geldi. Saçmaydı yahu! Ama, adamı kırmak istemiyorduk. Ak saçında

ve sakalında nurlu bir şey vardı. Çekindi. Savsaladı, fakat dayanamadı; birden rengini, kokusunu, çiçeğini, hayatını veren bir bitki gibi, adamdan karanlıklarda gökkuşakları yaratan bir türkü koptu, fışkırdı. Sesi hür oldu! İsterse gülsünler! Ona neydi! Derin, vahşi, esrarengizdi. Bir hava fişeği gibi renk renk havalandı ve yıldızların parlamışına, Samanyoluna kavuşup karıştı.

Kendisi Girit'in Sidero burnu balıkçılarındandı. Söylediği nostaljik bir şeydi. Sevdiği engine ölümsüz müziğini söylüyor ve cennetten kaçıp gelen bir meleğe benziyordu.

Söylüyordu:

"Ey güzel deniz, senin sonsuz ufukların, cimri köylüye ve toprak adamlarına gelir getiren tarla olamaz. Milyarlarca dönümünü kimse –benimdir diye– kendisine mal edemez. İnsanın o kadar güvendiği zebunkeş kuvvetinin boyunduruğunu sana takmaya kalkışınca hemen habarırısın. Ey özgürlük simgesi! O insanı, ister dilenci, ister kral olsun, inandığı Tanrıdan saçını başını yola yola 'imdat' haykırmak zorunda bırakırsın ve gürleyen köpüklerle onu altüst ederek köpek ölüsü gibi kuyruğundan tutup 'Ben ölümsüz denizim!' diyerek gerisin geriye, geldiği yere fırlatırsın! Dağı taşı ihtiyarlatan zaman senin sonsuz güzelliğine bir kırıışık katmıyor! Gençliğinde, kara saçlıyken neysen, şimdi saçın akken yine osun! Sevdğim kızlar cadı oldu. Oysa, yaradılışın şafağında ne idiysen, bugün de yine osun. Güzel deniz! Tatlı deniz!.."

Hepimiz dinliyorduk. O sustu. Türküsünün ardında uzanan sessizliği bozmak cinayetti. Yavaş yavaş kürek çekiyordu. Bir ara durdu.

"Hani ya uyumuyordu? Uyudu işte!" diye fısıldayarak birbirimizi dürttük.

Kürekleri hâlâ tutuyordu. Sırtını güverteye dayamıştı. Ay ışığında görünen yüzünde, düşünde sevdiğine kavuşanların mutluluğu, gülümsemesi vardı. Yavaşça döndük, ölmüştü.

Bu adam, denizin imbiği idi. Denizin ruhunu verirdi ve kendi ruhunu da yine ona verdi...

UNUTTUĞU TÜRKÜ

Ege denizcileri türküsüz iş mi görebilirler? Pazularının enerjisine, müzik ölçü ve uyak verir. Böylece, her iş bir dans etme olur. Zaten denizcilerin müzik notaları gibi hep başka başka olmaları, hep birlikte bir uyum sağlamaları için değil midir?

Çoğu kez türküyü söyleyen, Gemici Samut idi (Çocukken geç konuştuğu için ona bu adı takmışlardı). Tayfalar kulak verirdi. Samut susunca ötekiler söylerdi. Ağır bir iş olunca, Samut'a, "Haydi bakalım!" derlerdi. O da, direğin ta tepesine çıkar, oradan türküsünü salardı. Ne var ki, her işe her türkü uymazdı. O dakikanın, o işin, o havanın müziğini bulmak gerekliydi. O bulundu muydu, iş kendiliğinden olup biterdi. Sözgelimi, işe uymayan zorlamalı bir türkünün on mısrasıyla, ancak bir karış kaluma çekilirken, tam yakışığını bulmuş bir türkünün biricik bir "Hayda!.." ıssasıyla, denize batmakta olan bir ayın onbeşi bile, bir asılıştı, aylasıyla (halesiyle), dört bir yanının yıldızlarıyla güverteye çekilip getirilirdi.

Bir gün Samut, Palamut Bükünde demirli dört kayığın birinin direğine çıkmıştı. Demir alma ve ayrılış türküsüne hazırlanıyordu. Palamut Bükü deyip geçmeyin. Orası, karaların denize attığı geniş bir yeşil çelenktir. Oradaki kumsal, insana yürüyüşlerinin en yumuşağını bağışlar. İşte o gün, o kumsalın üzerinde –biri kız, biri erkek– iki kişi ayakta duruyordu. Kız Samut'un sevdiği kızdı. Ne var ki, Samut kupkuru bir gemici parçasıydı. Oysa, orada kızla konuşan erkek, kızın nişanlısı Ahmet, zengindi. Samut'un bindiği kayığın sahibiydi. Samut'sa, o kayığın bir gemi-

cisiydi. İki nişanlı vedalaşıyordu. Çünkü bu kez, mal sahibi de kayığa binecekti.

Direkte, demir alma türkülerine hazırlanan Samut'a göre, o kıza kavuşmak, cennete girmekti, kavuşmamaksa cehennemin ta kendisiydi. Samut, kızı kiskanmıyordu. Üzgündü. Sırtını destamoraya dayamış, ayakları serende, elleri de çarmıklarda, sözle anlatılması imkânsız bir işkenceyle kıvranıyordu.

Sonunda, kıyıdaki nişanlılar, birbirlerinden yırtılırcasına ayrıldılar. Adam kayığa geldi. Samut, demir alma türküsüne başladı, "Vira! Vira! Yine vira!.." diye tutturdu. Irgatlar, "Din, dang! Ding, dang!" diyerek çanlar gibi çınlıyor, zincirlerin şakırtısı ise, Samut'un söylediğine cevap olarak, bütün tayfaların bir ağızdan tutturdıkları aranağmeyle akompanye (eşlik) oluyordu.

Kıyıda her yandan ışık tütüyordu. Kumrular, uğuldayan birer müzik çarkifeleği olmuşlardı. Portakal ve limon çiçekleri, kokularıyla insanın ağzına tat veriyorlardı. Sürü sürü kelebekler ışıktaki parıldıyorlardı. Samut'un üzüntüsünden başka, elinde bir gerçek yoktu. O üzüntüye, umuda sarınıldığı gibi sarındı. Ayrıca, karşı koymak gücünü de o acıdan alan bu adamın sesinde, ondan doğmayacak olan milyonlarca insanın yalvarışı, çığlığı vardı. Koku, ışık, renk, müzik ve daha nesi varsa, hepsini mavilere veren bu cennet elinde Samut'un bağrından yırtılıp gelen çağırış, acı bir solo idi. Adam, üzüntüsünden türkü yaratıyordu.

Öteki kayıkların tayfaları türküyü duyunca, parsılar gibi direklere ve armalara fırladılar. Samut'un bir avuntusu vardı; nereye olursa olsun, artık gidiyordu. Canevlerinden vurulan geyikler acılarını uzaklara yedirmiyorlar mıydı? Demir kalkıp locaya bağlandı. Yelkenlerini zaten silkmiş olan gemi, yirmi dakika sonra ufukta küçücük bir bulut olmuştu.

Aradan iki ay geçti. Kayığın battığı ve içindeki-

lerin boğuldukları duyuldu. Nişanlısının boğulmuş olduğunu duyunca, kızın beti benzi attı; gözleri yuvarlarından uğrar gibi oldu. Bilinci, dönüşü pek güç uzaklıklara kaçtı. Artık deli olmuştu. "Ahmedim bu gece mutlaka gelecek. Gemiciler, vira edin demiri. Vira! Vira! Viraa!" diye çığlıkları, gecenin sessizliğinde deniz kıyısından çınlardı. Ağzından bundan başka söz çıkmaz oldu. Artık ne korkuyor, ne duyuyor, ne de utanıyordu. O sıralarda anası öldü ve kimse-siz kaldı. Fakat haberi bile olmadı.

Onu, bazı erkekler akıllandırmak için dövdüler. "Gık" demedi. Akıllanmadı da. Esrarlı suskunluğuyla, kapkara ve çukur gözleriyle, bir şey arıyormuş gibi dalan bakışıyla, onda acı bir güzellik vardı. İşte bundan dolayı, ona ıssız yerlerde rasgelen bazı erkekler, deliliğinden yararlanarak, hayvansı isteklerini giderirler, ona işkence ederlerdi.

Bu durumu öğrenen köyün kadınları, ona karşı öfkeleniler. Köy eşrafını öneyak ederek ve kızın pek tehlikeli bir deli olduğunu öne sürerek, valiliğe ve kaymakamlığa dilekçeler yağdırdılar. Tımarhane-ye yollanmasını istiyorlardı.

Gerek nişanlısı, gerek Samut, boğulmamış; kurtulmuşlardı. Beş altı ay sonra köye döndüler. Nişanlısı jandarma oldu. Ahmet'e anası, kızın ne derekeye düştüğünü anlattı ve oğluna namuslu ve temiz bir kız buldu. Samut'sa, peydahladığı ceviz kabuğu kadar küçük bir kayıkla süngercilik yapmaya başladı. Kıza evlenme teklifinde bulundu. Fakat, kızın cevabı hep, "Bu gece Ahmedim gelecek. Vira!.." diye bir çığlık ve hırçın bir kahkahadan ibaret kalıyordu. Samut, niyetini köy imamına açtı. İmam, deli ile ni-kâhın caiz olmadığını söyledi.

Tam bu sırada valilikten gelen bir yazıda, delinin, jandarma eşliğinde İzmir'e ve oradan da Manisa'ya yollanması buyuruluyordu. Jandarma Ahmet, kızı Bodrum'a götürecekti ve orada İzmir'e gidecek

vapuru bekleyecekti. Kızı, Samut'un kayığı karşı kıyıya götürecekti. Palamut Bükünden binilecekti. Jandarma Ahmet, kıza kelepçeleri takarken Samut'un içi kan ağlıyordu. Dayanamadı ve "Vira! Vira! Yine viraaa!.." diye, som acıdan ibaret olan sesini salıverdi. Kelepçeler takılırken şingirdiyordu. Yine havada kelebekler pırılđaşıyor, kumrular alabildiklerine dem çekiyorlardı. Çevre, müzikle gürlüyordu.

Kayığa bindiler. Deniz, yol almaya başlayan kayığa sırrını mı fısıldadı, sevgisini mi bildirdi ne; kayak irkilerek, çınlayan bir kahkaha gibi atıldı. Sevincinden çıldırırcasına pruvasını, harlayan köpüklere veriyordu. Müzikti bu! Çünkü gidişı vardı, özgürlüğü vardı.

Kız, "Ahmet bu gece gelecek, yine gelecek. Vira, vira, yine viraaa!.." dedi. Kızın sesi durgundu. Samut'un acısı, her sınırı aşmıştı. Sesi mavilere, üstün bir şiddetle yayılıyordu.

Sağnak sağnak boşanan rüzgâr, şiirin esini (ilhamı) gibi, dalgaları kademe kademe, mısra mısra yükseltiyordu. Samut'un gövdesinin oynayışına ölçü veriyordu. Eğer kayak birdenbire, cam gibi şeffaf ya da başkaca, göze görünmez bir maddeye dönüversydi, Samut'un, dalgaya ve dalgayı yükselten rüzgâra uyan gövdesinin ve evrene yakışan türküsünün, bir ufaktan öteki ufka, Ege üzerinde bir raks olduğu görülürdü.

Kız türküyü duyarken, bir ağırlık altında çabalıyormuş gibi solumaya koyulmuştu. Birdenbire irkildi. Bakışı bir müzik uyanışıyla uyandı. Bilinci tam ve kapkara güneş tutulmasından kurtula kurtula, geceyi ışığa boğan bir ay gibi aydınlandı. Acaba yaradılışın hangi unutulmuş sabahında, bir kayak kıydan ayrılmak üzereyken, kelebekler pırıl pırıl pırılđaşıırken, portakal ve limon kokuları ağza bir şeker tadı verirken bu türküyü duymuştu?

Samut'un sesi uyakta (kafiyede) duraklayınca,

kız bütün türkünün bütün aranağmesini bir başına söyledi. Akli duruvermiş, bir nokta olmuştu. O nokta şimdi, düzülen uyumlu bir çizgi oluyordu. Artık bakış duyuyordu; duygusu görüyordu. Samut'a döndü ve taa ne zamandan beri ilk kez, gülerek,

"Bana, unutmuş olduğum bir türküyü hatırlat-tın," dedi!..

TÜNEK AHMET

Durmayan bir geçit resmi, dinmeyen dinlenmeyen bir gürültü. Durup dinlenmeye vakit yok. Tramvay çanı, otomobil gürültüsü, benzin gürültüsü, benzin kokusu, dudak boyası... Göçüm saati çalıncaya kadar geçim derdi ya da geçmece yarışı... Bir sele yakalanmışsınız, konu komşuyu düşünecek, sevecek vakit henüz yok. Çünkü postunuz elden gidecek, deriniz yüzülecek. Boğulmamak için başınızı suyun üstünde tutmanız gerekli. Bunun için de, sağdaki soldaki komşu başlarına elinizle dayanacak ve onları boğarak, kendiniz boğulmaktan kurtulacaksınız. Bütün enerjiniz bu işe harcanacak. Gücünüz ne dünyada yeni bir şey eklemede kullanılacak, ne de varolana...

Bıkmadan, durmadan, görmeden, duymadan; mezara kadar kör ve sağır bir gidiş. Ahmet bu kent havasını tam altı ay solumaya uğraştı. Havaya çıkarılan balık, suya batırılan bir kuş gibi, az kalsın boğulacaktı. Hava değişimi için mezara bile girmeye razı olacak bir duruma gelmişti. Sonunda yine, eski denizine döndü...

Onun pek sivrilmiş, incelmış, gözü ve duyuşu vardı. Ayna ile denizin dibine bir baktı mıydı; değil ahtapotun kendisini, kumların, çakılların, yosunların duruşundan, aptapotun nereden geçtiğini, nereye gizlendiğini anlardı.

Onunla birlikte sünger avlıyorduk. Dip kayalık değil, fakat ovalardaki buğday tarlaları gibi dümdüzdü. Her yan yüksek yosunlarla örtülüydü. Ona, "Yahu, sen sünger avına mı; yoksa yosunların gidip ge-

len akıntılarda, nazlı nazlı bel kırıışlarını seyre mi çıktın?" dedim. "Şimdi görürsün" demeye gelen bir işaret yaptı. Zıpkını kaldırıncı, yedi kulaç dibe fırlattı. Zıpkın, yosunların arasına gömüldü. Bir ucuna bir ip bağılydı. İpi asıldı. İlk önceleri bir şey görmedim. Çünkü, dip çamurunun bulut bulut kalkan dumanı her şeyi örtüyordu.

Ahmet, ipi sağmaya devam ettikçe, zıpkının ucunda, hallacın attığı pamukla doldurulmuş iki kişilik şilte kadar kapkara bir sünger gördüm. Koca almet, bir iki ton su taşıyordu. Kayığa almak için el kol değil, vinç gerekli! Ahmet süngerin suyunu sıkıyor, ben de yardım ediyordum.

"Bu süngerin orada olduğunu nasıl gördün?" dedim.

"Yahu görmedin mi, bütün yosunların boyu bir-di; yalnız süngerin bulunduğu yerde iki tel yosun ötekilerden bir iki parmak daha yüksekti. İkisi biri mi var? Sünger işte o yosunların arasındaydı," diye karşılık verdi!

Suyu sıkıldıktan sona sünger, ancak iki kilogram ağırlığında kaldı. Denizle, tuzla kavrulmuş derin çizgili yüzünü bir rüzgâra tutmasın; sanki rüzgâr bütün sırrını kulağına fısıldamış olurdu.

Bir gün bana,

"Kırlangıçlar alçak uçuyorlar, bu kurak devam edecek," dedi.

Kendisine,

"Peki, ne olacak?" der gibi bön bön baktım.

Havada duyulur duyulmaz bir "çıt" oldu. Bir serçe yavrusunun çalılar arasından "cık" etmesi gibi. Ahmet, başını hızla kaldırdı.

"Haydi, çabuk savuşalım," dedi. Sordum:

"Ne oluyoruz?"

"Bu üç oluyor. Samiye Kadın, yine, benim kuyudan su çalıyor. Üç kova aldı. Herhalde çıkığı buradan duyacağımı bilir. İsteseydi, parmağına yağ sü-

rer, ıkırığı yağlardı. O zaman ben duymamış olurdum. Mağrur kadın! Bu kurakta gelip su istemeye utanıyor ya da gururuna yediremiyor. ıkırığın 'cık' edişı, bana 'Anlıyorsun ya?' demesidir. Zavallının çocukları var. Uzaklaşalım da, kadın rahat rahat, istediğı kadar su alsın..." dedi.

Uzaklaştık.

Adam neredeyse, akşamüzeri vadilerde yürüyen gölgelerin yürüyüşünü kulağıyla duyacaktı.

Bir gün kayalıktaydık. Durduğu yerde bakışları uzar gibi oldu.

"Hey Yanisad Adaları," dedi.

"Nereden nereye?" diye sordum.

Bana harıl harıl bir şeyler anlattı. Anlattıkları hatırımda değil, fakat şunu anladım ki; rüzgâr bu adamın yüzüne serin serin estiğı zaman, sağnak, geçtiğı göklerin uzaklıklarını, mavilerini okşadığı kıyıların, dalgaların seslerini, kokularını hep bu adama getiriyor. Öyleki; o rüzgârları solumak, bu adam için, uzun geziler yapmak demek oluyor. Bu gezi dolayısıyla gönlünün çevresi her sınırın ötelere enginleniyordu...

Bir gün, bir senede üç pul yapıştıracağı zaman mal müdürü ona,

"Bre yontulmamış ayı, iki pulun üçüncüyle arasında, bir meci diye sığacak kadar aralık bırakılması gerektiğini bilmiyor musun? Sana nasıl insan deriz bre herif?" diye çıkmıştı.

Ahmet susmuştu. Ama nasıl bir susuş? Sanki mal müdürünün önünde ölüvermişti. İncelmiş, incelmış de, mal müdürünü kimsesiz bir sessizlik içinde, kendi sözleriyle yüz yüze bırakıvermişti.

Ne var ki, her yılın ilkbaharına doğru Ahmet, yalnız kayığına biner, ne yapacağını, ne ettiğini kimseye söylemeden ortadan kaybolurdu. Herkes merak ederdi. Kurnazlar fiskos ederler, on bir ayın bereketini getiren bir Ramazan gibi, Ahmet'in de bir ay

kaçakçılıkla, on bir ayın geçimini sağladığını söylerlerdi.

Kuşlar dünyası, ışık ve türkü dünyasıdır. Hepsi güneşle yaşar ve güneşi arar. Birçokları, güneş ışınlarını kanatlarına takınırlar. Işığı içlerine alarak, onu türküye çevirirler. Güneşi şafakta türkülerle karşılarlar. Öğleyi türkülerıyla selamlarlar, akşamları türkülerıyla uğurlarlar. Kendileri mavi özgürlüklerde uçan birer türküdürler. Yeryüzünü, kanatlanmış türkülerle donatırlar. Güneş ve ışık peşinde; gurbetten gurbe-te, ülkeden ülkeye uçup giden, uçup gelen kanatlı türküler...

En sevdikleri yer; güneşin ve portakal ağaçlarının Güney Anadolusudur. Portakal, limon çiçekleri açar ve kokularının tütsüsünü, kuşların türküsüne dolaya dolaya, mavilere verir.

Her yılın ilkbaharında, Bingazi'deki Derne'den yirmi mil ötede bulunan Resihilal Burnundan, leylekler Girit Adasına geçerler. Girit'te Sidero Burnundan kalkarlar ve Adalar Denizinin bir adasından öteki adasına uça uça Anadolu'ya gelirler. Kiklad Adalarını arkada bıraktıktan sonra, en büyük aşmaları; İkar Reyn Denizini aşarak Asya Sporad Adalarıyla noktallanmış olan asıl Ege'ye varmaktır. Bütün ilkçağ Tanrıları ya Afrodit gibi denizden doğmuşlar ya da bu denizlerden, Anadolu kıyılarından Avrupa'ya geçmişlerdir. Kuşlar da aynı yolu izliyorlardı.

Leyleklere eşlik eden, kırlangıç gibi küçük kuşlar, yoruldukça, her ne kadar leyleklerin ve turnaların üzerine konuyorlarsa da, fazla yorgun olanları, gece karanlığında, gözleri kararak, denize düşüp boğuluyorlardı. Kuşların ilk rastladıkları yer, Sporadların ıssız; kuş uçmaz kervan geçmez serpintileriydi. Oraya vardıktan sonra, kuşların Anadolu'ya geçişi kolay olurdu.

Bir gün kahveevinde oturuyorduk. Poyraz Hasan, kafayı tütsülemişti. Dili çözülmüştü. Kahvedeki-

ler, Ahtapot Ahmet'ten söz ediyorlardı. Poyraz Hasan, "Ahmet'in nereye gittiğini ben size anlatıvere-yim," dedi.

Yutkundu. "Sakın ha, söylediğimi ona yetiştir-meyin. Sıkılır, utanır. Ben de utanırım," dedi ve de-vam etti:

"Bir gece, benim gület ile Kıbrıs'tan geliyordum. Aksi bir rüzgâr esti. Ben de, Kanal'dan çıkıp, Nisi-ros'un altındaki o ıssız adaların arasına düştüm. Ay ışığı vardı. Arasıra, havadan sağnak sağnak kuş cı-vıltıları ve kanat türküleri geliyordu. Yıldızlar kıpra-şırken, dile gelmiş sanıyordum. Denize ve güverteye baktım. Denizin ve kayığın apak yelkenlerinin üze-rinden, uçan kuş kanatlarının karartıları geçiyordu. Bir de adalara baktım. Bilirsiniz ya, orada kimsecik-ler yoktur. Oysa adalar, bir donanma varmış gibi ışııl-dıyorlardı. Adalarda elli altmış koca deniz feneri ya-nıyordu. İnin cinin top attığı yerde, bu cümbüş ne oluyor dememe kalmadı, pruvamızdan bir gomina ötede bir kayık gördüm. Yelkenleri sarmış, silyonları söndürmüş, yalnız direkte vardiyapruva feneri çakı-yordu. Bağırdık çağırdık, ses veren yok.

Hemen flokları indirip küreklere asıldık. Bir de ne görelim? Ahmet'in tirhandili; serenlerde, çarmık-larda, apillerde, güvertede, küpeşte, bastonda kuşlar! Hep konuşmuşlar! Birbirlerine 'Hoş geldin! Safa bulduk! Merhaba!' filan dermişçesine cıvıldaşıp duruyorlardı.

Ahmet de dalmış uykuya. Battaniyesinin yarısı üzerinde, yarısı denizde, güverteye uzanmış. Göğ-süne, başına, ayaklarına, kollarına kuşlar konmuş! Adamı uyandırdık. Utandı. Fakat ne bileyim; o biz-den utandığı için, biz daha beter utandık. Laf ve iş olsun diye suyumuz olmadığı için geldiğimizi söyle-dik. Teknedeki varilin suyunu denize boşaltıp Ah-met'ten su aldık. Ahmet bize bir kıtır attı. Seferdey-ken, ters rüzgârın kendisini bu yaban yere attığını

söyledi. Adalardaki fenerlerin her biri göz kırparak, ışıklarıyla, Ahmet'in söylediklerini tatlı tatlı yalanlıyorlardı! Böyle yalanın ışığı, güneşi bile donuk ve sönük bırakır... Ahmet'in üstünkörü yalanına hepimiz sevindik, inanmışız gibi yaptık.

Meğer herif her yıl oraya gider ve boğulacak olan kuşlara, gönlünü kurtarıcı tünek edermiş.

Pertavsızın ışığı bir noktada toplaması gibi, Ahmet de, görmüş olduğu güzellikleri iç edip, kuşların imdadına koşuyordu..."

Poyraz Hasan'ın anlattıklarına göre, kuşların güneş ışığından türkü yapmaları gibi, Ahmet de; kuşların türkülerinden ve güneş ışığından, kuşlara tünek yapmıştı.

Bundan sonra Ahmet, "Tünek Ahmet" diye anılır oldu...

YAŞASIN DENİZ

YAŞASIN DENİZ

Büyük Sali Adasının, Bodrum Yarımadası kıyılarına bakan geniş bir koyuydu. Ay şeklindeki kıyısı kuşak kuşak beyaz, açık yeşil, koyu yeşil, mavi ve menekşe renkleriyle kıvrılıyordu. Hafif hafif üflemekte olan saġnaklar, bu maviler kuşağının üzerinden yol yol leylak renkli pırıltılar yürütüyordu. Arada sırada yelpazeleyen esintiler ise açıklarda koyu mavi ürpertiler gezdiriyordu. Deniz fısıldıyor, susuyor, mırıldanıyor, gargara ediyordu.

Üç balıkçı, iki üç mil uzunluğundaki paraketelelerini derin sulara döşedikten sonra yemek pişirmek ve geceyi geçirmek için bu koya geldiler. Paraketeleleri ertesi sabah kaldıracaklardı. Dağ taş mavi mavi tütüyordu sıcakta.

Üç balıkçı güneş batarken, kıyı kumlarının üzerine iki taştan bir ocak yaptılar ve ateş yaktılar. Balık çorbası pişireceklerdi. En yaşlıları, vadilerde yükselen açık mavi gölgeleri göstererek,

"Buna, günün elvedası derler. Eh, biz de yaşımızı başımızı bulduk. Artık dünyaya elvada diyecek yaşa vardık," dedi, durdu.

Sesi kırılır gibi oldu.

"Sanki neye yaradı," diye ekledi yorgun argın. "Çocukluğumda köydeki evimizde bir pencere vardı, denize bakardı. Saatlerce denizi seyrederdim. Kaptandı babam. Denize öyle bakma, o her şeyi kırar; tahtayı da, çeliği de, senin kemiklerini de, yüreğini de kırar da kırar. Onu ise hiçbir şey kıramaz," derdi.

Büyüyor, gürbüzleşiyordum. Deniz güröl güröl içime dolarken, babamın sözleri de öylesine çıkıp

uzaklaşıyordu benden. Gemici yazıldım. Geminin arkasına gittim, dümen suyunu gördüm. İşte hayatımın iziydi bu. Uzayan dümen suyu nerede bitecekti acaba? Gördüğüm engin neydi? Böyle düşünürken enseme bir yumruk yedim. Gemici çavuşuydu.

"Senin postan çalışıyor, sen neden aylak aylak dolaşıyorsun buralarda," diye çıkışıyordu.

İşte ondan sonra suyuyla, dalgasıyla, ufkuyla, gökkuşağıyla hep denizde bulundum. Güneye, kuzeye gittim. Güneşi, ayı kovaladım. Bu denizden şu denize vardım. Bugün iliklerime dek dondum, ertesi gün gövdemin bütün suyunu terledim. Deniz beni bir yukarıya savurdu, bir aşağı çöktürdü. Bir gemiden başka birine geçtim. Limandan yolculuğa, yolculuktan bir başka limana çıkıp girdim, girip çıktım. İki üç yılda bir, çocukluk düşlerimin yığıldığı pencereye gidip oturdum. Deniz orada bir başka türlü görünüyordu.

Serpilip gelişmiştim, anam çökmüştü, incelmmişti. Elleri bir deri bir kemik kalmış, sırtı kamburlaşmıştı.

"Denizcilikten başka iş göremez misin?" diye sordu bir gün bana. Sustum.

"Ne zaman gideceksin?" dedi bu kez. Yine ses çıkarmadım. Çıkıp kapının eşiğine oturdum. Bir şey düşünemiyordum. Denizlerle dolu gözlerimi denizlerden ayıramıyordum. Yüreğim bir o yana, bir bu yana çekiliyordu. Kalkıp içeri girdim. Ocağın yanına dikildim. Babam da öyle yapardı sağlığında. Annem, aynı babama sorduğu gibi,

"Evde birkaç hafta kalacaksın, değil mi oğlum?" dedi.

"Hayır" dedim, "gidiyorum yarın."

Bir yıl sonra anam, gidip onu göremeyeceğim bir yere gitti. İyi oldu ama. Çünkü artık hangi denizde olduğumu düşünüp üzülmez, geriye dönüşümü beklemezdi.

Torbamı hazırlarken, yamaladığı kaba saba çoraplarımla birlikte, sanki yüreğini yırtıp sevgisini de koyardı. Babam gibi ben de ertesi günü çıkar, giderdim denizlere. Kulaklarım, onun hüngür hüngür ağlayışlarıyla dolardı. Yol ıssızlaşır, içim donup kalırdı.

Artık dönüp gideceğim ev yoktu.

Yabancıyı olduğum koca kentlere çıkardım. Yüksek, büyük binaların arasında yürüdüm.

Bir gün, bir kadına rastladım. Gülümsedi, gülümsedim. Tanımıyordum. Ama gülümsüyordu ya bana... Varsın para için olsun. Hem para için olmayacakmış da ne için olacakmış?

"Konyak içini ısıtır," dedi.

Asıl gülümsemesi ısıtıyordu içimi. Bir de gövdesi... Bütün insanlar onun gülümsemesinden, dudaklarından bana doğru gülümsüyorlardı sanki. İçimin buzları eriyordu. Ona sesim değil, yüreğim konuşuyordu. Donmuş yüreğimin dili çözölmüştü. Bir ses, "Duyduğun iç soğukluğu zamandan da eskidir. Deniz aldığı her insanın yüreğini bununla doldurur," diyordu içimden.

Isındım o gece. Bütününüyle aydı, yıldızdı, güneşti, sıcaklıktı, yumuşaklıktı o gece.

O gece uyudum. Uykudan da derin bir uykuyula...

Başımdan harıl harıl boşanıyordu deniz. Planlar yaptım, parçaladım. Güldüm, katıldım, türkü söyledim.

"Evlenelim," dedim sonra.

Kadın, uzun uzun denize baktı pencereden. İçini çekti.

"Seferden dönüşte yine gel," dedi.

"Sana gelmem bir daha."

"Zarar yok," dedikten sonra durdu, sonra devam etti, "bilirim sen ne denizcisin!" dedi.

Yürüdüm çıktım. Limana gittim. Bir kaptanla konuştum, ateşçi yazıldım. Gemicilerin birisi, rastladığı

sarışın bir şişmandan, öteki kapkara bir karabiberden, birisi ipinCESinden, daha başkası irikıyım anaç bir izbanduttan söz etti.

Ben artık, buralarda yurdumun özlemini çekiyordum. Burada evleneceğimi söyledim, bana, "Buda," diye güldüler. İçki içtik. Türkü söyledik, denize küfrettik, "Deniz, deniz, zehirli deniz!" dedik, gemiden gemiye, limandan limana geçtik. Denizi ne kadar çok seversen, o kadar da çok sevmezsin!

Neyse, geldik evlendik. Elimizden ne gelir? Denizcilik! İşte şimdi eğreti kayıkta balıkçılık ediyoruz.

Artık güneş batıyordu. Sali Adalarının küçükleri koyu çelik mavisi bir denizin üzerinde kırmızı meşaleler gibi yanıyorlardı. Yaşlı balıkçı,

"Balıkçılığa başlayalı yirmi yıl geçti. Şu madrabaz Kazdağlı Süleyman'a bir türlü borcumu ödeyemedim. Belki on bin kez balığa açılmışımdır, belki beş yüz mil kürek çekmişimdir, hiç olmazsa üç bin fırtınaya göğüs germişimdir ve denizin saniyesi saniyesine uymayan hırçın huyuna bin bir türlü beceriklilikle karşı koymuşumdur... Artık kollarım sıska, gözlerim bulanık. Bunca zamandır tuttuğum balık da, haydi bilemedin beş altı bin okka! Onlardan da, balık madrabazı Kazdağlı Süleyman kazançlı... Eh, artık yaşımızı başımızı bulduk... Hey gidi deniz, hey' Artık elveda sana..." dedi.

Ötekiler, "hımm, humm" diyerek ağızlarıyla "evet" deyici gürültüler yaptılar. İçlerinde orta yaşlısı:

"Şu karşiki Torba kıyılarına bakınca, rahmetli Kara Yusuf'u hatırladım. Küllük'ten pupa yelken Torba'ya gelmiştik. Kayığı bağladık. Gece Bodrum'a yürüyecektik. Şu Torba'dan öte, yokuş başına doğru incirlikler yok mu? Orada zavallı Kara Yusuf durdu, gözleri yaşlarla doldu. Bana: Dört yaşındaki oğlumla buradan geçiyordum. İncirler kurumuş gibiydi. Çocuk, yerde bir incir buldu, yuttu. Boğulup öldü. Kurtaramadım, parmaklarımı soktum, çıkaramadım. Ku-

cağıma aldım, koştum! Ama nereye yetişecektim? Boğuldu gitti yavrucak, solup öldü. Yardım edemedim diye anlattı..."

Balıkçıların en genci,

"Kara Yusuf Amcaya ne oldu?" diye sordu.

Orta yaşlısı anlattı:

"O Küllük'te (bugünkü Güllük), sandalıyla vapurdan yolcu çıkartır, öteye beriye yük taşırdı. Bir gün kızıyla düğüne gidecek oldu. Düğün de, deniz kıyısındaki Kazıklı köyündeymiş. Baba, gece kadar esmerdi ama, kızı inadına güneşin altın sarısıydı. Yavrucak anasına çekmişti. Kızın rüzgârda uçuşan saçları hâlâ gözümün önüne gelir... Babasına, 'Baba, hava çok kötü bugün, gitmeyelim' dermiş! Kız, denizden, babası kadar anlardı. Alimallah, küreklere yapıştı mıydı, otuz kırk mil denize deniz demez... Yusuf, 'Hayır kızım, bir şey yok' falan demiş. Kız da razı olmuş. Baba kız sandala binmişler, açılmışlar, gözden ıramışlar... Gidiş o gidiş. Onları bir daha gören olmadı. Düğün olmuş ama, onlar oraya hiç uğramamışlar. Ne kayık bulundu, ne de Kara Yusuf'la kızının ölüleri... Denizde sır oldular..."

Yaşlı balıkçı, kendi kendine konuşur gibi,

"Deniz büyüktür, sır saklar" dedi...

Artık gece olmuştu. Engin bir Ege gecesi idi. O koca gece bile, yıldız kalabalığına dar geliyordu.

Balıkçılar, ateşe her dal atışta, havaya bir alev dili fırlıyordu. Alacakaranlıkta üç balıkçının yüzleri hayal meyal, ölülerin kuru kafalarına benziyordu. Kuru kafalardaki gibi, kapkara kararan göz yuvaları, her alev sıçrayışında, birdenbire kıpkızıl çakıyordu.

Koyun bir noktasında, bir muratkuşu ötüyordu. Balıkçılar, yemeklerini yediler, ateşin çevresinde uykuya uzandılar. Ateş kül olmuş, kararmıştı. Üç balıkçı, birer loş leke gibiydiler. Deniz gidip geldikçe, yarı fısıltı yarı iç çekişine benzeyen bir ses çıkartıyordu.

Bu ses, sessizliği bozmuyor, ıssız kıyıda bir kat daha ıssızlık yaratıyordu.

Geceleyin denizlerden buğular kalkar gibi oldu. Bu buğular, denizden çıkan insan hayaletlerine benziyordu. Yoksa, engin gece, sırlarını mı açıklıyordu? Bu heyulalardan biri Kara Yusuf'a, öteki kızına benziyordu. En genç balıkçıya gittiler. Kız gülümseyerek,

"Bana acıma" diye konuşmaya başladı. "Ben boğulurken hiç sıkıntı çekmedim. Babam, benden önce ölen erkek kardeşimin yardımına koşamadığı için, bizim kayık alabora olur olmaz boğulacağımızı anladı, sıkıntı çekmemem için, uzun denizci bıçağını çıkararak, yıldırım gibi yüreğime sapladı. Öldüğümün hiç farkında olmadım."

Genç kız güldü, genç denizciyi alnından öptü. Kara Yusuf da mutlu görünüyordu.

"Cennete gitmektense, biz denizlerde kaldık," dedi.

İkisi de kayboldular. Balıkçılar uyanınca genç balıkçı,

"Kara Yusuf'la kızını düşümde gördüm," dedi.

Ötekiler,

"Hayırdır inşallah," dediler.

Balıkçılar, şafaktan önce kayığa binip açıldılar. Ortada çıt yoktu. Yan yana duran üç balıkçı, ayakta göğüsleriyle, elleri ve kollarıyla ite ite kürek çekiyorlardı. Salamastıralar gıcırıyor, çıplak ayaklar her itişte farsların üzerine vuruyor, kürekler düzenli "fışşıyuu. fışşıy..y"larla denizi dövüyordu. Hiç kimse, yanı başındakine bir söz söylemiyordu. Birdenbire dimdik durdular. Şafak, cam gibi denize yankılanmış ve orada ikinci bir şafak yaratmıştı. Kayık, sanki göklere asılmış, tan ışığında ilerliyordu.

Gün yeni yeni yaratılmaktaydı. Upuzun bir sur, kırmızı ötüşüyle bütün ufukları aradı. Karanlıktan kurtulmakta olan denizler, dağlar, kuşlar, böcekler,

çiçekler, ağaçlar seslerini evrenin çağrısına kattılar. Gün doğuyordu, sessizlikten müzik doğarmış gibi, birden üç balıkçının titreyen dudaklarından aynı zamanda bir türkü yükseldi. Uyanan ışığa onlar da seslerini kattılar. Yalşlı balıkçı, ötekilere döndü:

"Deniz şanlı şeydir, vesselam!"

Sonra önüne döndü. Ciğerlerini doldurdu ve "Merhaba deniz!" diye bağırdı. Öteki iki denizci de, olanca güçleriyle haykırdılar:

"Yaşasın deniz!.."

Sesleri, uçurumlardan angılandı, bir kaya öteki-ne, "Yaşasın deniz!" diye ünledi...

BALIKLA KABAK

Gökova Körfezindeki Şehiroğlu (antik Cedrai) Adasına doğru gidiyorduk, bir gomine önümüzde bir uçar balık denizden fırladı, şimşek gibi parladı, battı. Ta ötede, denize bir martı daldı.

Akdeniz'e ak derler. Fakat, ak idiyse, herhalde aklık, maviye sevgisinden, kendini mavinin içine atmış ve mavilerde şeker gibi eriyip mavi olmuştu.

Biz, bütün özleyişlerimizle adaya sokuluyorduk. Bu, bir ada değil, sanki gökten denize düşmüş bir cennet parçasıydı. Yaradılışın gönlü Ege ortasında sevgiyle, çiçekle, ve türküyle çıldırmış, en vurdum-duymaza bile ateşli bir atılış tadını tattıran bir sevinç parçası yaratmıştı.

Deniz, gök gürültüsü ve ak köpük halinde kıyıya döşeniyordu. Hiç ses çıkarmadan, kalkına kalkına buraya yetişen soluğan, heyecandan dile geliyor, sesini salıveriyor ve gönlüne tercüman olan güçlü türküsünü, bağrını parçalayarak yükseltiyordu.

Taa uzaktan gördük: Bir köylü kızı, sabah yıldızı gibi, deniz kıyısında çırılçıplaktı. Yanaşmakta olduğumuzu fark edince kaçtı, aklığı yeşiller arasında söndü. Birdenbire ada bize geçit verdi, koynunu açtı. Orada koy, kendisini denize yuva yapıyor, kıyı yeşili, mavilere çelenk oluyordu. Kayık içeri dalınca, soluğanların gürleyişi, sanki geçmişin uzak bir anı-sı oldu. Cenneteydik! Yer yer mavi, pembe ve yeşil bir deniz, öylesine duruydu ki, otuz kulaç derinlikte deniz bitkilerini, yüzüşen balıkları ve onların dibe salınan gölgelerini, dalgaların harelediği dip kumlarını, açık avcumuzun içine bakarmış gibi seyrediyorduk.

Görülen, ta onca güzeldi. Mavi çiçekler, incecik kanatlarıyla adayı göklere uçuracağa benziyorlardı.

Sarmaşıkların yükselen her sarılışı, bir kumrunun çark ederek ötüşü gibi dolana dolana, bu yeşil yeryüzünün kokusunu mavilere vermeye uğraşıyordu. Birdenbire fısıldayan buhur (liquidambar styraxiflua) ormanının burcu burcu kokan ruhu sanki renk olmuş da, bir okyanus derinliğini andıran göğün mavisine dalmış gibi, yeşil mavi ve pembe kuşlar göklere savruldu... Kuş alayından çok, ormandan fışkıran bir hava fişeğiydi; bir renk volkanı, bir tütsü, bir duman, ne bileyim, bir gökkuşağı!.. Duman gibi çark ettiler. Işık! Işık vardı. İnsan havayı solurken, kuş cıvıltısı, çiçek kokusu, gök mavisini ve ışık içiyordu. Çünkü burada bir kuş ölse, bir dalga fısıldasa sessizliği bozmuyor, tamamlıyordu.

Denize baktık: Skaros balığı alayları, güneş ışınları ve gümüş oklar gibi geçtiler. Onların ardı sıra uzun bir altın üstüvane kaydı geldi. Küçükleri kovalayan bir ejder, bir vlahos azmanıydı. Kayığın sudaki gölgesinde birden taş kesilmiş gibi durdu. Arkadaşım balıkçıydı. Yani, kedi kadar sabırlı ve bir midye kadar geçen zamandan habersizdi. Ama, akli balıkta mıydı, kim bilir?

Yem olarak oltaya bir ahtapot parçası taktık, oltayı denize attık. Balık, yemi birdenbire kaptı, ip birden gerildi. Kayık devrilecekmiş gibi bir yana yaslandı, sonra, pruvası denize gömülerek, son hızla ilerlemeye koyuldu. Arkadaşım,

"Bü olmadı! Ya ipi koparacak ya bizi batıracak, kabağı bağlayalım..." dedi.

İpin ucunu koskocaman bir sukabağına bağladık. Balık, kalumayı, yani bütün ipi harıl harıl çekti. Sonra, kabağı "şark" diye denize attık. Kabak, koyun ayna gibi yüzünde, yarışa çıkmışçasına hızlandı. Sağa fırladı, durdu. Hopladı! Sola saldırdı. Denizleri köpürte köpürte koştu. Yine durdu. Düşünü-

yordu galiba. Çok sürmedi. Kabak birdenbire derinlere daldı, gözden kayboldu. Taa iki yüz metre ötede havaya fırladı. Denize bir şamar atarmış gibi, yine denize düştü. Tostoparlak, içi kof kabak, akıllıymış gibi davranıyordu. Sanki canlıydı. Balık çekince gidiyordu, dalıyordu... Balık durunca, balığın başını yukarıya çekiyordu. Saatte altmış mil hızla, en şaşırtıcı dönemeçleri çevirecek, taklalar atacak ve başka hünerler gösterecek güçte olan denizin koca ejderiyle, yeryüzünün en zeki adamı böylesine anlayış ve ustalıklı savaşılamazdı. Koca canavar, düşmanından kurtulmak umuduyla, açık denizin özgürlüğüne, engin ufuklarına daldı. Ama, çenesine sülük gibi yapışan ve lastik gibi sünen bu ağırlığın etkisi altında durakladı, şaşırdı, sağa dedi olmadı, sola dedi olmadı. Yine sola dedi, daha beter oldu. Biraz geriledi, ileri fırladı, derinledi, karanlıkların bağrında kayboldu. Kabağı kulaç kulaç derinlere sürükledi. Fakat, "ha oldu" diye yavaşlayınca kabak, balığın başını yine yukarıya çekti.

Vlahos kızdı, olanca hızıyla yüze, güneşe doğru saldırdı, denizden dışarı atıldı. Havada gümüşümsü bir takla kıldı. Bu iş iki saat sürdü. Artık sersemlemiş gibi, sukabağı deniz yüzünde fırıl fırıl dönmeye, küçük daireler çevirmeye koyuldu...

Küreklere davrandık. Gidip kabağı kayığa aldık, ipi çekiyorduk. Derin karanlıklardan balık yavaş yavaş, ağara ağara geliyordu.

Arkadaşım,

"Ben acıdım," dedi, "salıverelim!.."

Bunu söyledikten sonra, balığın çenesini oltadan kurtararak denize boşladı.

Balığın parlak renkleri, derin morların arasına çökerek eridi. Koyda geceleyecektik. Gün yavaş yavaş kapısını kaparken, menteşeleri kırmızı ışıkla inliyordu. Yıldızlar, menekşe renkli karanlıklara fırladılar, Samanyolunun gökyüzünü saran alev tütsüsü

zerinden Yedi Plead yıldızları ufka kayıyorlardı. Göklerin uurganı Oriyon, bütün yıldızları pırıldata pırıldata tam tepemize ıktı. O kadar çok yıldız vardı ki, insan ıssız yerde kendisini, nurla kaynaşan bir kalabalık içinde sanıyordu.

Deniz uyutucu bir salıntı yapıyordu. Ege solu-yordu. Kayığın bazen zinciri tıngırıyor, bazen kendi haline bırakılan dmen, bir kuş gibi, "ci..kk" ederek ötüyordu.

Arkadaşım, yattığı yerde bĞrn rahatsız eden kabağı kaldırdı, "gmmmm" diye ambara atıp parçaladı. Sordum:

"Ne o?"

"Bırak sen de cenabeti," dedi, biraz durdu ve mırıldanır gibi konuşmaya başladı:

"Kabağın zaferini anlamayacak ne var? Çünkü anlamak, düşünmek gibi konular kabağa değil, kafa-ya aittir. Yenmek eğer üstünlük olsaydı, l ve içi kof bir kabak, az çok beyni olan canlı bir balığı yene-mezdi. Hamam kubbesinden düşen tuğla beynimizi ezdi diye beynimizden ileri midir?"

Ben içimden, "Bizimki galiba sayıklıyor," dedim.

Gözlerim Oriyon'a takılı... Onlar yavaş yavaş uf-ka akıp battılar. Uyumuşum...

HAYDI SÜNGERE!..

Bahar geldi. Kumanyalarımız, dalgıç takımlarımız tamamdı. Gece ortası, açık denizlere davranacaktık. Güneyin ateş gibi sıcak gecelerinden biriydi. Gök, yıldız kalabalığına boğulmuştu. İnsan kalabalığı gibi itişip kakışıyorlardı. Çıldırasıya çakışıp kırpışıyorlardı. Bir yıldız kaysa, yıldız arasından geçecek yer bulamıyordu. Bu yıldız kaynaşmasından, insanın kulağı sanki bir uğultu duyuyordu.

Depozito kayığında otuz kişiydik. Birkaç gün sonra sefere kalkacak öteki denizci ve dalgıç arkadaşlar, peşin çektikleri paralarla vur patlasın çal oynasın, eğleniyorlardı. Seferden diri olarak dönüp dönmeyeceklerini bilmedikleri için, fırsat varken, kadderden öç alıyorlardı. Bir ellerinde meşaleler, öteki ellerinde rakı şişeleri, sallaya sallaya bizi uğurluyorlardı. Boş şişeleri kayığımızın bordalarına çarparak, parçalanan cam gürültüsüne şen bağrıışmalarını katıyorlardı.

Ben, tayfanın en genciydim. Siftah sefere çıkıyordum. Babam kayığın kaptanıydı. O gece ben dümenideydim. Kocaman ve apaçık bir geceydi. Hani tarlaya kavun ekersin, biri büyük, biri küçük olur. Bu da gece azmanıydı. Öteki geceler, şu avcum kadar şeylerdi. Tutabilirdim. Bu yıldız okyanusunda ben ancak bir noktaydım. Denizde çıt yoktu. Kayık bir heyula gibi akıyordu. Gecede –ne diyeyim– bir güzellik duygusu vardı, bir şaşkınlık vardı. Onu anlamadan önce geçecek diye telaşlanıyordum. Şurada, şu gece karanlığının ötesinde sanki bir şey vardı. Düş görmüyordum. Çünkü, şurada, ufkun ötesindeki

adaların adlarını teker teker biliyordum. Babam sarhoştı. Uyuyordu. Sarhoş diye onu iş göremez sanmayın. O asıl sarhoşken on tane ayıktan daha becerikli olurdu.

Sabaha karşı hava serinleyeceğine, inadına ısındı. Esmiyordu. Deniz, iriyarı soluğanlarla inip kalıyordu. Düz yürüyemiyorduk. Hep soyunduk. Gövdelerimizden buğular tütüyordu. Buram buram terliyorduk.

Güneş, sapsarı bir portakal gibi doğdu. Göğes tırmandıkça, gün aydınlanacağına, gitgide kararıyordu. Yanıma Kara İzzet yanaştı,

"Güneşi tekrar göresiye kadar çok tuz yutacağız," dedi.

Babam,

"Dümene bir kişi daha gitsin!" diye bağırdı.

Hemen o dakikada, gök bir şimşekle yarıldı.

Sanki, eli kılıçlı bir ejder, gök karasını enine boyuna, tepeden tırnağa kesiyor, biçiyor, kıyım kıyım kıyıyordu. Bir an, ta tepemizde, kayık bastonunun ucuna kadar yıldırayan bir ateş şeridi idi. Fırtına bizi gözüne kestirmişti. Tam ateş yayılımının orta ucundan kıkına kadar tutuşuyordu. Her şimşekte her birimiz, dimdik duran dipdiri birer ateş insandık. Gemi-miz sanki lav gibi parlıyordu. Birdenbire bu ateş, bıçak gibi kesildi. Kara göğün çatlakları hemen kavuşuverdiler. Biz, "Bunun ötesi ne olacak?" diye şaşkın şaşkın birbirimize bakakaldık.

"Yelkenleri sarın!.." diye bir emir gürledi.

Direklere atıldık. Ta tepede hiç de hoş değildi. Başım sanki gök karasının içine takıldı. Gözümü ne kadar açarsam açayım, hiç açmamış gibi oluyordum. Tam papafingoyu sararken, yağmur boşandı. Kalın ve iri bir suydı. En tepede olduğum halde, damlaların güvertede cevizler gibi çatırdaya çatırdaya kırıldıklarını duyuyordum. Direkte, birbirimizi el

yordamıyla arıyorduk. Yağmurun şamarlarından yüzümü korumak için, başımı eğdim. Etlerim cayır cayır yanıyordu. Nasıl indiğimi bilmiyordum. Ben ve Kara İzzet, dümenin iki başına karşılıklı geçtik. Terlekler dümenin çepçevre saplarını iki avcumuz, dizimiz ve bacağımızla zaptetmeye çalışıyorduk. O saplar, sanki sopa olmuşlar da, birbiri ardınca inerek, tepemizi patlatmaya, göğsümüzü delip deşmeye savaşıyorlardı. Kara İzzet, kulağıma eğilip eğilip gırtlığını patlatırcasına bağıyordu:

"Dayan bre oğul! Domuz sanki yaban beygiriymiş gibi, gemi azıya aldı. Dümen mi bu? Şimdi suratına bir tekme yiyeceksin. Gevşek tutma, çarpacak bee!.. O havaya uçup giden Süleyman mıydı? Çattık belaya. Şu yağmur dinse bari. Bu kadar suyun tadı mı olur? Denize düşmeden boğulacağız..."

Öteden birisi,

"Sağnak geliyor!.." diye yaygarayı bastı.

Gemi, sanki kurumaya asılan bir çamaşır gibi, sarsılıp silkindi. Ayı gibi ihlayan bir dalga, kayığın üzerine bindi. Fakat, kayık silkindi, doğruldu. Hava ya kalkarken, kayığın her yanından denize çağlayanlar boşanıyordu. Sonra, kayık gene çöküyordu.

Bir aralık yanı başımdan, yüzü parça parça olmuş biri, bağıra bağıra geçti. Gemi canlıymış gibi, çıgılık ardına çıgılık salıyordu. Yalpa vuruyordu. Yalpa mıydı o? Sırayla biz geminin üstüne çıkıyorduk, gemi bizim üstümüze çıkıyordu.

Dümen saplarını tutmaktan hem benim, hem İzzet'in avuçları kanıyordu. Dizlerimizin derileri yüzülmüştü. Benim sinirlerim tuttu. Kendi durumumu görmeden, Kara İzzet'in durumuna, katıla katıla gülüyordum. Kahkahalardan, avuçlarım kadar karnım da ağrıyordu. İzzet, boyuna sövüp sayıyordu. Bana çıkıştı:

"Bre adam, bacakların sudan mı? Neye sağa sola kırıtip kayıyorsun? Dümene yapış, sapın birini

ikisini göbeğine sapla. Bacaklarını dik tut, yoksa hâpı yuttuğumuzun resmidir!.."

Bir fırsatını bulup anadan doğma soyundu. Dümene bütün gövdesiyle dayandı. Ben de İzzet'ten alta kalacak değildim ya, yarı alaylı, bağırdım:

"Kadın mı oldun? Ne göbek atıp duruyorsun? Yoksa, beline fistan geçirip daha güzel bel kırmak için mi soyundun?"

Bu kez bağırma sırası ondaydı:

"İyi tut da, birlikte fink atarız. Gözünü aç, geliyor! Sana doğru çek! Ha gayret! Sonumuz geldi galiba! Yaşa tosun tekne! Gördün mü, dümenin dediğini insan gibi nasıl çaktı?"

Gerçekten de dümen dinlemiyordu gemi, dalga üzerinde, insancasına cevap veriyordu. Biz gemiyle, gemi bizle bir gövde olmuştu. İzzet yine,

"Ha dayan! Yatışıyor gibi. Aslandır şu deniz! Atlattık! Bu da oldu. Bu sünger seferinden kazandığım paranın topunu da Emine'ye vermek nasip olacağı benziyor!.." dedi.

Karanlık içinden, sevinçle hopyaya zıplaya babam çıkageldi. Üstü başı parça parçaydı. Yüzü gözü kan revan içindeydi. Bize,

"Size söylemedim mi? Akdeniz'de bu kayık gibi yoktur. Gördünüz mü, bastonunu rüzgâra nasıl dikti? Kasırganın suratına kahkahalarıyla suları nasıl püskürtüp tükürdü? Yaşasın kayık. Yolumuz artık düzdür..." dedi.

Babam bunları söyledikten sonra, daha yüksek sesle ve daha yüksek sevinçle bağırdı:

"Süngere!.."

DENİZ ERİ MAHMUT

Gökleri kapsayan duvar gibi dimdik uçurumun bir yerindeki çatlak, içeriye doğru epeyce derinleşir. Ta içerde, altın sarısı kumla yeşil deniz, birkaç da ufak tefek kayık.

Ordan patika, sağa sola sendeler, yavaş yavaş tırmanır, ta yükseklerle küpe gibi takılı ufacık bir köy-cüğe varır. Apak evlerin arasına dalar, ötelerde, tepede ağaran yel değirmenine ulaşır. Oradan tepetakla iner, Azmakbaşı'nın tahta köprüsünü aşar. Ayağına pek olan, on saatlik taban tepişle Milas'tadır.

Küçük Mahmut, değirmenin aşağısında şekerleme kestiren Akköylü'ydü. Babası o gün, ona birkaç mangır vermişti. Mahmut, köyün biricik bakkalından şeker alacağına, perendeler atarak kumsala koştu. Paralar dört yana saçıldı, çocuğun umurunda değildi. Ta neden sonra, deniz suyuyla sırsıklam dönünce babası sordu:

"Paranı ne yaptın?"

Çocuk kıvrandı, ses çıkarmadı. Babası, karısına:

"Bu sıpa acından ölür, paranın değerini hiç bilmiyor..."

Çocuğun rasgele yüzüne, kulağına, kafasına "tak tuk" verdi yumruğu. Çocuk yatağına kıvrıldı. Uykusunda içini çeke çeke hıçkırıyordu. Anası gidip yokladı. Yastığın altında bir mavi boncuk kırığı, renkli iki çakıl taşı, bir şeytanminaresi, bir ölü ağustosböceği buldu. Anası, çocuğun başını okşayarak:

"Fukara çocuğun ne oynayacağı olacak?"

Mahmut, ağırları meremetlerken, denizcilerin yanına sokulup dinlemeye bayılırdı. Büyüyünce, köyün parmakla gösterilen kürekçisi oldu. Sesi artık çetre-filleşmişti; şimdi iri, şimdi ince çıkıyordu sesi; utanı-yordu. Toprak altından görünmeden yürüyen sular gibi, için için cinsel özlemler duyuyordu. İki ya da üç kez ilçeye gitti. Gördüğü kıza âşık oluyordu. "Âşık oluyor" demekle sarkıntılık ediyor ya da edesi geliyor anlaşılsın. Evet, cinsel eğilimi vardı ama, daha çok bir güzelliğe kavuşmak özlemiydi onunki. Sevdğine bakmaya utanıyordu. Hayran kaldığı kız ya da kadınlara, gözünün kaymamasına çabalardı. Tuhaftı ama, onlara karşı hayranlığı, saygısı, hele hele onları korkunç bir gizin (sırrın) sahibi sayıyordu.

Eline gazete geçtikçe —seyrek geçerdi ya—, orada gördüğü kadın kız resimlerine bile vuruluyordu. Ama hepsine değil. "Cart, kaba kâğıt" yollu, kulaktan kulağa sırtıtanların, o sırtışların yapmacık olduğunu görüyor, içtenliğinin ikiyüzlülükle karşılanmasına kı-zamıyor ama, içi kırılıyordu. Doğdu doğalı, gerçek-lerle öylesine çevriliydi ki, gerçeği yalancından ayıra-biliyordu. Kaya, "Ben katıyım"; su, "Ben akarım" di-yordu.

Köydekilerin kimisi kendisini andırır, kimisi de hiç benzemezdi ona. Sakladığı resimler arasında, sırtımayanlar vardı. Çoğu profil, uzağa bakıyormuş gibi düşünceli, yaşlı... İşte, onlara acırdı, yardımları-na koşası gelirdi. "Bu güzellikle birlikte olsam, onu ne üzüyorsa, birlikte karşılardık," yollu düşünürdü.

Köyde emekli yaşlının biri vardı, yumuşak gülümsemeli ufak tefek bir adamcağız. Arasına getirdikleri balıklara karşılık, okuma yazma öğretirdi öğrenmek isteyen çocuklara. Mahmut, okuma yazmayı ondan öğrendi.

Köyde gördüğü her kızın yüzü, Mahmut'un gönlünü bir soruya çeviriyordu. Bu kızların birinden birinin, bir gün kendisine can yoldaşı olacağını biliyor-

du. Emeklinin torunu Döne vardı. Gönlü, "Olabilir mi?" sorusuna, koca bir "Evet" oluyordu.

"Döne can yoldaşın olursa ne yapardın?" sorusuna, uykusunda düşleri karşılık veriyordu.

Düşünde Döne'nin yorgun ayaklarını yıkadığını ve yumuşak havlularla kuruladığını görüyordu.

Mahmut, boylu poslu bir delikanlı olunca, babası da, anası da, dönüşü olmayan yolculuğa çıktılar. Döne'nin dedesi de yatalak hasta oldu. Döne çirkin bir kız değildi, kapkara saçlı ve gözlüydü. Ama, o çukurlarından düşünceli düşünceli bakan kömür gözleri, Mahmut'un gönlünün imdada koşuculuğuna, geniş alan veriyordu. Mahmut onu görünce, bir gökkuşağına bakıyormuş gibi oluyordu. Bir gün, denizle gök, en parlak mavi durumlarındayken, Mahmut, zeytinlikte Döne'ye, bir cümleyle gönlünü dudaklarından kaçırdı:

"Seni seviyorum!.."

Döne'nin bütün kanı yüzünde harladı, "evet" yollu başını salladı, gülümsüyordu.

Bir yıl sonra, bir çocukları oldu. İşte o sıralarda, "Ha patladı, ha patlayacak" derken, savaş "güm" diye patlayakoydu. Mahmut da askere çağrıldı. Bahriyeliydi. Köyden ayrılışı pek yürek parçalayıcı oldu. Döne, çocuğu sırtında Mahmut'u ilçeye, ta Milas'a dek uğurlamak istiyordu. "İlle geleceğim," diye ağlaya ağlaya, ayak diretiyordu.

Mahmut,

"A canım Dönekik, ha burada, ha ilçede ayrılmışız. Yüreklerimiz ne olsa kopacak, lastik gibi sündürmenin ne gereği var?" diyordu.

Konuştı, konuştu. Sözleri Döne'yi bir türlü kandıramadı. Köyün tepesinde yel değirmeni vardı ya; Döne oraya gelecekti. Orada dağ patikası, bir dirseği dönüyordu. Dirsekten Döne, gerisingeri köy yolunu tutacaktı. Mahmut da dönüp arkasına bakmadan, yokuş aşağı patikayı çiğneyip gidecekti. İkisi de yan

yana, omuzlarını birbirine dokundura dokundura de-
ğirmene tırmandılar. Mahmut'un sırtında bir çamaşır
çıkını vardı. Döne hıçkırıyordu. Çocuk, sütdiliyle,
"Baba, baba," diyordu.

Ayrıldılar! Ayrılışlarının acısıyla dünya yaralan-
dı sanki...

Ayrıldılar ama, ne yürüyüp giden Mahmut, ne
de değirmenin yanındaki yol dirseğinde kalan Döne
tutabildi verdikleri sözü. Mahmut, on beş adım yürü-
dükten sonra baktı. Döne'nin, acıyla karmakarışık
yüzünü, dirsek ardından kendisini gözetlediğini gör-
dü. Paralanmış bir sesle, yarı buyruk yarı yalvarış,
Döne'ye köye dönmesini söyledi. Bunu söylerken
adımları, öne yürümekten çok, geri dönmeyi istiyor-
lardı. Ah, dönmekte serbest oluş, cennet olurdu.

Mahmut yürüdü, döndü baktı: Dirsek, yürekler
acısı bir boşluktu. Mahmut yürürken, yüreğini ayak-
larının altında çiğniyordu sanki...

Mahmut yaman bahriyeliydi. Onu bir yük vapu-
runa verdiler. Karadeniz'de yük, asker ve cephane
taşıyordu. Bir gece, donuk donuk bir gümleyiş oldu.
Gemi hemen battı. Mahmut gözlerini açınca, tutsak
olduğunu anladı. Karısıyla mektuplaşamıyordu. İçi
kan ağlıyordu, "Eh, pamuk toplar, tütün kırar," diye
avunmaya çalışıyordu, ama kendisini aldatmaya ça-
lıştığı için kızırıyordu kendisine. Öfkeyle,

"Ne pamuğu? Ne tütünü?" diye bağırıp olduğu
yerde sığıyordu.

Mahmut, o hapishane kılıklı kampın duvarına
sırtını dayar, dudak arasından bir memleket türküsü
mırıldanır, sonra zehir zemberek bir of çekerek, ye-
rinde duramaz, ayağa sıçrayarak yorulup düşünce-
ye dek kamp avlusunu arşınlardı. Bir mektup yolla-
yabilse, bir mektup alabilse!.. Ne gezer?

Gök ağır bulutlarla yüklenir; yağmur, miskin bir
su sızıışı ya da kar, yağar da yağar. Mahmut, gönül
gözüyle Akdeniz kıyısındaki güneşli köyünü görür-

dü, dağın kıyısınca, küpe gibi sarkardı. Mahmut, köydeki iki odalı ak badanalı evini, evinin kapısında, çocuğu kucağında Döne'nin dimdik durarak kendisini beklediğini görürdü. İşte o zaman, dudaklarından bir memleket havası tellenirdi:

*"Gidene bak gidene
Boyu dönmüş fidana;
Haydi benim şah boylum,
Şah boylum, şebboy çiçek başında..."*

Bu türkü, köyde bir sevinç türküsüydü. Üzüntü içinde, geçmiş sevinçleri anımsamak amma da acı oluyordu! Mahmut'un gözleri doluyordu. Zehir zak-kumdu o yaşlar...

Böylece dört yıl geçti. Ne arayan, ne soran oldu. Çarlık yıkıldı. Bolşevikler iktidara geçtiler. Mahmut'u kamptan çıkardılar. "Memleketine git," dediler.

Ta Sibiryâ sınırlarından yayan mayan, ta Anadolu'nun Akdenizine gidecekti... Bir yıl da böyle geçti. Sonunda Milas'a vardı. Orada köyünden kimseyi bulamadı ki, haber alsın... Beş yıl, dört gözle beklediği dakika gelmişti artık, Milas'tan köye, koşar adımlarla uçtu. Sanki kan damarlarının içinde dağ havası esiyordu. Ayaklarının üstünde miydi, yoksa tepe takla mıydı, bilmiyordu.

Burgaç gibi savrularak, Döne'den ayrıldığı dir-seğe vardı. Hem yorgunluğunun, hem de sevincinin etkisiyle dizüstü düştü. Tepeden tırnağa, tek parça, koca bir şükran parçasıydı o anda. Akşam çökmüş-tü...

Adımlarından çok, yüreğinin güm güm ettiğini duyuyordu. İşte, aşağıda, bulutlar arasından arasıra görünen ayın ışığında, kendi evi ağarıyordu. Hatta evin penceresinde ışık da vardı. Demek ki, Döne daha yatmamıştı. Ayın üzerine, şilte gibi kalın bir bulut geldi. Hiçbir şey görünmez oldu. Artık Mahmut, eve

ulaşıyordu. Birkaç adım ötedeydi evi. Yavaşça pencerenin önüne geldi.

Döne oradaydı. Göğsünü açmış, bir çocuk emziriyordu. Karşısında bir erkek oturuyordu. Mahmut'un kızını göğsüne almış, babaca okşuyordu. Demek ki, Döne evlenmişti. Mahmut, şimşek çarpmışa döndü. Eli pantolonunun art cebine gitti. Tabancasının sapını sıkıyordu. İki adımda kapıya vardı. Kapıyı, çerçevesiyle devirip içeri girecekti.

O anda, içinde bir şeyler, "cızzz" diye yanar gibi oldu. Eli tabancadan ayrıldı. Sendeleyerek, gene pencereye gitti:

"Ne kabahatleri var?" diyerek inledi, yere yıkıldı.

İçeriden Döne'nin sesi geldi:

"Rüzgâr bu akşam pek inliyor."

Erkek:

"Rüzgâr çıkmış olacak, gece çocukları iyice örtmeli, üşümesinler..."

Mahmut, usulcana kalktı, pencereden bir kez daha baktı. Döne, pencereye doğru dönmüş, yükseklere, havaya bakıyordu. Gözleri öylesine masumdu ki... Hem de, kaderine razı bir acı vardı o gözlerde.

Mahmut,

"Olmuş bitmiş... Beni şehit oldu sanmış... Ne diye rahatsız etmeli?" diye mırıldandı.

Boynunu büktü, karanlıklara karıştı, karanlık oldu...

ÖNCEKİ KİTAPLARA
GİRMEMİŞ ÖYKÜLER

ATEŞ FATMA

Marmarisli aksakallı Mehmet Ağa, cinsi hemen hemen tükenmiş eski çeşitten bir esnaftı, işte bundan ötürü zengin olamamıştı. Sabah sabah, dükkânını açınca ilk gelen köylü müşteriye, basma mı, si-nameki mi ya da deve çanı mı, ne istiyorsa satardı. Ama karşısındaki dükkândan —o dükkân Köse Hafız'ındı— gözlerini ayırmazdı. İkinci bir müşteri gelince ona,

"Bak evlat, karşıda Hafız Amcan daha siftah etmedi. Aynı mal, aynı paraya onda da var. Git de ondan al," derdi.

Bir gün Mehmet Ağa on yedisini henüz aşmış dalgıç ve süngerci Aliş'i yanına çağırdı. Ona,

"Evladım, sende pek güzel kaba sünger var. İstanbul'da Fermeneciler'de Hacı Stavro benden o süngerlerden istiyor, sana adresini vereyim git sat," dedi.

Aliş memnun, İstanbul'a vapur gününü bekledi.

Aliş'in İstanbul'a gideceğini duyan tüccardan Giritli Kokoraki Hasan Efendi, Aliş'e, İstanbul'da Fil-yon Hayat Sigortası Şirketine üç aylık taksit olarak yatırılmak üzere altmış lira verdi. Aliş vapura bineceği gün Ateş Fatma'ya rastladı. Ona kimi sefer "*Kara Ateş*" derlerdi. Fatma, Aliş'in oyun arkadaşıydı çocuklukta. Ama artık serpilmiş, gelişmiş güzel bir kız olmuştu. Çocukken ona hiç dönüp bakmazlardı. Şimdiyse, sokaktan —su testisi omzunda— geçerken erkeklerin gözleri uyanıyor, ardı sıra bakışlarını ayıramıyorlardı ondan. Farkındaydı kız, göğüsleri gururla kabarıyordu.

Dağ kızı,

"Ben, dilediğimi satın alabilecek zengine değil, beni dağa kaçırmak için ölümü göze alabilecek bir erkeğe varacağım," diyordu.

Ardınca nehir gibi akan kapkara saçlarıyla Aliş'e koşarak,

"İstanbul'dan bana güzel bir yüzük getir," dedi.

Saçları at kılı ve çelik tel kadar sertti, gövdesi oranlı olmakla beraber tepeden tırnağa çelik kaslarla örülüydü sanki. Boylu poslu, uçurum gibiydi.

Aliş, İstanbul'da süngerleri sattı. Ondan sonra taksitleri yatırmak üzere Hayat Sigortasına uğradı. İdarehanede, arkaya doğru taranmış saçları iskarpinleri kadar parlatılmış kâtiplere rastladı. Pantolonlarının ütüsü bozulmasın, hem de fantazi çorapları gözüksün diye, pantolonlarını biraz yukarı çekmişlerdi. Birbirlerine,

"Mediha, Palas-Bara gelmiş, gidip göreceğim.

Aygün, Odeon'da striptiz yapıyormuş, onu kaçırmamalı," yollu müjdeler verip veriştiriyorlardı.

İşte o barlar "*hayat*" denilen o koca şeyi eğlen-dirip sürdürüyorlar, bunlar da yine "*hayat*" denilen koca şeyi sigorta eden bir idarehanenin kâtipleriydi.

Aliş, sigorta şirketinden çıkınca, dağ kızı Ateş Fatma'yı hatırladı, hemen gidip bir yüzük satın aldı. Ama Marmaris'e gidecek vapura dokuz gün vardı. Bunca günü nasıl geçirecekti? O akşam, sigorta idarehanesinde adını duyduğu Palas-Bara gitti.

Arşipel'in otuz kulaç dibine dalınca çoğu kere kendini yeşil bir loşluk içinde renklerle pırıl pırıl yanıp sönen bir âlemde uçuyor bulurdu. Deniz memeleri, gelin kuşaklarını andıran duvaklarını süzdüre süzdüre geçiyorlardı, renkli balıklar, rüyadaymış gibi uykulu yüzüyorlardı, bilinmeyen bir sebepten hep birden dönünce, her biri, kontak yapan elektrik teli uçları gibi çakıveren bir ateş oluyordu. O âlemde gövdelerin bir ağırlığı yoktu, her şey boşlukta yüzü-

yordu, rüyada sanki. Ama her şeyde kendinden geçen, mahmurlaşan bakışların titreyişi vardı. Sanki derin ve yeşil gözler esrarengiz bir hasretle kara kirpikleri arasından onu derinliklerine çekiyordu. Hani uçurumun kenarında, onun çekiciliğini duyar da insan korkuyla arkaya irkilir, tam öyle. İhtiyar dalgıçlar, Aliş'e,

"Sakin ha o yeşil bakışın yalvarışına kapılma, derine gitme, çarpılırsın," diyorlardı.

Aliş, dipte yeşilin çekiciliğini ta iliklerinde duyunca bütün gücüyle irkilirdi, koyu zümrütün içine derinleyişin, dönüşü olmayan karanlıklara çökme olduğunu bilirdi. Ama denizdeki çekicilik bir insanın değil, ne kadar da güçlü olsa, ancak cansız dolaylarındı.

Barda ise kara kirpikli yeşil bakış, bir insan bakışı olarak, ona doğruldu. O gözlerde sert bir çığlık tizliğine varan yırtıcı bir çağırış vardı, ya da ona öyle geliyordu.

Aliş artık her gece gider, bar kızının o yeşil bakışını gürleyen yürekle beklerdi. Aliş'in varlığının ortasında sanki koca bir boşluk peydahlanmıştı; seven ve içine başka bir gönülün akmasını özleyen bir kimsesizlikti o boşluk!.. O kara kirpikler arasından, o bakış Aliş'in gönlüne yeşil bir çağlayan gibi akıyordu.

Kızın permanantlanmış büklümleri başında bir alevdi. Gerdanını pembe bir şifon sisi buğuluyordu. Ama bunlar hep neyse neydi, asıl kızın gözleri bir makyaj şaheseri idi. Kız, Aliş yaksın diye dudaklarının arasındaki cigaranın ucunu Aliş'e doğru uzattıkça, delikanlı yeşil gözlerden akan çağlayanın kibriti söndüreceğinden korkuyordu.

Koca şehir her günkü işi, gücündeydi. Herkes aynı saatte aynı işlerini görüyor, gazetesini okuyordu. Çamaşırçı kimi sefer elbiseleri iyi yıkayıp ütülüyor, kimi sefer de fena yıkıyordu. Herkes beklediği otobüsü bazen boş bulup biniyor, bazen de dolu bulup daha sonra gelecek olanı bekliyordu. Herkes eş-

le dostla havadan, siyasetten, vergilerden, şundan bundan dertleşiyor, bazıları intihar ediyor, bazıları da sinemaya gidiyordu. Her gün bu ciddi angaryalar, üzüntüyle, yorgunlukla, bezginlik ve inatla tekrarlanıyordu. Bar kızı da, Aliş'i soyup soğana çevirmenin can sıkıcı angaryasını, hayatının ritmi olan saksofon ve dümbelek temposuna uydurarak ve kalçalarını sallayarak, bar sahibinin gözü önünde tamamlıyordu.

Bir geceydi, Aliş'in evlenme teklifi yüreğinden artık dudak uçlarına gelmişti. Karşı karşıya oturuyorlardı. Aliş kıpkırmızı kesildi ve kıza onu sevdiğini ve onunla evlenmek istediğini söyledi.

Kız,

"Önünüzdeki tuzluğu bana uzatır mısınız?" diye karşılık verdi. Mezesine tuz ekerken, bar sahibinin verdiği işarete uyarak, yeni gelmiş bir zengini soy-mak angaryasına başlamak üzere, Aliş'in masasından kalkıp gitti.

Aliş ceplei bomboş, kendini sokakta buldu. İş arıyordu, ama karda kışta gel de iş bul. Ateş Fatma'ya aldığı yüzüğü sattı. Ah; parası olsaydı, o yeşil çağlayanı şarıl şarıl gönlüne aktırırdı. Sokak sokak taban teptikten sonra Fermeneciler Sokağındaki Hacı Stavro'ya vardı. Dükkâncı ona bir sürü lastik balon verdi. Aliş o balonları üfürüyor ve şişiriyordu. Bunların kedi gibileri, koca balık gibileri vardı. Bu dev soluk kürelerinin kırmızısı, mavisi, sarıyla beyazı Aliş'in önüne taktığı bir tahta tepside kabarıyordu, sırtından da yukarıya doğru şişmiş hava toparlakları halinde yükseliyordu.

Köprüdeydi, polis geldi Aliş'e,

"Yürü bakalım," dedi.

İlk önce cevap vermedi, salyası tutkalmış gibi, dili damağına yapıştıyordu, kekeledi. Polise,

"Bana fırsat ver ağabey. Dünyada şu sattığım

balonlardan başka bir şeyim yok. Onları satamazsam açlıktan ölürüm," diyebilirdi.

Polis, "İyi ama evlat, şöyle kenara çekil bari!" dedi.

Aliş'in bakışı şükranla doldu. Tıknaz adamın birine,

"Çocuğunuz için bir balon alsanıza!" dedi.

Adam, "Peki ver bir tane! Şu koca ayıyı ver," dedi.

Aliş yorgun ayaklarını Yeni Camiye doğru sürükledi. Bir çocuk mavi bir balon istedi. Ne yazık ki; Aliş soluğuyla mavi balonu şişirirken mavi bir âlem yaratarak kendi de o âlemin içinde, şu sert poyrazla uçup Yeni Cami minarelerini sıyrıp sıcak güneyli Marmaris'inde kemiklerini ısıtamıyordu. Hey o mav gökler, o masmavi denizler! Oraları işte gök diye mavi bir masumiyetin Arşipel diye başka bir mavi masumiyete karıştığı yerlerdi. Artık akşam oluyordu. Gelen geçenlere Aliş'in bakışı umutla takılıyordu. Yine gece olacak, o renkli toparlak umutları havalarından boşaltırken onların fısıltısı açlığının iç çekişine benzeyecekti.

Tam o sırada köprünün altından geçmekte olan bir kayıktan kulağına bir ses çalındı. Bu bir memleket türküsüydü. Aliş dirildi:

"Bu sahiden Kerimoğlu'nun türküsü mü? Yoksa bana mı öyle geliyor?" diye kulak kabarttı.

Ses ilk önce sendeledi. Tereddütten yavaş yavaş kurtuldu ve biricik nota halinde tezden teze tırmanarak, sonunda taşıdığı keder yükünden sıyrıldı, özgür olarak bir fişek gibi yükseldi, upuzun bir müzik çizgisi olarak süzüldü; İstanbul'un o kasvetli kış göğünde mavi bir berraklık yarattı. Aliş bolonların topunu da salıverdi. Herkes renk renk dağılan balonlara bakıyordu. Aliş, köprü parmaklığından eğilerek gırtlığını patlatırcasına,

"Davut! Davut! Merhaba!" diye ünledi.

Köprüden geçen kayıktan bir ses,

"Aliş orada ne geziyorsun? Memlekete gidiyoruz. Gel seni Sirkeci'den alalım," diye bağırdı.

Aliş bir sabah Marmaris'e varınca doğruca Ateş Fatma'ya gitti. Sanki kendi gönlünü kendine açıyor-muş gibi olup bitenleri bir bir anlattı.

Fatma kulübesine girerek elinde babasının çiftesiyle çıktı. Aliş'e,

"Ben, beni dağa kaçırarak olan bir eşkiyaya varacağımı söyler dururdum. Şimdiye dek önüme öyle bir erkek oğlu erkek çıkmadı. Ben, o sözleri söylerken aklımda sen vardın. Sense gider de şehirlerde, yok yeşil gözlü, yok çağılayan bakışlı kaltaklara ve aşiftelere abayı yakarsın. Çocukken beraber evcik oynadığımızı, senin güvey, benim de gelin olduğumuzu hatırlıyor musun? Ben çocuktum, ama pek yalancıkta gelinlik etmiyordum. Ta o zaman sana adamakıllı göz koymuştum. Sen İstanbul'dayken fena fena rüyalar gördüm. Yeşil bir yılan seni ısırıyor-du. Yılanın soluğu lağım gibi pis pis kokuyordu. Oysa, dağlarımızın rüzgârları mis gibi yabaninane, kekik kokar. Bir çığlık attım, uyandım. Yılanı öldürmek üzere şaşkınlıkla işte bu çifteye sarıldım. Ninem deli olduğumu sandı. Mademki beni kaçırarak erkek yok, ben seni kaçırayım bari! Şimdi düş önüme. Bu çiftte, keklik saçmasıyla değil, domuz sıkısıyla dolu. Alimallah o yeşil aşifte için çarpmış olan yüreğine çiftenin iki gözünü de boşaltırım. Şaka değil bana Ateş Fatma derler! Deh gidi gök gözlünün kuzusu! Hayde yürü!" dedi ve çifteyi Aliş'in göğsüne dayadı.

Öteki,

"Yahu Fatma! Ayıp olur. Sen ver çifteyi, seni ben kaçırmış olayım. Yoksa karısından dayak yemiş kılıbık diye benimle alay ederler!" dedi.

Dağ kızı,

"Öyle diyemezler, akşama varmadan evleneceğiz, karın olacağım a. Kocam olarak beni dövmek

hakkin olur. Şimdi kocam değilsin, esirimsin. Kocam olunca herkesin önünde beni döversin, o zaman sana kılıbık diyemezler. Yağma yok, tüfeğimi vermem. Yürü diyorum sana! Seni dağlara kaçıracağım. Artık yeşil göz, mavi göz tehlikesine fırsat vermem. İşimi sağlama bağlayacağım. Kendi işini kendi görenin rahatı yerinde olurmuş. Bundan sonra sen yalnız benim kapkara gözlerimin olacaksın," dedi.

İki genç tartışa tartışa dağlara doğru yürüdüler. Ateş Fatma tarafından kaçırılmak, Aliş'in hoşuna gitmiyor değildi.

Üç gün sonra nüfus sayımı günüydü. Tapu kâtibi altmışlık İsmail Efendi, köy nüfusunu sayacaktı. Fatma'nın ninesi Hacıbacı Ninenin kulübesine varınca Fatma'nın nerede olduğunu sordu. Hacıbacı:

"Ah İsmail Efendi, Dalgıç Aliş'le, yok sen beni kaçıracaksın, hayır ben seni kaçıracağım diye dalaşa dalaşa kaçıştılar. Çocukken Yeşildağ'da çınarın kovuğunda evcik oynarlardı. Allahuâlem çınar kovuğundadırlar," dedi.

İsmail Efendi,

"Allah! Allah! Hacıbacı biliyor musun, bu sayım günlerinde evinde bulunmayanlara ceza kesilir. Hem bu ihtiyar yaşımda da Yeşildağ'a nasıl tırmanırım? Hani o bacaklar?" dedi.

Ama söylene söylene Yeşildağ yolunu tuttu.

Fatma'yla Aliş'i koca çınar kovuğunda buldu. Fatma'ya babasının anasının adını sordu. Fatma,

"İlahi İsmail Amca," dedi, "sanki babamı tanımıyor ve on yıl önce öldüğünü bilmiyorsun?"

İsmail Efendi,

"Biliyorum ama, sormak vazifemizdir. Ben kırk yıllık memurum; vazife nedir, bilmez olur muyum?" dedi.

Ateş Fatma katıla katıla güldü, ona:

"Buraya kadar neye zahmet ettin? Geri dönerken ben seni sırtımda taşıyayım bari! Ben altmış ok-

ka çalıyı eve üç saatlik yerden taşıyorum a! Bak beni yaz, bir de kocam Aliş'i... Gelecek çocukları da yazacaksan –vazifen ya– Allah'ın izniyle dokuz ay sonra doğuracağımı da yaz. Yalnız erkek mi, dişi mi bilmiyorum. Evinizde neye oturup beklemedin, diyor-sun. İşte burası evimiz. İlahi İsmail Amca, sen annenden bir karış aksakallı İsmail Efendi olarak mı doğdun? Hiç çocuk, hiç genç olmadın mı?"

İsmail Efendi köye dönerken içinden yüz kere "Fesübhanallah! Ne günlere kaldık?" dedi.

Dinlenmek için bir kayanın üzerine oturdu. Kendi kendisine söyleniyordu yüksek sesle:

"Hey İsmail, yaşamadan ihtiyarlamaktansa, korkmadan sahiden sevdiğini yapmalıydın ki, böyle ihtiyarlayınca neye yaşamadım diye hayıflanmaya-sın. İşte ey İsmail, altmış yaşında tapu kâtibisin. Yaşadın mı sanki? Ne gezer! Yaşamak işte şu çocukla-rınki. Hayat bu! Bir de köylerde hayat yok derler. Şimdi ne yapmalı? Evde bulunmadılar diye bu çocuklara ceza mı kesmeli? Yahu İsmail Efendi, kırk yıldır tapu defterlerine az yanlış yazmadın. Haydi göreyim seni! Çocukları evde buldum diye yanlış bir kayıt koş."

Bu sözler üzerine gözlüklerini taktı. Defteri açtı ve öyle kayıt koştu. Sonra güneşe karşı bir kahkaha salıvererek, kendi kendine, "Yaşa bre Koca İsmail Efendi! Delikanlısın be!" diye bağırdı.

AYŞE KADININ GÜNAHI

Dokumacı Ayşe Kadın, alnı seccadeden kalkmaz, ağzından kötü bir af çıkmaz, çok iyi kalpli ihtiyar ve şişman bir duldu. Dantel ve oya örerek kendisinin ve on yedi yaşında evlatlığı Nuriye'nin ekmek parasını çıkarıyordu. Ne var ki bir iki yıldan beri romantizması –Ayşe Kadın ona tomatizma diyordu– azmıştı. Sinamekili, naneli, hindibalı, soğanlı lapalar, gülhatmi çiçeği tütsüleri, kirpi, kaz, ördek yağları, Kancalı Hocanın ve İkiçeşmelikli Dudu Hatunun üf-rüklerini, kısacası söylenen her şeyi denemiş, fakat bunların hiçbiri o musibet tomatizmaya kâr etmemişti. Ona son bir çare olarak Çeşme ılıcalarını öğütlemişlerdi.

Eh, komşuları arabacı Hüsmen Ağanın Çeşme'de bir işi çıkmıştı. Eh, sağ olsun, Hüsmen Ağa, Ayşe Kadın ve Nuriye'yi Çeşme'ye götürüp getirecekti. Yola düzülecekleri gün gelince Ayşe Kadın, Nuriye'nin koluna yaslanarak bin of ve amanla arabaya oturabildi. Seccade, tespihler ve bohçalar da güzel bir istif edildi. Ayşe Kadının komşuları onu çok severlerdi. Kapılardan, pencerelerden, genci ihtiyarı ona hoş bir yolculuk ve sağlık dilediler.

Hüsmen Ağa da iyi yürekli, neşeli, konuşkan, bugün kazandığını yer, yarını düşünmez hoş bir adamdı. Bir gün önce eline geçirdiği para ile koca bir binlik kırmızı şarap almış, hayvanın samanı ve öteberisi ile birlikte bir torbaya koymuş, torbayı da arabanın arkasına asmıştı. Ayşe Kadının şarap şişesini görmemesi lazımdı. Arabada şarap olduğunu

bilse –hiç iki biri yok– Ayşe Kadın taş çatlasa o arabaya binmezdi.

Hüsmen Ağa işten kaçınmaz bir adamdı. Yolda arabaya binmekten ziyade pek yaşlı olan atın yanı başında yürüyordu. At, Hüsmen Ağanın dilinden çok anlardı. Ne var ki Hüsmen Ağa, o dili Ayşe Kadının yanında pek kullanamıyordu. Hüsmen Ağa arasıra arabadan ayrılıyor, arabanın arkasından torbayı kapınca, "Defi hacete gidiyorum," diye bir çalının arkasına koşuyordu. Orada yarım dakika kadar kaldıktan sonra koşu koşu geliyordu. Yolda bu defi hacetler pek sıklaştıkları için Ayşe Kadın Nuriye'ye "Zavallı Hüsmen Ağa ishale uğramış galiba," diyordu ve Hüsmen Ağaya da, "Ya limonlu kahve ya da tuzlu su birebirdir," diye tavsiyelerde bulunuyordu. Hüsmen Ağaysa, "Ayşe Bacı dağ başında limonu, kahveyi nereden bulayım," diyordu. Üç saatte alınacak yolu tam on iki saatte alabilmişlerdi. Kabahat kimsede değil, Hüsmen Ağanın ishalindeydi.

Akşam olunca Hüsmen Ağanın torbası pek hafiflemişti. Hüsmen Ağa, bir şeyden bir şeyi âdet edinen ve o âdete ölünceye kadar sadık kalan insanlardandı. Sabahtan beri kızıl güneşte yanmış, buram buram terler dökmüştü. Akşam olunca öyle bir susadı ki, demeyin gitsin. Çeşme yolundaki ovalar, ağaçlı yamaçlar ise onu arı uğultusu ve ağustosböceklerinin sesleriyle "Gel gel arabacı, gel gel susamış yaratık," diye çağırıyorlardı. Çünkü Hüsmen Ağa yamacın birinde önü çardaklı ve asmalı yarı bakkal dükkânı yarı meyhane bir yer görmüştü. Kamçıyı kapınca beygirin ardına iki üç defa şaklattı. Ayşe Kadına, "İshelim tuttu, siz gidekoyun, size hemen yetişirim," dedi ve bakkal dükkânına doğru koştu.

Anlattığımız gibi Hüsmen Ağa ufak tefek yapılı, serçe kuşu gibi cevval ve oynak bir adamdı. Elverir ki akşamlik çıksın, dünya umurunda değildi.

Bakkalda otururken laf lafı açtı. Hüsmen Ağa

beygirinin taylığını, gençliğini ve o güne kadar yaşadığı hayatı anlattı. Sonra Ayşe Kadından ve onun romatizmasından söz etti. Kullanılan ilaç, melhem, üfürülen üfürükleri saydı. İşte eninde sonunda Çeşme ılıcalarına doğru gitmekte olduklarını anlattı.

Beygire gelince ilk önce bir tırıştır tutturdu, sonra yavaşladı ve dik bir yokuşa gelince durdu. Ayşe Kadın, Nuriye, tısst.. pıst, dah mah diye atı yürütecek bütün gürültüleri yaptılar. Nuriye, kamçıyı kapıp can ve yürekten bir şaklattı. Hayvan bir kaç adım yürüdü ve yere birbirinden aynı mesafeyle ayrılmış olan tam birbirinin aynı üç yuvarlak küre kondurdu. Küreler hoş sonbahar havasında güzel tütüyorlardı. Nuriye'nin ondan sonra şaklattığı kamçılardan bir fayda hasıl olmadı.

Ayşe Kadın, "Eh ne yapacağız?" dedi.

İşte o zaman Nuriye atın böyle damarı ve inadı tuttuğu zaman Hüsmen Ağanın iki heceli bir küfür savurduğunu işitmiş olduğunu anlattı. O iki heceli sözün, kız, ilk hecesini –saçlarının köklerine kadar kızarak– söyledi. Ayşe Kadın, "A büyük günah! Onu söyleyemeyiz," dedi. Ne var ki at yürümüyordu.

"Bak kızım bu iki hecenin birini sen söyler, ötekini de ben söylersem, ikimizden hiçbirisi küfür etmemiş olduğu için günah işlemiş olmayız. Eğer buna rağmen günah olursa günahın yarısı senin, yarısı benim olur. Yarı günah tam günaha tercih edilir. Haydi ilk heceyi sen, art heceyi de ben söyleyeyim," dedi.

Ve öyle yaptılar. Fakat iki hece arasına fasıla sokmamak için hızlı hızlı söylüyorlardı. Güneş batıyordu. Dağlar, ağaçlar şu iki masum ruhun işlemekte oldukları günaha gülümsüyor gibiydiler.

BİR GECEKONDU

Fatma küçücük gecekonduşunda bir başına yaşıyordu. O gece uykusu yoktu. Uzun boyluydu. Mavi gözlüydü. Ne çirkindi, ne de güzel. Saçlarına al düşmüştü. Mangalında yavaş yavaş sönmekte olan bir kızıl kora gözlerini dikmişti. Fakat o kırmızı ışığı değil, o güne kadar yaşamış olduğu otuz yedi yılın panoramasını seyrediyordu. Artık yaşı geçkin denecek çağa vardığı halde evlenmemiş olduğuna, hele hele çocukları olmamış olduğuna üzüliyordu. Kendisi neydi sanki? Nesil nesil akan nehirde peydahlanmış cılk bir başak! Yaradılış, koynuna analık sevgi ve sütünü boşu boşuna vermişti. Bütün umutları hep yarınlarda toplanmıştı. Fakat artık dünün geçmişine gömölüp gidiyordu. Derin derin içini çekti. Neyse, hayatında bir boşluk vardysa geceleri uyku yok değildi ya. Yavaş yavaş kalktı. Gerindi, esnedi, döşegi-ne doğru yürüdü.

İşte o zaman kulübesinin kapısı usullacık vuruldu. Hafif tıkırtı, kadının içinde bir gök gürültüsü tarakasıyla angılandı. Kadın fena halde korktu. Kapının yanındaki koca bir sopayı eline aldı.

"Kimdir o?" diye sorarken yüreğinin göğsünü güm güm yumrukladığını duyuyordu. Bir erkek sesi, "Aman beni içeriye al!" diye yalvardı.

Kadın, "Lahavle vela kuvvete," diyerek kapıyı yavaş yavaş araladı. Dışarısının yağmur ve karanlığından lamba ışığının çevresi içine, ıslak ve yırtık pırtık elbiseli bastıbacak bir adam sendeledi.

O adamda korkan, kaçan ve "Aman beni gizle, beni koru," deyişinde Fatma'ya sığınan, hatta bütün

varlığını onun eline teslim eden bir hal vardı. Bir gün kapana girmiş küçük bir fındık sıçanı görmüştü. Farecik çırpınmıştı, taklalar kılarak ve hızlı hızlı soluyarak ufacık kara boncuk gözleriyle Fatma'ya aman beni kurtar diye yalvarmıştı. Fatma'nın yüreği nedense "cızz" edivermişti. İşte kadın, adama da tıpkı öyle acıdı. İçeri alıp tahta sürmeyi sürdürdü. Adam telaşlandı. Umutsuzlukla,

"Aman, yoksa beni polislere teslim mi edeceksin?" diye sordu.

"Sana yardım edeceğim, seni gizleyeceğim. Ama ben ne dersem onu yapacaksın. Bu üst başının hali ne? Sırsıklamsın. Sana çamaşır vereceğim, ben arkamı döneceğim, şu ıslaklarını çıkar. Onları mangalda kuruturuz!" diye emretti. Kadın ona kendi çamaşırlarından verdi.

Adam bir iki dakika sonra, "Giyindim!" dedi.

Fatma ona doğru dönerek,

"Karnın aç mı?" diye sordu.

Adam,

"Hayır, ama sıcak bir kahve olsa..." diyebilirdi.

Fatma'nın uzun etekliği, herifin belinden inip yerde sürünüyordu. Fatma,

"Pekâlâ, yapayım. Yalnız titreyip duruyorsun. Şu yatağa gir de ısın. Ben kahveyi sana getiririm!" dedi.

Biraz sonra kahveyi adama getirdi. Kadının kaşları çatıktı. Adama,

"Seni polisler kovalıyor ha? Senin bu kulübeye girdiğinden şüphelendiler mi?" diye sordu.

Öteki,

"Vallahi bilmiyorum. Ama beni vızır vızır arıyorlar. Yankesicilikten. Belki de buradaki evleri yokları!" dedi.

Kadın,

"Eğer bu tamtakır kulübeme gelirlerse saklanabileceğin yer, ancak yataktır. Şimdi yatmakta oldu-

ğun yatak. Ama bu kadarı da yetmez. Seni iyice gizlemek için benim de yatakta bulunmaklığım lazım. Ben yatakta olunca yanımda bir erkeğin gizlenmekte olduğundan şüphelenmezler ya!" dedi.

Lambayı kıstı. Odanın loş bir köşesinde mintanını ve çoraplarını çıkardı. Gidip yatağa girdi. Adam şiltenin öteki ucuna çekildi. Fatma,

"Uyu artık, çünkü sabah erkenden kaçmalısın!" dedi.

Kadının gözüne uyku girmiyordu. Adamın solu-yuşundan, uykuya dalmış olduğunu anladı. Yavaşça dönüp baktı. Döşğinde bir insanın uyumakta olduğunu şiddetle duyuyordu. Gövdesinin sıcaklığı döşe-ge yavaş yavaş siniyor ve Fatma'ya doğru yayılıyor-du. Adam bir iki defa kımıldandı. Bir iki defa sayıkla-yıp diş gıcırdattı. Biraz sonra Fatma da uyuyakaldı.

Fakat birdenbire uyandı. Adam uyurken yatakta dönmüştü ve ona daha yakın gelmişti. Kadın bükülü ayaklarını uzattı. Yine ikisi de rüyalarına daldılar. Ne var ki Fatma yine uyandı.

Yağmur durmuştu. Perde arasından sızan ay ışığı döşegi ağartıyordu. Adam başını kadının omzu-na dayamıştı. Işık yüzünü aydınlatıyordu. Uykusun-da bir çocuğa benziyordu. Fatma'nın çatılan kaşları yavaş yavaş çözülüyordu. Gülümsedi.

Sonra adamı uyandırmamaya gayret ederek kalkıp mangalı yaktı. Çay kaynattı. Bu işleri çit etme-den başardı. Neredeyse şafak sökecekti? Adamı uyandırdı. Ona kahvaltı ettirdi. Sonra kapıyı açıp ona sağlık verdi.

Biraz sonra bir kenarda bırakmış olduğu para çıkınının kaybolmuş olduğunu gördü. İçinde yedi lira ve biraz bozukluk vardı. Neyse, ömründe bir gece süresince analık etmişti ya. Yavaş yavaş, "Helal ol-sun! Zavallı adam," dedi ve giyinip işine gitti.

MISIR BUĞDAY

Biri kız, biri erkek, iki küçük çocuktular. Yan yana oturmuşlar, ellerindeki portakalları sık sık sık emiyorlardı. Hafızaları ilk defa uyanıyordu. Anneleri ve elli kadar karı kızan yere bağdaşarak halka kurmuşlar, kısa demir çubuklar ve eski tabanca namluları ile, önlerine koydukları taşların üzerinde çatapat badem kırıyorlardı.

Akşamleyin tek tük yıldızların seyrek serpilen ışıkları yerine şimdi kalabalık halinde bir çakış ve kıpırdanış vardı. Kuş tüyü geceyi, engin dolanışıyla Samanyolu kuşaklıyordu. Yıldızlar kıpır kıpır kıpırdıkça, sanki köşeli kırılmış parıltı kırıntıları, milyon kere milyarca şakırdayan yağmur damlaları gibi harıl harıl boşanıyordu.

Bademlerle yıldızlar, yıldızlarla gülüşler arasında sanki bir anlaşma vardı. Işıklar, yıldızlar, şıkırtılar, kırılan badem kabuklarının sıçrayışı ve şıkırtısı ve filizlenip neşe fısıkyesi gibi savrulan gülüşler arasında çocuklar şaşırdılar. Ne güzel âlemde bu!

Sanki o anda yaşayan kâinat –yıldızlarına varıncaya dek– hep çocuktı, herkes ve her şeyde ta o kadar neşe vardı. Yıldızlar mı parlıyor, yoksa çocukların gözleri mi kamaşıyordu?

Ali eliyle yıldızları göstererek,
"Bunlar ne?" diye sordu.

Küçük kız büyük bir masumiyetle göklere baktı. Hayaline derin karanlıklarda sağlam dayanak vererek bakışını çepçevre gezdirdi ve,
"Gökte de badem kırıyorlar," dedi.

Ali denizci oldu, engine açıldı, ıraklara ayrıldı, uzun uzadıya dolaştı, köyüne yirmi yaşında döndü.

O akşam evine doğru gidiyordu. Esmer kızın çeşmeden testisini doldurup sallana sallana uzaklaştığını gördü. İkisinin de gözleri birbirine yüzlerinden değil, fakat sanki ta çocukluklarından bakıyorlardı. Birbirlerini tanıdılar, fakat konuşmadılar.

Ali kendi evinin avlusuna döndü. Birdenbire nereden hatırına geldi, bilemedi. Yıldızların çaktıkça çatırdadıklarını sandı. Taze gecede çatlatılmakta olan mısır buğdayları kokusunu andıran bir sıcakkanlılık vardı. Sanki göklere cömert gönül ve cömert ellerle avuç avuç mısır taneleri savrulmuştu. Ateşli gecenin bağrına değen taneler, neşeyle patlayan yürekler gibi çatır çutur patlıyorlardı.

Yanı başındaki avludan, çtırdamalar, kadın sesleri, çingırdayan gülüşmeler taşıp geliyordu. Ali, kuru duvarın taşlarının aralıklarından bitişik avlunun içine baktı. Birçok kadın ve kız bağdaşıp halka olmuşlar, badem kırıyorlardı. Ayıkladıkları badem içlerini halkalarının ortasına göbek boyu yığmışlardı.

Kara Fatma da aralarındaydı. Onu galiba pire ısırmıştı ki, ayağa kalktı. Göğsünü göstermemek için duvardan tarafa döndü. Başını eğdi. Gür saçları kapkara bir şelale halinde omuzlarına aktı. Göğsünü açtı. Ayın beyaz halesi olur, oysa gövdesinin aklığı artık bir değişiklik olsun diye olacak, göğsünün çift sivrilen uçlarını gece karanlığına batırıp mor halelemişti. Delikanlı çimdik çimdik uçlu iki kara kıvılcımın çarpmasıyla sendeledi.

Kara Fatoş'u sevmemek, keskin enfiye çekip hapşırmamaya benziyordu. Ali'nin yüreğinin taş bademi egoizmi çatadak çatlayarak içi kara kıza doğru gitti.

Ali bir defa görmüş olduğunu bir daha görmek istiyordu. Bir gün rutubetli ve izbe bir ambarın içine

girerken pirelerin bacaklarını kum gibi sarmış olduğunu hatırladı. Bir sürü bademi ikiye yararak içlerine pireler doldurmayı ve bademleri iğreti tirelerle bağlamayı düşündü. Ali'nin avlusunda koca bir portakal ağacı vardı, ağaç kuru duvarın üzerinden dal salıyor ve bitişik avluda badem kıranların üzerine portakal düşürüyordu. Akşam olunca Ali ağaca tırmanmayı ve pire kumkumalarına dönen bademleri daldan düşürmeyi tasarladı. Bademler düşünce iğreti tireler çözülecek, pireler badem kırıcıların üzerine saldıracaktı. Bademlerin düştükleri belli olamazdı. Çünkü bademler kırılırken kabukları her tarafa sıçırıyordu. Kendi attığı bademler o şamata arasında gürültüye gidecekti.

Şu pireler ne kıvrak ve delifişek şeylerdi. Kanları depresin diye durgun kanlı Sultan ve Şehzadele-
rin yataklarına her gece dört beş pire konulduğunu bütün Anadolu köylüleri gibi Ali de pekâlâ biliyordu. Fakat Ali, Ege Denizi kıyı köylerindendi, onun için kız kızanın üzerine ve özellikle Fatoş'un üzerine pireler atmaktan tiksiniyordu. Bazı arpalarda sivrice denilen kaşındırıcı bir toz vardı. İnsanı pire ısırmış-
mış gibi kaşındırırdı. Bademleri onlarla doldururken başını sallıyor, "Ne yapalım sevgi tozu," diyordu.

Akşam olunca, Ali, kadınlar gelmezden önce ağaca tırmandı ve dalın ta ucuna geldi; gür yaprak-
lar arasında görünmüyordu. Gece kadınlar gelip hal-
ka olunca badem bombardımanına girişti. Gökte Müşteri yıldızları, Süreyya ve Eldeberan yıldızları, yeşil, kırmızı, mavi ve beyaz huzmelerini iğne iğne çakan koca pırlantalar. Sanki kırılan badem parçaları "vız" diye uçup göğe çarpınca yıldızlar çakıyor ve çakıntı, kırılan cam parçaları halinde badem kırıcı-
larının üzerlerine şangır şungur dökülüyordu. Bunlar yıldız mıydılar, yoksa ışık iğneleri atan kirpiller miydi-
ler? İpince ve parlak billur ışık iğneleri badem kırıcı-
larının tenlerini kıvılcımlar gibi dağlıyorlardı; kadınlar

kızlar tepeden tırnaklarına kadar, hatta saç ve tırnaklarının uçlarına kadar harlıyorlardı. Bu bir acı değildi, fakat bir pırıl pırıl yanıştı, bir parlayıştı. Herkesin her tarafı yıldızlar gibi kıpır kıpır kıpırdıyordu. İlk önce Kara Fatoş'un komşusu bacaklarının karınca-landığını sandı; gidişen bacağını tatlı tatlı ve gıcır gıcır kaşdı. Fakat kâr etmedi, kaşındıkça kaşınası geldi. Az sonra Fatoş'un da her tarafında bir kımıldama oldu. Daha sonra bir genel gıdıklanma oldu. Birisi,

"Ayol amma da edepsiz teklifsiz pireler!" dedi.

Arada bir gülüş fıkırdıyordu.

Yıldızlar dağ ardından alay alay fırlayıp yetişiyorlardı. Neşeli bir kuyrukluyıldız, oynak bir buzağı gibi gecenin boylu boyunca sıçrarken kuyruğuyla birkaç kristal gezegene çarpıp kırdı. Işık parçaları ateşler halinde döküldü. Samanyolunun engin zafer tâkı üzerinden bakan bütün yıldızlar gürül gürül güldüler. Bütün kâinat yekpare bir kahkaha oldu. Kalender ateşböcekleri külahlarını eğmişler, kandil etmişlerdi.

Fatoş bir yıl önce uğramış olduğu ısırganotu tarlasını hatırladı. Geceydi; ıssız bir yerde kıyı boyunca dalgın dalgın yürüyordu. Patikanın dirseğini dönerken apansızın yeni doğmuş olan on beş günlük ayla karşılaştı. İçinde de bütün bağları tartıp koparan bir ferahlama, bir açılma özleyişi uyandırdı.

Çıldırırcasına bir sevinçle bütün gövdesini elbiselerinden yapyalın sıyırdı ve kendini ayın çıırçıplak ve kar beyazı ışığına verdi. Ne var ki az sonra ardında ayak sesleri duydu; elbiselerini koltuk altına sıkıştırıp kaçarken gerdan boyu ısırganotlarının arasına dalmıştı. O gün de tıpkı bugünkü gibi her tarafını alev sarmıştı.

Artık avluda herkes gıdıklandıkça gülüyor, güldükçe kaşınıyor, kaşındıkça da yine gülüyordu. Ne var ki Ali'nin ceplerindeki ve göğsündeki bademlerin

birçoğu da çözülmüşlerdi; onu da bir ateştir sarıyordu. Gözünü Fatma'dan ayıramıyordu. Sanki gövdesi cehennemde yanıyor, gözleri ise cennette hayran kalıyordu. Gülmemek için dişlerini sıkıyordu. Fakat Fatoş'un hava fişeği gibi tez gülüşü güç bela zaptedebildiği neşesini büsbütün kıskırtıyordu. Makaraları salıvermemek için kıvrım kıvrım kıvrılırken ağaç dalı sarsıldı. Daldan badem kümesinin üzerine bir portakal düştü. Her nedense koca bir hayret "O"su gibi tostoparlak portakalın bön suratı, tutuşan neşeyi boşanan bir kasırga haline getirdi. Görenek bağından boşanan hayat döne döne hız alan sapan taşı gibi, daireden kurtularak özgür bir hamle halinde düpedüz fırladı.

Neşe portakal ağacına da mı geçti ne? Bütün kadınların gözleri kahkahalarla sarsılarak patır patır portakallarını döken ağacın üzerinde toplandı. Sanki genci, ihtiyarı, yıldızı, gecesi, ağacı, portakalı, bademi ve duvarı kısacası hepsi ve her şey oybirliğiyle çocuk olmaya karar vermişlerdi ve yine sanki güney gecesi para icat edilmezden önceki hayatın masumiyetini, sadeliğini, cana ve tabiata yakın samimiyetini hatırlamıştı da bu gece onun rüyasını görüyordu.

Ağaç, kemikleri kırılırcasına gülüyordu ki dal çatırdadı ve badem yığınının üzerine portakallar ve gülüşleriyle beraber Ali'nin ta kendisi güm diye düştü. Onun yüzünde şeytan tüyü mü ne vardı? Ona kızılamıyordu. Kara Fatma'nın bakışı, kıpırdayan milyarlarca yıldızın olanca pırıltılarıyla parladı ve göğsü kadınlık gururuyla kabardı, kadınlarda mevcut bir altıncı mı yedinci mi –kaçıncı ise– bir hisle Ali'nin bu fedakârlığının kendi uğrunda olduğunu anlamıştı.

"Ayol Ali! Bu ne?" dedi.

Ali,

"Teslim oluyorum! Kabahatliyim. Sivrice tozlu bademleri ben attım," dedi.

Fatoş,

"Avludan ağaca, ağaçtan dala, sonra bütün portakallarla beraber badem kümesine düşmeye ne hacet vardı. Amma da dolambaçlı yol tuttun. Gelip bana düpedüz konuşsaydın ya," dedi.

Ali,

"Senin için zahmet mi? Bağırmadaki insan gönlü imkânını bulaydı, değil dalın duvarı aşan kolunu, fakat gökte Samanyolunca yürür, ceplerime, üst başıma, avuç avuç yıldız doldurur, saçlarıma çöp çöp Samanyolunun ışıklarını takarak kâinat tavanının bütün parıltılarıyla beraber ayak ucuna düşerdim," dedi.

Başını göklere kaldırdı, çocukluğunu hatırladı ve,

"Bu gece gökte yine badem kırıyorlar," dedi.

O anda Ali yalan söylemiyordu. Çünkü söylediğini yapacağına, iliğine kadar inanıyordu.

Orada yıllardan beri evlenmiş, çoluk çocuk sahibi birkaç kadın vardı. Ali'ye,

"Bizimki de yavuklu iken böyle yüksekten atardı. Desene ki için Fatma'yı çekiyor. Eh Fatma'nın da içinin seni çektiği besbelli, haydi hayırlısıyla bir yuva kurun bakalım," dediler.

Güney gecesi bütün yıldızlarıyla parlıyordu.

EŞLER

Askere gitmemek için Halil Ağa doğuştan kötürüm olan Zehra ile evlendi. Zehra'nın epeyce malı da vardı. Halil Ağa hemen bir aktar dükkânı açtı. Bütün kendi yaşıtları Yemen'de sürünürlerken o durmadan dünyalık biriktiyordu. Altı çocuğu oldu. Beşi öldü. Bir sıska kızı yaşadı. Babasının bütün serveti bu Kezban kıza kaldı.

Çil Ali'nin tarlası vardı. Bu bir. Bir de kendisi vardı. Etti iki. Mal canın yongası, derlerdi. Çil Ali'ye göre can malın yongasıydı. Kendisi insandı. Acı patlıcanı kırağı vurmazdı. Fakat ekine kırağı vurabilirdi. İşte sözgelişi şimdi ihtiyarlamıştı. Romatizmadan kolu bacağı tutmuyordu. Neyse, oğlu Süleyman askerden geldi.

Oğluna,

"Hemen evlen. Çünkü tarlaya insan lazım olacak," dedi. Oğlu da bu fikri doğru buldu. Halil Ağaların Kezban'ın doğuracağı çocuklarla belletip çapalatacaktı. Hayalinde çocukların hep bir tarlada sürüp çalıştıklarını, kızların da sağır sıpayı yedekte sürüklediklerini, ya da sopayla kışaladıklarını, gübre kümesinin de ev damını aştığını görüyordu.

Evlendi. Kezban hep ikiz ikiz doğuruyordu. Fakat bitişik ikizler. Bunların hepsi çiftler çiftler göbeklerinden bitişiktiler. Hem de ameliyatla ayrılamayacak tarzda.

Çünkü her çiftin, karnı birdi. Sonra daha fenası, bu bir karınlı iki kafalı yürekler acısı yaratıkların her birinin huyu başkaydı.

Siyah ve beyaz karışırsa kurşuni olurdu. Fakat bunların huyları hiç karışmıyordu. Daha ziyade karası kara, akı ak çizgiler teşkil eden bir Hint kumaşı gibiydiler. Biri gülerse öteki ağlıyordu.

İlk çift doğunca, babaları Süleyman işi alaya boğdu. "İnsanların bir sözü, bir özü olur. İşte ben daha kârlıyım. Bir özlü, çift sözlü çıkarttım,"diyordu.

Ne var ki, ondan sonra doğanlar da dünyaya hep bitişik ikiz olarak gelmekte devam edince, Süleyman'ı bir tasadır aldı. Göbekleri anadan doğma birbirlerine bağlı olanların içtikleri su ayrı gitmiyordu. Amma ikisi de beraber çalışmıyorlar, bir iş göremiyorlardı.

Bu çiftler insanların birisi susmayınca, öteki konuşmıyor, birisi gerilemeyince öteki ilerleyemiyordu. İşte bundan dolayı ikisi de yengeç gibi yan yana sekiyorlardı. Çocukların her biri tepeden tırnağa iki ayaklı bir ahenk olacağına, dört ayaklı iki kafalı bir tezat oluyorlardı. Tarlalarsa, bakımsızlıktan yabana gidiyorlardı. Doyurulacak karınların çoğalmasına karşılık toprağı kazan bir kul yoktu. Süleyman'ın canı fena sıkılıyordu. Çünkü bunları boşu boşuna yedirip içermemeliydi.

Süleyman karısına içerliyordu. Neden başka kadınlar gibi doğuramıyordu da, çiftler çiftler kargacık burgacık çocuklar çıkartıyordu? İşte böyle düşünce düşünce köy kahvesine uzandı. Kâhvedekiler ona bıyık altından güldüler. Ya da Süleyman'a öyle geldi. Süleyman bir ikisine fena çattı. Ve sonunda güzel bir dayak yedi.

Hem kendisinin âlemce tefe konmasına, hem de elâlemden dayak yemesine sebep olan karısı idi. Gidip ondan hıncını alacaktı.

Evindeki bıçakla kıyım kıyım kıyılacak kadar

karanlık ve kasvetliydi. Süleyman karısının nerede olduğunu sesinden anladı. Bir nacak saldırısı ile onu öldürdü. Yan yana yürüyen ikizler rüzgârda eski püskü sarkan elbiseleriyle korkup kaçan birer bostan korkuluğuna benziyorlardı. Evden dışarı fırladılar. Ortalık uluyuşlarla doldu. Köy karmakarışık oldu. Arada, beş yaşındaki Hüseyin'i bir akrep ısırды. Akrep on yaşına kadar, çocukları mutlaka bir saatin içinde öldürüyordu.

Akrebe karşı Doktor Erlik'in aşıları, ancak kaza merkezinde vardı. Kaza merkeziyse köyden üç saat uzaktaydı. Oraya telefon ettiler. Merkezde de otomobil yokmuş. Aksi olacak, o gün köyde ne bir at, ne de bir eşek vardı. Hüseyin'in babası oğlunu koyuna basınca yola fırladı.

Adam, olanca gücü ile koşuyordu. Çocuk önce ağıladı kıvrandı. Sonra sustu. Her tarafı morardı. Arasıra silkiniyordu. Babası çocuğun ölmek üzere olduğunu sandı. Olağanüstü bir gayretle koşuyordu. Çocuğa baktı. Çocuğun ağzından köpük çıkıyordu. Sarsılışları gitgide azaldı. Adamın ayağı bir taş a çarptı. Yere devrildi. Bacakları kan revan içinde kaldı. Yine koştu. Çocuğu, "Yavrum ölüyor musun?" diye yüzüne tuttu. Çocuğun kararan göz yuvalarının dibinde, kara kaşlar arasında yalnız durgun göz ak-ları görünüyordu. Adam, "Aman gidiyor!" diye bir çığlık saldı. Sıçradı. Çocuk bir kere daha silkindi. Babası yüzüne yüzüne getirdi. "Hah nefes alıyor da-ha," dedi. Olanca kuvvetini bacaklarına verdi. Çocuk artık silkinmiyor fakat geriliyordu. Adama, evladı son nefesini veriyormuş gibi geldi. Hem koşuyor, hem çocuğu dudaklarından öpüyordu. Göğsünde bir ağırlık duydu. Tam soluksuzluktan düşeceği zaman ku-lağına bir hırıltı geldi. Bu, kazadan, otomobiline bi-nerek, serumla yetişen doktordu. Hemen yol ortasın-da serumu yaptılar. Doktor, "Korkma bir saat sonra ayağa kalkıp hiçbir şey olmamış gibi oynar!" dedi.

Biraz dinlendikten sonra, adam çocuğu yine kollarına aldı ve deniz kıyısından köy yolunu tuttu. Akşamdı artık. Uzakta, Rodos Adası ışıldıyordu. Oraya seyyahlar gelirlerdi.

Şimdi adanın lüks otellerinde akşam yemeği hazırlanıyordu. Yüzlerce garson ve aşçı, adları tumturaklı aşlar pişiriyorlardı.

Binlerce insan banyo etmekteydi. Binlerce erkek, kravatlarını çekip çekiştirmekte; binlerce kadın ayna karşısında yüzlerini yapıp hazırlamaktaydı. Biraz sonra, bol bol yiyecekler, bol bol içecekler, dans ve flört edecek, kumar oynayacak ve sonunda rüyasız bir uykuya dalacaklardı.

Hüseyin'in babası o gün köyde olup bitenleri ve şimdi karşıdaki parıltıların ona bildirdiklerini düşünüyordu. İçinden, "Ne olacak, insan değil mi? Gerçekleşmeyen bekleyişlerden, erişilemeyen umutlardan, tatmin etmeyen gayeler için uğraşıp didinmekten, kaygılardan, vahşi arzulardan ya da boş gösterişten, hiçbir şey yaratmayan, yapmayan bir lüksten dokuma bir hayat!" diyordu.

Çocuğu koynunda oynadı. O, hayata dönüyordu. Çocuğunu kurtaran o Erlik serumu adamın aklına geldi. Çocuğu sağdı ve yaşayacaktı. O gece göğün de senlibenli ve canayakın bir hali vardı. İşte tam Fillos Adası üzerinde toptoparлак duran ay, bir nur kuşağı gibi dolanıyordu. Merih yıldızı pırıl pırıl parlayan bir pırlanta gibi değil, fakat şırıl şırıl akan ve damla damla etrafa sıçrayan çakışlardan ibaret bir gülüştü. Yedi Ülker tıpkı eski zamandaki gibi Nisürüs Adasının üzerinde dans ediyordu.

Adamcağızın çocuk hakkındaki heyecanı dinmişti. Seviniyordu. Sevincinin sebebi bir insanın icat ettiği serumdu. Adam o doktorun ruhuna –isterse Hristiyan olsun– bir fatiha okudu. Dinlenmek için kıyıya oturdu. Her taraf sessizlik içindeydi.

Nedense bilmedi. Fakat o anda insanoğlunun geleceğinin ilerleyen çizgisini, gecenin genişliği üzerine yayılan Kehkeşan gibi parlak ve yakın gördü. Buna karşılık köyde yengeç gibi kokuşan, uluyan, karşıda lüks içinde hiçbir şey yapmayarak hiçbir işe yaramayan kalabalıkları hep geçici ve gezgin bir rüya gibi gördü.

AFERİN BRE YAVRU!

Taşralarda öğretmenlik ede ede saçı başı ağarmış tatlı sözlü ve özlü bir adamdı. "Mükâfat mı? Aferin mi? Müsabaka mı? Aman aman onların topundan da ağzımın payını aldım," diye yaka silkerdi.

Kendisi şöyle anlatıyordu:

Meşrutiyetin ilk seneleriydi. O zaman gençtim, ateşliydim. Bir şeyler yapmak, çarçabuk öğretmek hevesiyle yanıyordum.

Ege kıyısının kuş uçmaz, kervan geçmez bir nahiyesinde muallimdim. Orada okuduğum en taze gazete yirmi beş, otuz günlük idi. Dünyada mıydım, yoksa ayda mıydım, pek farkında değildim. Fakat hep bunlara karşılık orası cennet gibi güzel mi güzeldi doğrusu. Ahalisi de çok zeki idi. Zaten kıyı halkı karşiki adalara gide gele dünya görüyorlar, gözleri açılıyor. Öyleki bir nesli alıp onlardan günümüze uygun bir topluluk yapmak işten bile değildi.

Çocukların okuma hevesini kıışkırtmak için yaz tatilleri sırasında okuma müsabakası yaptırıyordum. Ne var ki verecek mükâfatım yoktu. Fıkara halktan mükâfat için para toplamanın da imkânı yoktu. Nahiyeğe taşınırken eşyımı sırtımda götüremezdim. Ucuzca bir ihtiyar eşek buldum. Bir de semer aldım, eşyımı onlara yükledim. Eşek nahiyeğe vardıktan iki ay sonra, sizlere ömür, nalları dikti, semeri kaldı. Köydekilerin çoğunun beygiri, eşeği vardı. Hora geçer diye müsabakada birinci gelene mükâfat olarak semeri vaat ettim.

Müsabakaya dört erkek bir de kız çocuğu giriyordu. Mükâfatın bir semer olduğu duyulunca müsa-

baka heveslileri çoğaldı. Ayşe kız on bir yaşındaydı. Çıplak eşeğe biner, tahrayla odun keser, ninesine getirirdi. Semeri duyunca, "Zaten semersiz hoşuma gitmiyordu. Odunlar eşeciğin sırtını üzüyordu," dedi.

Bende beş altı elifbe kitabı vardı. Bir tanesini Ayşı kıza verdim,
"Su gibi okuyamazsan semere konamazsın," dedim.

Ayşe kız,
"Hele bir belleyim de sen görürsün hoca emmi," dedi.

Doğru söylüyordu yavruca. Talebelerim üç günde bir derse geliyorlardı. Ayşe kıızı her sabah görürdüm. Eşegiyle mektebin önünden geçerdi. Elifbe kitabının bir köşesine küçük bir delik delmişti. Kitabı kırınapla belindeki kuşağa bağlamıştı.

Ötekilerden, Ahmet adlı bir çocuğun çalışkanlığı yoktu, fakat cin gözlü yumurcak, kurnaz mı kurnazdı. Bir de ötede beride avukatlık ve arzuhalcılık ederek ve köylülere, "Kalemimden kan damlar" yollu bir kanaat vererek onlardan ha bire para sızdıran Al-yanak Nazif'in oğlu Kâmil vardı. Babası dalkavukluk mektebinden birinci çıkmıştı. Adamın mırıldana mırıldana,

"Abdiâciz" diye, "hâkipayiniz" diye bir elpençe divan durup boynunu büküşü vardı ki, insanın şak-kadak ense köküne bir tokat patlatası gelirdi.

Bir sabah Ayşe kız bana seyirtti, soluk soluğa,
"Elifbemi çaldılar," dedi.

"Kimden şüpheleniyorsun?" dedim.

"O Esmâ Dudu'nun kara eniği Ahmet'ten," dedi.

Vah vah diyerek ona bir elifbe daha verdim. Fakat aradan iki gün geçmeden onu da aşırımlar. Ben

hırsızlık müsabakası mı, yoksa okuma müsabakası mı açmıştım? Bir türlü anlayamadım. Elimde kalan son elifbeyi de çocuğa verdim. Onu da çaldılar. Çocuk kitabı sakladığı taşın altında kitabı bulamadığını anlatırken gözlerinden yaşlar dökülüyordu.

Neyse uzatmayalım. Müsabaka günü geldi çat-tı. Şehirden Durmuş Çavuşla, Onbaşı Sivri Süleyman gelmişlerdi. Durmuş Çavuş Mithat Paşayı bağ-mak emri verilince,

"Ben cellat değilim, askerim," diye cevap ver-miş.

Kendisi kır kıranta, şaka götürmez bir adamdı. Bakışı hep çatıktı, fakat gönlü çocuk gibi saftı. Sivri Süleyman ise, "Çarıklı erkâniharp" dedikleri takım-dandı. Doğuştan orijinal zekâlı adamdı. Durmuş Çavuşla alay ederdi. Alayında bir fenalık yoktu. Gerek çavuşa, gerek nefere müsabakanın nasıl olacağını ve müsabakaya girenlerin kimler olduğunu anlattım. İkisinin de yüreği elifbeleri ha bire çalınmış olan Ayşe kıza doğru aktı.

Müsabaka, mektep denilen uzun odada olacaktı. Oranın sağlı sollu pencereleri vardı. Ben, odanın kapıyı karşılayan duvarının önünde oturacaktım. Toplantıya heybet vermek için bir yanımda Durmuş çavuş, öbür yanımda da Sivri Süleyman kurulacaklardı. Şaka değil, sahneyi adamakıllı hazırlamıştım. Büyük yazılarla yazılı elifbe listesi, arkasındaki duvara –yafta gibi– asılı duruyordu. Ele geçirebildiğimiz kırmızı sarılı az buçuk bakkal kâğıtlarıyla fiyonklar yapıp pencerelerden sallandırdık; öteye beriye kekri kokulu dağ çiçekleri serpiştirdik.

Ayşe kızın öteki çocuklar gibi giyeceği yeni şalvarı, mintanı yoktu. Gözlerinde bir çocuğun masum arzusu ve şimdi de doğulu bir yavrunun, eşek semerine değil, fakat dünyaya bile aldırış etmeyen ciddi kayıtsızlığı vardı.

Esma Dudu'nun Kara Ahmet'i içeriye girince

köylülerin gözleri hayret ve hayranlıkla faltaşları gibi açıldı. Başına davul kadar bir yeni sarık sarmıştı. Sarığın iki tarafından iki çiçek demeti sarkıyordu. Orun bu halini görünce "Hoş geldin" makamındaki gülümsemem galiba, lüzumundan fazla olarak kulaklarıma doğru yayıldı.

Neyse müsabakaya giriştik. Alyanak Nazif'in oğlu Kâmil'i çağırdım. Kara tahtadaki yazıyı, "Yaşasın Enver Paşa" diye okudu. O sırada Enver Paşa, Baş Nazır idi ya, çocuğa babası mutlaka "Sen öyle oku, yazı öyle değilse bile, yanlış okudun, öyle değil diyemez; Enver Paşadan korkar," diye öğüt vermişti.

Durmuş Çavuş,

"Hoca Efendi, orada öyle mi yazılı?" diye sordu.

Ben hayır deyince koca sarıklı çocuğa,

"Ulan defol oradan," dedi.

Oğlan kasırgaya uğramış kuru yaprak gibi ortadan kayboldu. Sıra Ayeş kızın elifbelerini çalan Ahmet'e geldi.

Durmuş Çavuş hırsızın o olduğunu biliyordu. Ben oğlana,

"Ağaç kelimesinin ilk harfi ne?" diye sordum.

Oğlan:

"Elif," dedi.

Fakat Durmuş Çavuş çatık kaş ve patlak gözlerle apansızın öyle bir, "Ne dedin?" gürletti ki, kara tahta ile pencereler zangırdadı. Oğlanın akli tersine karıştı, bildiğini de bilmediğini de şaşırdı. Ona da, "Geç!" dedik.

Ötekileri de sırayla imtihana çektim. Hiç de fena değillerdi. Son olarak Ayşe kızı çağırdım. Kız ufakık elleriyle, saman sarısı saçlarını alnından şakaklarına doğru sildi, sanki korkunç bir uçurum kadar derin, geniş bir hendeği atlayarak aşmak istiyormuş gibi küçük, çarıklı ayaklarının birini ileri attı. Dudaklarını diliyle ıslattı. Sık sık soluyordu. Cevap vermeye hazırlanmıştı. Fakat gözü bana bakacağına, beni

sıyırarak, arkamdaki yaftaya dikiliyordu. Sonradan anladık. Sivri Süleyman bir aralık dışarıya çıkmıştı. Kendi görünmemek üzere gövdesini duvara yam-yassı etmişti. Bir eliyle pencereden sarkan kâğıt fiyonkların birini tutuyordu. Güneş pencereden girerken, fiyonk, gölgesini arkamdaki elifbe yaftasına aksettiriyordu. Süleyman bu suretle fiyongu sağa sola oynatarak kelimelerin harflerini birer birer kıza gösteriyordu. Rüzgâr fiyonkları az çok oynattığı için, hiçbirimiz bu oyunun farkında olmadık. Ayşe kız bütün harfleri yanlıışsız, tıklar tıklar saydı.

Durmuş Çavuş iki avuçlarını tabanca patlamışmış gibi dizlerinin üzerine şaklattı ve,

"Semer, senindir kızım!" diye bağırdı.

"Dur sana vereyim," diye semeri takılı olduğu yerden kapıp dışarıda bağlı bekleyen çocuğun eşeğine koydu. Kızı kolları arasına alarak eşeğe bindireceği zaman Ayşe kız "Dur!" dermiş gibi eliyle işaret etti. Göğsünde iki üç dağ çiçeği vardı. Onların birazını Durmuş'a, birazını da Sivri Süleyman'a verdi. Kuş gibi hafif bir sıçrayışla eşeğin üzerine hopladı. Sürdü!

KARA AYŞE

Sular kararmış, yollardan el etek çekilmişti. Birdenbire Kara Ayşe önüne çıkakoydu. Kara saçları darmadağınık, kömür gözleri yuvalarından uğramıştı. Mehmet'e,

"Demek ki beni bırakıyorsun?" dedi.

Mehmet,

"Kaç kere söyledik be, bıraktım; ben artık evlendim," dedi.

Kadın içini yaralayıp gelen bir yalvarışla, "Beni nasıl bırakabilirsin?" dedi.

Herif sert sert, "Başımı ağrıtm! Defol karşımdan," dedi.

Kadın,

"Aaaa!.. Öyle mi? Al sana!" dedi.

Mehmet'in boğazını bir tırpan yard, kanlar boşandı. Sarhoş gibi sendeleyerek,

"Yakalayın! Yakalayın, beni öldürdü!" diye bağırdı, yerlere yuvarlandı.

Köyün kahvelerinden, yan sokaklarından koşuştular, kadını karanlıkta kovaladılar. Birisi başına bir sopa indirdi, kadın yıkıldı. Etrafını sardılar, kadın çıldırmış gibiydi, gözleri vahşi vahşi parlıyordu. Başından kan sızıyordu. Göğsü mintanının önündeki ilikleri patlatırcasına inip kabarıyordu.

"Beni bırakın! Beni bırakın! Ya da öldürüverin, kurtulayım!" diye kekeliyordu.

Ona savrulan küfürlerin, tükürülen tükrüklerin bin bir para oldu.

"Vay gidi kaltak vay! Koca herife kıydı be!" diye söven söveneydi.

Sille yumruk, tokat tekme, ite kaka kızı karakola götürürlerken orada bir çığlık koptu. Mehmet'in karısı saçını başını yola yola karakola sökün etti.

"Kanıma kan isterim, ah, geberesice kaltak, kocamı öldürdün," diye dövünüyordu. Kara Ayşe'nin gözleri kara kara çakıyordu. Bir saldıran olursa dişleriyle savunmaya hazırlanan bir kurt gibi başını ileriye eğmişti. Artık canına tak demişti.

Kara Ayşe'yi bir gün mahkemeye çağırdılar: Orada her şeyi bir bir anlattı:

"Ta ilkin çocuklukta tütün kıızıydım. Tütünleri yaptırın efendinin oğlu bana sataşır dururdu." Durakladı! Yutkundu, geçmişin uzaklıklarından eriyip giden güzel bir rüyayı acı acı hatırlar gibi oldu ve devam ederek, "O oğlan, annesinin, babasının biricik kuzusuydu. Sulanıp duruşuna, peşimi bırakmayışındaki inadına ayak direyim dedim. Dedim amma beni tütünden kovmaya kalkıştılar. Üvey anam da, 'Bak Ayşe eğer tütün parasından olursan ben sana bakmam gayri. Ne hal olursan ol! Başının çaresine bak' diyordu.

Ben de ürktüm mü, sevdim mi, pek bilemiyorum, amma oğlana 'Eh!' dedim. Oğlan beni evlerine hizmetçi aldı. Gece el ayak çekildikten sonra sandık odasındaki yerimde hırsızlamadan öpüşürdük. Yüreğim 'Çat çut!' ederdi. Aradan çok geçmeden koca hanım işi çaktı. İki buçuk paralık çıkınımı koltuk altıma sıkıştırdılar ve hemen beni sokağa dehlediler. Barınacak bir yerçeğizim yoktu. Gece vakti sokak sokak süründüm. Sabaha karşı cami merdivenlerinin üzerinde uyuyakalmışım.

Neyse, mevsim incir mevsimiydi, incir devşirdim. Fakat gebeydim. Çocuğu düşürmek için Badi-badilerin Huriye Dudu'dan ilaç aldım. Çocuk düştü, fakat hastalandım. Çocuğu düşürdüm diye beni dama attılar. Tütüncü efendisinin evinde hizmetçilik ederken, ev ısmarışlarını Bakkal Hasan Ağadan alırdım. Hasan Ağa ellilikti. Onunla yarenlik ederdik.

Beni hapishanede görmeye gelirdi, bana torba torba yeygiler, yemişler, portakallar getirirdi. Hapishaneden çıkar çıkmaz benimle evleneceğini söyledi. 'Ama tütüncünün dandini beğiyle yaptığını, benimle evlendikten sonra da bana yaparsan, anam avradım olsun onun fena olur' dedi.

Laflı uzatmayalım, damdan çıkınca evlendik. Hasan Ağanın bakkaldaki malının çoğu kaçaktı. O dükkândan satakosun, arkadaşı Mehmet de eve gizlice kaçak eşya getirirdi. Eve dilediği zaman girer çıkardı. Aradan çok geçmeden kulağıma bir tuhaf tuhaf fısıldamaya koyuldu. Hasan Ağaya söylesem bıçak bıçağa geleceklerdi. 'Etme eyleme' dedim. Fakat Mehmet yine bildiğini okuyordu. Şamarladım, teptim, amma devam etti. Böylece bir yıl geçti.

Bir gün Mehmet'in eve getirdiği ağırca bir sandık şekeri odanın kıyısına itmek için ona yardım eder ve eğilirken Mehmet ensemden öptü. 'Viş anam' dedim. Ne anlatayım size bu işi, Hasan Ağaya çıtlattım. Amma adamcağız oralı olmadı. Eninde sonunda olacak oldu. İçim paralanıyordu. Mehmet'e, 'Hasan Ağaya dobra dobra anlatalım. Adamcağızı ne aldatıyoruz. Ben dama düştüğüm zaman bir gelecek yoktu, o bana torba torba yeygiler getirirdi. Ona söyleyelim. Ben ondan ayrılayım!' dedim.

Mehmet, 'Sakin ha! Herifle bıçak bıçağa geliriz. Herifin ocağını yıkarsın. Dikkatli davranırsan kocan hiçbir şeyi çakmaz,' dedi. Ne var ki ben o kadar gizli kapaklılığa gelemiyordum. Gönlümün Mehmet'ten tarafa kaydığını Hasan anladı gayri. Yüzü gözü zindan gibi karardı, amma Mehmet ona sırtıyordu. Mehmet'e,

'Ulan kancık herif! Bunu yanına kâr bırakmam, dedi.

Yüreğim koynumu pat pat dövüyordu. Mehmet dışarı çıktı, aradan bir saat geçti. Ben Ahmet'in ispiyonladığından işkillendim. O, haberi olmadığına bin yemin etti.

Sonradan Mehmet'i de yakaladılar. Onu Hasan Ağayla yüzleştirmişler. Mehmet benimle onun aramızda geçenleri herifin yüzüne karşı söylemiş ve Hasan Ağanın kışkırdığından dolayı ona iftira ettiğini iddia etmiş. Bunun üzerine Mehmet'i masumdur diye salıvermişler.

Ben bunları sonradan haber aldığım zaman iş işten geçmişti. Yoksa fıtamı kapınca gidip her şeyi bağıra bağıra anlatırdım.

İşte ondan sonra Mehmet'le yaşadım, herkes hem bana, hem de ona yan gözle fena fena bakıyordu. Onun için Mehmet beni İzmir'e götürdü. Orada çok para kazanacağımı söylüyordu. Fakat para kazanmak şöyle dursun, bana bütün eşyama sattırıyordu. Yattığım döşeği şiltesine yorganına varıncaya kadar sattım. Yine gelir gelir benden para isterdi. Orada da bütün ameleliğine koyuldum. Fakat Mehmet'e para yetiştirmenin mümkünü yoktu. Bir gün geldi, yine para istedi. Gözlerim zehir zakkum yaşlarla yana yana ona: 'Parayı nereden bulayım?' dedim. Omzunu silkti. Kapiya doğru yürüdü. Onun bir daha gelmeyeceğinden ürktüm. 'Yarın gel de parayı sana veririm!' dedim. Ertesi gün geldi. Ben de parayı verdim. Ondan sonra parasız kaldığı gün olmadı. Gelir gelmez benden para alırdı. Bazen de para az diye beni döverdi. Beni bir gün yakalayıp vesika kestiler, anamdan emdiğim süt fitil fitil burnumdan geldi. Sonra Mehmet eski kaçakçılığı yine ele alacağım diye beni bir kıyı köyüne getirdi.

Bir gün, yakında evleneceği kulağıma çalındı, ona zengin cadalozun biri varacakmış, bunu duyunca tepem attı. Ona 'O cadalozla para için evleniyorsun. Şimdiye kadar bana yaptırdığını şimdi sen yapacaksın! Sana da vesika verseler a,' dedim. O anlamazlıktan geldi. Birkaç gün sonra olacak oldu. Ötesini siz biliyorsunuz."

LAHANA, BİBER TURŞUSU

Hâlâ gece hâkimdi. Fakat hemen neredeyse günün altın gerdanından bir türkû kopacağı belli idi. Kuşlar ve ağustosböcekleri notalarını akort ediyorlarmış gibi arasıra cık...k ediyorlardı. Derken cesur horoz, kınından bir kılıç çekiyormuş gibi sesini kapıp koyuverdi. Ötüşü uzundu, berraktı ve meydan okuyucu idi. Yeryüzünde on parası olmayan horoz, aç efendisinin elinde ölüme uğratılacağından habersiz "Yine mi hey hey, ben bir Köroğluyum!" dermişçesine bir ikinci zafer narasıyla nabzımı sıçrattı. İçimde bir fırlama isteği alevlendi. Bu seferki ötüşü daha güçlü kuvvetli, korkunç ve sarsıcı bir trampetti. Hem de acemi ve toy bir horoz sesi değildi. Fakat gün görmüş geçirmiş, dünyanın Hanya'sını Konya'sından ayırt etmiş, kısacası savaştan bir horozun sesiydi bu. Onda bir infilak hali vardı. Eh dedim, bundan daha meydan okuyucu bir ses olmaz. Âdeta bir yüksek yere çıkıp kollarımı kanat gibi çırpıp ööröö.. ö...ö diye ötesim geldi. Tam o sırada tunç gibi çınlayan bir ses, "Lahana biber turşusu" diye bağırmasın mı. Bu ikinci ses, horozunkini Tatar ağası gibi yaya bıraktı. Şafakleyin turşu satan bu deli kimdir diye çok merak ettim, konu komşudan onun hakkında edindiğim kırık dökük bilgileri birbirine ekleyerek bu-
raya yazıyorum.

Adı Dursun imiş, köylü imiş. Fakat ocağı köyün hiçbir yerinde tütmezmiş. Çünkü ocağı yokmuş. Gecesine göre ya Hacı Memişlerin ahırında, ya da Abdullah Çavuşun saman damında yatarmış. Köyü de

öyle imiş ki Tanrı oraya yağmur yağdırmazmış, çünkü vaktiyle çok taş yağdırmışmış. Orada kolay bilinen bir şey varsa o da dikenli çalılarmış; fakat genç dursun orasını o kadar severmiş ki, dikenli cüce çalılarını, sağa sola sıçratarak yürüyüşünü bir raksa çevirdikleri için sümbül ve güllere bile tercih edermiş. Hele onun gözünde o kısır toprak o kadar verimli imiş ki onun için, "Yere bir tohum düşürün, orada durmayın hemen kaçın, çünkü tohum bir bomba patlayışı kudretiyle fırlayıp fışkırır," dermiş. Onun dünyada biricik düşmanı varmış. O da asık suratlılık, miskinlik ve mıymıntılık.

Köyde zahmet, yoksulluk ve hastalık eksik değilmiş. Ne var ki, Dursun'un tunç tıngırtılı gülüşü duyulduğunda odun yarmakta olanlar gülümserler ve baltaları havada, onun geçmesini beklerlermiş. Kuyudan su çeken kadınların bakraçları kuyunun yarı yerinde kalırmış; kısacası, Dursun geçinceye kadar her işte fasıla verirlermiş. Bu gülüşlere Dursun hiç kızmazmış.

Ne var ki Dursun büyümüş, artık delikanlı olmuş, işte o zaman köyde hangi kadını görürse ona âşık olurmuş. Çünkü hangisi olduğunu bilmiyormuş, fakat bunlardan birinden birinin kendi karısı olacağını tahmin ediyormuş. Bir kıza bakarken kendi kendine, "Dur hele Dursun, işte şuna eyi dikkat et, bu pekâlâ karın olabilir. Bu kız karım olsa onu ne kadar çok severdim. Yalınayak yürümekten çatlayan tabanlarını yıkar, ayaklarını yüreğimin ısıyla sarardım," dermiş. O zaman o kadın gözünde sanki yalnız ışık ve ateşten yapılmış imiş gibi olurmuş. Yüreği vahşi vahşi çarpar, ayaklarının üstünde mi, tepetakla mı durduğunu bilemezmiş.

Bu kızların babalarına başvurmuş. Bir tanesinin alnı hesap defterinin çizgileri gibi yol yol rakamlarla kırıksmış; ödünç verdiği paranın faizini çekerken tırnakları atmacanın ciğer kopartıcı pençesine döner-

miş. Öteki kızın babasının iki gözü sanki iki balgam-mış. O tükrük hokkası gözleriyle gevrek gevrek gül-müş. Dursun'a, "Alay mı ediyorsun?" demiş. Zavallı Dursun'un yüreği de saplanan, oyan aşk oklarından dolayı kirpi sırtına dönmüş. Zaten Dursun, kadınlara göz kaydırmazmış. Fakat aldığı ret cevaplarından sonra bir kadına rasgelince korkar kaçarmış. Köyde dostu yok muymuş? Varmış, her kadına rasgelip de kaçtığı zaman Virankale'de Bağlı Memiş Ağanın dişi eşiği varmış. Eşiğin Dursun'a, "Sen de benim gibi talihsiz bir yaratıksın," diyormuş gibi munis bir bakışı varmış.

İşte bundan sonra Dursun'un yüreğine iki tutku hâkim olmuş. Birincisi köyden ayrılmak imiş. Çünkü köyde artık, değil iş görmek, fakat el ve ayak oynat-manın bile ihtimali kalmamışmış. Gece mangalda ateş söndürülmez, çünkü insanın ocağı sönermiş. Sandık ve dolap açılmaz, insanın çünkü mezarı açı-lırmış. Folluktan yumurta alınmaz, uğursuzluk olur-muş. Sol el şakağa dayatılmaz, insanın kısmeti kesi-lirmiş; bunun gibi bin bir kurala uymak için, insanın ölü gibi kazık kesilmesi لازمmış. Zaten köyde Ka-sım Ağa, Tanrı neye karar verirse Cibril Emin vasıta-sı, a hemen haberdar edildiğini iddia ediyormuş. Onun anlattığına göre iki ay sonra, Şevvalın yirmi dördüncü günü, Allahın sabrı tükenecek ve kıyamet kopacakmış. Köylülerin yaşlıları her akşam toplanıp Kasım Ağanın orkestra şefliği ile ilahiler söyleyerek kıyameti lütfen koparması için Tanrıya yalvarırlar-mış. İşte o zaman asıl Dursun'un sabrı tükenmiş. Kı-yamet kopmazdan önce pılı pırtıyı toplayıp şehre at-maya karar vermiş.

Dursun'un ikinci tutkusu bir eşiğe sahip olmak-mış. Elbette ki beygir daha uygunmuş. Fakat Dur-sun öyle sansar gibi, kayak kartal kanadı yeleli, şim-şek nallı bir küheylana sahip olamayacağını pekâlâ biliyormuş. Dursun'a göre içinde yaşanılmayacak bir

dünya varmış ve o da eşsiz bir dünya imiş. Dursun umut kuşunu sağa sola salmış. Fakat umut kuşlarının hiçbirisi gagasında diri bir eşek taşıyarak geri dönmemiş. Fakat meramın elinden ne kaçarmış? Eninde sonunda Dursun bir eşeğe sahip olmuş ve şehre gelerek gezginci turşucu olmuş.

Bir gün yine Dursun türkü söylercesine turşu satıyordu. Sağında solundaki evlere –o evler kendisinden on, on beş boy daha yüksek olmalarına rağmen– yüksekte baktıktan sonra geçip gidiyordu. Turşusunu alan yok gibi idi. Fakat değil bir milyon, fakat bir tek yalın lirayla dünyaya meydan okuyan bir adam olduğu bakışından belli idi. Müşteri bulamazsa türküsünün sonunda hayal kırıklığı, şikâyet ya da bir hüznü yoktu.

Turşu almak üzere onu bir durdurdum:

"Satarken türkü söylüyorsun!" dedim.

Gözleri, çekilen bir kılıç gibi parladı.

"Türkü gönül açıyor, yolu kısaltıyor ve müşterilerin dikkatini çekiyor, hem de türkü insanın iyi iş görmesini sağlar," dedi.

"Türkü söyleyen kendisine hâkimdir ve korkmamaktadır," dedi.

"Bu yetenekler türkü söylemeden iş görenlerde yok mudur?" dedim.

"Olabilir, vardır ama onlar daha az mutludurlar," dedi ve eşeğine dah dedi. Eşek iki adım yürüdü, durdu. Eşeğinin bu hali gözümünden kaçmamıştı. Ona,

"Eşeğin hasta mı?" dedim.

"Hayır," dedi.

"Öyleyse her iki adımda bir neye duruyor?" dedim.

"Ona dah ya da çüş dediğim zaman duymaktan o kadar korkar ki, durur da kulak verir," dedi, güldü.

Az sonra Dursun geçmez oldu. Sordum, soruş-

turdum. Bir gün onu bir duvar gölgesinde melmif ve lm olarak bulmuşlar. Ağzında, kendi turusun-
dan yarı iğnenmi bir hıyar varmış. Eeği de yanı
başında imleniyormu. Doktor, "Kalp" demiş, aca-
ba Dursun'un yüreği sevinten mi patlamıtı? Miras-
ısı olmadığı iin eekle turuyu belediye mal et-
miler...

DIVAN REİS

Korsanlar iki gün önce Cezayir'den ayrılmışlardı. İstihbaratlarııta göre Şariken'in oğlu Prens Filip İtalya'ya geçecekti. Korsanlar da onu götürecek donanmayı Sardenya Adasının doğusunda bekleyeceklerdi. Ayın ak nuru Akdeniz'i apaydın bir gümüş deryasına çevirmişti. Bir kırlangıcı (günümüzün torpedo muhribi anlamına gelen küçük gemi) gözcü diye açık denizlere göndermişlerdi. Geminin baş tarafına toplanmış beş on korsana ihtiyar bir korsan, gençliğinde tanıdığı bazı reisleri anlatıyordu.

Ona son zamanlarda, "Âşık Reis" ya da Divane Reisten, "Divan Reis" derlerdi. Fakat ondan önce de Kızıl Reis denirdi. Belki saç sakalı bakır rengindeydi de ondan, belki de güneşte pişmiş yüzünün kırmızılığı ya da kıyılarda yaktığı köy ve kasabaların kızıl ateşleri yüzüne vurmuştu da ondan; her ne ise Divan Reis diye anılmazdan önce Kızıl Reis diye bilirdi.

Bir gün Kızıl Reis, deniz üstünde ve kendi gemisinin önünde yemyeşil bir gemi gördü. Teknesi de, yelkenleri de yeşildi. Gemide ne bir insan, ne bir tayfa görünüyordu. Gemiden tatlı ve garipsi bir türkü geliyordu. Gemi pruvasında çift beyaz bıyık uzanıyordu (Gemi başının denizi yardığı zaman iki tarafına salınan köpüklere bıyık denilir. Gemi pek hızlı giderse, her yanından çift bıyık, iki yanından dört bıyık salar.)

Denizlerde hiç görünmemiş garip ve yoksul bir gemiydi o. Bir martı gibi uçuyordu. Asıl işin tuhafı, bu gemiyi Kızıl Reisten başkası görememişti. Rengi-

ni mengini ve türküsünü bize Kızıl Reis anlatmıştı. Kızıl Reis bize, "İşte şurada!" diye parmağıyla gösterirken, biz bakıyorduk, bakıyorduk, fakat gösterdiği yerde bomboş denizlerden başka bir şey göremiyorduk. Türküyü de duymadık. Yalnız denizin sönen köpükleri fışıldayıp hışlıyordu. Ama haddin varsa Kızıl Reis, "Orada bir gemi var," dediği zaman sen, "Orada gemi yok," de.

Kızıl Reis bir gemi gördü müydü hemen toplara davranırdı. Her taraf top gümbürtüsüyle zangır zangır titrer, burunlar kekri barut kokusundan başka koya sağır kalırdı. Ne var ki, Kızıl Reis yeşil gemiyi topa tutmadı. Biz de şaşıktık kaldık.

Kızıl Reis,

"Yeşil gemi sanki bir buluttu, mavilerde eridi," dedi.

Biz,

"Eyvallah," dedik, ama içimizden "Galiba Reis oynattı," diye düşündük.

Kızıl Reisin yüzü o sert halini kaybetti, onda güzel sesli bir hafızı dinleyenlerin yüzündeki hayranlık vardı.

Reis,

"Gemi batmakta olan güneşe girdi," dedi. Biz de, "Fesuphanallah! Haniya demincek mavilerde ermişti," diye düşündük.

Reisin bakışı ufukta uzadı, uzadı. Güneş battı, gece oldu. Güneşin battığı yerde büyük akşam yıldızı parlıyordu. Tıpkı gemi vardiya pruvası ışığı gibiydi. Kızıl Reis işittiği türküyü herhalde anladı ki birdenbire,

"Beni affet!" diye bağırdı.

Herkes Kızıl Reisin etrafına toplandı. Hepimiz şaşakalmıştık yahu.

Reis,

"Ben ilk gördüğüm karaya çıkacağım. Siz kendinize başka bir reis seçiniz," dedi.

"Aman, etme! Eyleme," dedik.

Fakat onun dediği dedikti. Hatta birkaç korsan onun önünde diz çöküp yalvardılar. Kızıl Reis hiç dinlemedi:

"Benim günüm artık geçti. Ben artık meleklerin türküsünü dinledim," diyor ve başka demiyordu.

Biz,

"Olmaz, gidemezsin," dedik. Kıyamet kopardık. Bir an için adamın yüzüne eski çatıklığı geldi. Elle-riyle belindeki piştovların saplarını kavradı,

"Yerlerinize!" diye gürledi ve gemi pruvasını karadan tarafa yöneltti.

Orası ıssız bir yerdi. Oraya üç sandığıyla çıktı. Sonra köylülerden işittik. Orada bir değirmen yapmış, bir yel değirmeni. Hani ya Gelibolu'da var ya, onlar gibi. Adam, denizlerin babacan korsanı iken karaların adamı oldu. Onun ruhuna ölmüşmüş gibi fatihalar okurduk. Adamın denize dönüp baktığı olmazmış. Köyde bir de mescit ve birkaç da çeşme yaptırmış. Ama hiç de mutlu değilmiş, hiç güldüğü olmazmış. İster uyanık, ister uyur olsun hep sayıklarmış. Bazen de tüfeğini, barutunu almış ve,

"Ver elini koca dağlar" dermiş. Günlerce süren bir öldürme özleyişiyle yanarmış. Malum a bir kere kanı tadan, artık boyuna kana susar. Merak edip gizlice arkasından gidenler olmuş. Onu uzaktan izlerlermiş, yanına varmazlarmış. Bir de ne görsünler? Önüne birçok av çıktığı halde hiçbirine ateş etmemiş. Akşamları sakinleşmiş bir halde kulübesine dönermiş.

Bir akşam kulübesine dönünce onun içinde bir kırlangıcın çepçevre uçtuğunu görmüş. Kırlangıç tavana yuva yapmış ve içine yumurtlamış. Divan Reis köylülere,

"Gördüğümde ilk işim yuvayı arkebüsün dipçisiyle ezmek oldu. Ne var ki gördüğüm meleklerin gemisi..." Sözünün burasında göğsüne güm güm

vurmuş... "Burada sanki uçtu, türküyü duydum, dokunmadım yuvaya," demiş.

Kuşların babası ve anası yavrularına yiyecek getiriyorlarmış. Divan Reis, bu kadar küçük bir "üf!" deyince canı çıkacak bir yaratıkta bu kadar büyük sevginin barınabildiğine şaşarmış. Yavrular büyümüş. Ana babalarıyla birlikte vicır vicır cıvıdayarak uçuş talimleri yapmışlar ve bir gün hep birden gökte civıltı şeritleri dolayarak uçup gitmişler? Divane Reisi acı bir yalnızlık duygusu sarmış. Sanki melekler gemisinden gelen türkü bir an için susmuş. Bu hale reis kızmış; tüfeğini kapınca kendisini dışarıya atmış. Bize bir korsan anlattı, denizlere açılmış.

Bir gün kulübede otururken gene kuşlar gelmişler. Reisin başının, omuzlarının üzerine konmuşlar. Bir kısmı da elbiselerini astığı ipe konarak cıvıdamışlar. Kızıl Reisin içi sevinçlerle dolmuş, fakat vakitleri gelince kuşlar yine uçup gitmişler. Reis ağlamamış, küfür etmemiş. Yerinden fırlamış, palasını kuşanmış, dört altın savatlı piştovunu beline saplamış. Arkasına bakmadan yürüyüp çıkmış. Bize bir korsan anlattı, denizlere açılmış.

"Diyeceğim şu ki, denizcinin isteğine ve hava ve hevesine hiç akıl erdirilemez," dedi.

Öteden başka bir korsan anlattı:

"Bazı reisler ve korsanların ölürken 'Allah' demedikleri için hortladıkları söyleniyor. Sözgelisi bizim Aydınlı koca Hurşud o hortlak gemilerinin birini görmüş. Gemi kara bir fırkata imiş. Bazıları o gemiyi bir kalyon diye bildiriyorlar. Hurşud'un dediğine göre fırkatanın topları da varmış. Yelkenleri karga kanadı gibi kapkaraymış. Fırtınada dümenini kaybeden, direkleri kırılan, yani Allah kurtarmazsa mutlaka batacak olan gemilere görünürmüştü. Dümeninde zebella gibi kapkara bir Arap varmış. Dağ gibiymiş; elini bir uzattı mıydı direğin kontrapapafingosunu tutarmış.

Bundan on sene önce Hurşud, boşanan bir

kontragabya yelkeninin ucunu bağlamak üzere sere-
ne çıkmış. Gemi yalpa ederken denize düşmüş,
düşüğünün kimse de farkında olmamış. Hurşud ge-
miye yetişmek için acele kulaç üstüne kulaç atmış.
Fakat gemi kaybolup gidince Hurşud denizde yapa-
yalnız kalmış. Gökte yıldızlar pırıl pırıl ediyorlarmış.
Hurşud yorulmuş, suların üzerinde dinlenmek üzere
sırtüstü gelmiş. 'Batmadan önce dünyaya bir son
bakış salayım,' demiş. Gördüğünü hep içine istif et-
tikten sonra Allah adını ve denizcilerin pirleri Hazreti
Nuh ile Yunus aleyhisselamı anmış ve korsanların
gübbengi, yedi uyuyucu ehli kehvin adlarını gürle-
miş. Bir den ne görsün? Yanında koca bir korsan
gemisi. Hem de bir kalyon imiş. Hurşud'un eline bir
şey geçmiş. Hurşud bakmış, bir kaluma! Ona he-
men canla başla sarılıp tırmanmaya koyulmuş. Ge-
minin koca punya deliklerinin birinden güverteye çık-
mış. Orada o kadar çok fener varmış ki orada bin bir
yıldızdan yeni bir gece yaratıldığını sanırmış.

Hurşud kendini cennet gemisinde zannetmiş.
Rüya görüp görmemekte olduğunu anlamak için ya-
naklarını çimdiklemiş, bıyıklarını sökercesine çek-
miş. Ölmediğini, daha diri olduğunu anlamış. Gemiye
gezmiş; ilaç için olsun bir adama rasgelmemiş. Son-
ra gemide bir ses, bir söz ve bir makara çıtırtısı, ip
vızıltısı yokmuş. Hurşud az kalsın çıldıracakmış.
Kendini denize atmış. İşte o zaman gözlerini açmış.
Yanında birçok korsanlar görmüş. Ona uykusunda
acayip acayip sayıkladığını söylemişler, o da gör-
düklerini anlatmış. Onlar 'Sen denize değil, seren-
den güverteye tepetaklak düştün. Başını fena halde
vurdun,' demişler.

Hurşud fena halde kızmış, 'Gözlerim kör değil
ya,' demiş."

HIRSIZ SELİM

Dalgıçlar aylarca denizde kalmak üzere sefere çıkarlardı. Boğulanı boğulur, boğulmayanı karaya dönerdi. Onların gelecekleri umurlarında olmazdı. Karada eğlenir, gezer, tozar ve paralarını son meteliğine kadar saçıp savururlardı. Dalgıç Sarı Selim de arkadaşları gibiydi. Ayrılırken, parasını son santimine kadar harcardı. Fakat Selim'in bu özelliğinden başka özellikleri de vardı. O da, hırsızlığıydı.

Selim'in bu özelliğine rağmen bütün dalgıçlar Selim'e bayılırlardı. İçinde sefer etmekte olduğu koca bir dalgıç gemisinden—bir gün— kendi dalgıç elbisesini çalıp satmıştı. Hatta bütün sefer boyunca elbisesini patrona ödemek üzere ha bire çıplak dalmıştı.

Ne var ki Selim, ömürlerinde on para çalmamış olan birçok insandan daha iyi yürekliydi. Onu hırsızlıktan alıkoymak için başvurulacak çare, kendisine içki içirmemektir. Batakçı olduğundan mı? Hayır.

Selim karaya ayak bastı mıydı —cebinde ister elli lira, ister elli kuruş olsun— soluğu dosdoğru meyhanede alırdı. Üçüncü ya da dördüncü kadehte dalgınlaşır ve alabildiğine cömertleşirdi. Dördüncü beşinci kadehte, ya gezdiği yerde bütün parasını cebinden düşürüp dört bucağa serper ya da bir isteyen olursa, topunu da kaldırıp ona verirdi. İşte o zaman biraz ayılırdı ve daha pek çok içebileceğini ve eşe dosta ikram edebileceğini sanırdı. Ne olursa işte o dakikada olurdu.

Tam bir neşe ile ayağa kalkar, güle güle kayığa varırdı. Orada Allah ne verdiyse, eline ne geçerse —ama bir kangal halatmış, bir çuval deniz peksime-

tiymiş— sallasırt eder, karada satardı. Bir defa içkiye başladı mıydı hiç ikisi biri yoktu, döner dolaşır, sonunda hırsızlıkta karar kılardı.

Ne var ki bazen Selim, kayıkta bir deniz havası tuttururdu. Okuduğu zehir gibi acı deniz türküsü bir iç çekişi gibi yavaş yavaş sönerken arkadaşlarının gözleri yaşlarla dolardı. O anda seyretmekte oldukları deniz bambaşka bir azamet kazanırdı. Sonra tatlı bir hava tuttururdu. Gece, başaltı loşluğunda elimsemalar çevirirdi. Sesi dinleyenlerin gözlerinde cennet kapılarını açardı. Arkadaşları,

"Söyle Selim, söyle, cennetteki melekleri başaltımıza getir," diye yalvarırlardı.

Bir gün Selim rıhtıma rampa olmuş bir dalgıç gemisinin güvertesinde dalgıçlara deniz altında hava verecek lastik borunun deliklerini, sülüsyonla yapıştırdığı lastik parçalarıyla kapatıyordu. Ertesi günü öğleyin sünger seferine çıkacaklardı.

Birkaç gün sonra, evlenecek olan bir gelinin çeyizlerini bir dizi çanlı develere yüklemişler, çeyizin ne kadar olduğunu göstermek üzere, sokak sokak gezdiyorlardı. Güveyi adayı ve arkadaşları, kafaları iyiden iyiye tütsülemişler, deve dizisinin yanı sıra deniz kıyısından, kıyıya yanaşmış bulunan dalgıç gemisinin önünden geçiyorlardı. Develeri seyretmek üzere sokak köşesinde, yumurtalayan tavuklar gibi cıyak cıyak ederek, birbirinin üzerine abanan fıtallı kadınların arasına kasabanın fahişesi Emine de katılmış. Erkekler onu görür görmez ceplerindeki ufaklıkları şingırdatarak kadına sataşmaya koyuldular. Malum a herkes sokak köşesinde bir ıslaklık görürse gider de bir de o, yeni bir ıslaklık ekler. İşte bundan dolayı kadına kaba saba sataşmalar gırla gitmeye başladı.

Başı, boyu bosu öteki başlardan bir karış daha yüksek olan Alyanak'ın Lütü, sulu sulu çatmalarda herkesten daha ileri gidiyordu. Kadınların arasında,

iki parmak kalınlığındaki kapkara rastıklı kaşları ve sırttan o altın dişleriyle Danacıların Hanife de vardı. Asıl işi, çocuk düşürmek isteyen kadınlara ilaçlar yapmaktı. Birçok zavallılar onun evinden, koltuk altında bir çıkın –yani düşürülen çocuk–, yerde kan izleri bırakarak inleye inleye sendeleyip çıkarlardı. İşte o Danacıların Hanife, Alyanak'a göz attığı için, bütün kadın seslerini yenen bir cırlaklıkla,

"Allah vermesin! Şu Alyanak Lütü Efendiğe, ne de alaycı adamdır. Taşı amma da gediğine koymasını bilir!" diye bağıırıyordu.

Emine'nin yüzüne bol bol çalmış olduğu allık, kireç gibi uçan benzinin üzerinde bir haritada bir memleket yüzeyi gibi sınırları belirli kıpkırmızı bir leke teşkil etmekte idi. Kadın, yüreğinin parça parça edilmekte olduğunu çaktırmamak için işi edepsizliğe vurdu. Güleyim derken suratının üzerindeki kalın düzgün tabakası ve acemi makyajı yüzünü kasıp geren bir maskara maskesine dönmüştü. Kadın bir kahkaha salıverdi; işte o zaman Danacıların Hanife ona el uzattı, onunla öteki kadınlar da elbirliği etmeye koyuldular.

Selim bu manzarayı kayıktan gördü ve deniz diplerinin adamı, büyük bir tiksinti duydu. Fakat fahişeyi paramparça etmeye kalkıştıklarını görünce tiksintiden bin kere daha kudretli bir duyguyla irkildi. Derinlerin bu esrarengiz oğlu, işini bırakarak ayağa kalktı. Bir kısa an süresince kuvvet toplamak üzere, güvendiği bir arkadaşının omzuna dayanıyormuş gibi, geminin direğine yaslandı. Sonra bindenbire karaya atladı, sağına soluna bakmadan ilerledi. Emine'nin önünde durdu.

Selim'in yüzüne bakanlar sanki taş kesilmişlerdi, seslerini kestiler. Ortada çık yoktu.

Selim, Emine'ye,

"Bana karım olarak varır mısın?" dedi.

Emine,

"Bu da mı ötekiler gibi benimle alay ediyor?" diye şaşaladı. Fakat Selim'in yüzündeki vahşî samimiliği gördü.

Hakaret ve suratına savrulan tükürüklere karşı, savaşta yaylın ateş karşısında kaçmayan süvari beygirleri gibi dik duran kadın, merhamet karşısında dayanamadı. Ölü bir gövde gibi yıkıldı.

Asıl adı Cevat Şakir Kabaağaçlı olan **Halikarnas Balıkcısı** 1890'da doğdu. İlköğrenimini Büyükaada Mahalle Mektebi'nde, ortaöğrenimini Robert Kolej'de yaptı (1904). Oxford Üniversitesi'nde dört yıl Yakın Çağlar Tarihi okudu, üniversiteyi orada bitirdi.

İstanbul'a dönünce Resimli Ay, İnci vb. dergilerde yazılar yazdı, kapak resimleri ve süslemeler yaptı, karikatürler çizdi (1910-1925). Cumhuriyetten sonra asker kaçaklarıyla ilgili bir yazısı yüzünden üç yıl kalebentlikle Bodrum'a sürüldü.

Cezasının son yarısını İstanbul'da geçirdikten sonra yeniden döndüğü Bodrum'da yaklaşık çeyrek yüzyıl kaldı. Şehrin antik çağdan kalma değerinin ortaya çıkarılmasında büyük katkısı oldu. Servet-i Fünun, Cumhuriyet ve daha sonra Demokrat İzmir gibi dergi ve gazetelerde Halikarnas Balıkcısı takma adıyla yazdığı yazı, hikâye ve romanlarla uluslararası bir üne ulaştı.

1947'de İzmir'e yerleşen Halikarnas Balıkcısı, 13 Ekim 1973'de bu kente öldü. Çok sevdiği Bodrum'a gömüldü

ISBN 975 - 494 - 049 - 5
95 . 06 . Y . 0105 . 0792

HALIKARNAS BALIKÇISI'nın EGE'DEN DENİZE BIRAKILMIŞ BİR ÇİÇEK adlı öykü kitabı, daha önce **EGE KİYILARINDAN EGE'NİN DİBİ GÜLEN ADA MERHABA AKDENİZ YAŞASIN DENİZ** adlarıyla tanıdığımız kitaplarıyla, önceki kitaplarına girmemiş öykülerini bir araya getirmektedir. Buradaki öyküler **BALIKÇI'nın** söylediği gibi, "...o cennet ellerin, dağ otlarının, kıyıların, vahşi kayaların, yitkintilerinin ve açık deniz ürünüdür."

KDV dahil